

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

ОБЩИНА ДОБРИЧКА

ОБЩА СТРАТЕГИЯ ЗА КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РАЙОН КОНСТАНЦА-ДОБРИЧ

Проект: „Хършова-Добричка, заедно по красивия път на устойчивото развитие, чрез трансгранична култура“, е-MS код: ROBG-456

Съдържанието на този материал не представлява непременно официалната позиция на Европейския съюз.

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ

1. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

1.1. Преглед на общата рамка за управление на туризма и стратегическо планиране в областта на културния туризъм

1.1.1. Преглед на стратегическото планиране на културния туризъм

1.1.2. Преглед на общата рамка за управление на туризма

1.2. Преглед на националното и европейското законодателство, приложимо в областта на туризма

1.3. Географско местоположение, население, граници и площ

1.4. Методология

2. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

2.1. Изследване на настоящата ситуация, свързана с културния туризъм

Структура и динамика на населението

Статистически показатели за туристическата дейност в окръг Констанца

Културно-историческо наследство

Различни статистически данни, необходими за проекта

2.2. Заключение, критични бележки и предложения относно културния туризъм

3. ПОДГОТОВКА НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ / ВАРИАНТИ ЗА 4 (ЧЕТИРИ) МАРШРУТА И ИЗБОР НА КОКОНЧАТЕЛНА ВЕРСИЯ НА 4 (ЧЕТИРИ) МАРШРУТА

Контекст

Актуално състояние на туризма

Публичният имидж на Добруджа: "неизползван туристически потенциал"

Потребности и мотивация на туристите

Изследване на настоящата ситуация, свързана с културния туризъм

Развитие на туризма в Румъния

Мерки

Използване на историята

Оценка на природната среда

Оценка на местната култура

Актуални туристически ниши в Добруджа

Препоръки

Списък на културно-историческото наследство

4. МАРШРУТИ

4.1. РЕЛИГИОЗЕН МАРШРУТ

Обекти в окръг Констанца

Обекти в област Добрич

4.2. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ МАРШРУТ

Обекти в окръг Констанца

Обекти в област Добрич

4.3. КУЛИНАРЕН МАРШРУТ -Местна храна и музика

Обекти в окръг Констанца

Обекти в област Добрич

4.4. МАРШРУТ „ПРИРОДА, ПРИКЛЮЧЕНИЯ И ЕКСТРЕМНИ СПОРТОВЕ В ДОБРУДЖА“

Обекти в окръг Констанца

Обекти в област Добрич

4.5. ДОБРУДЖАНСКИТЕ ФЕСТИВАЛИ

5. SWOT АНАЛИЗ

6. PEST АНАЛИЗ

- ПОЛИТИЧЕСКИ ФАКТОРИ
- ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ
- СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ
- ТЕХНОЛОГИЧНИ ФАКТОРИ

7. ВИЗИЯ И МИСИЯ, СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

8. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН

Мерки и дейности за постигане на стратегическите цели

Източници на финансиране

Бюджетен план за действие

БИБЛИОГРАФИЯ

ВЪВЕДЕНИЕ

Общата стратегия за културен туризъм в трансграничния регион Констанца-Добричка (за територията на област Добрич) беше изготвена с предмет „Разработване на обща стратегия за културен туризъм в трансграничния регион Констанца-Добричка, в рамките на проект „Хършова-Добричка, Заедно по красивия път на устойчиво развитие чрез трансгранична култура“ (Hârșova - Dobrichka, Împreună pe drumul frumos al dezvoltării durabile prin cultura transfrontalieră), e-MS код ROBG-456, финансиран от Програмата Interreg Румъния-България 2014-2020.

Основните цели на този документ са:

1. задълбочени познания за материалното и нематериалното наследство с туристически потенциал в трансграничния район и неговата капитализация чрез дефинираните стратегически предложения.
2. идентифициране на инвестиционните нужди на културното наследство с туристически потенциал, установяване на прогнозен бюджет за тях и посочване на възможните източници на финансиране.
3. идентифициране на нуждите за популяризиране на културното наследство и създаване на най-ефективния средносрочен и дългосрочен сценарий за популяризиране.
4. идентифициране на нуждите за популяризиране на културното наследство и създаване на най-ефективния средносрочен и дългосрочен сценарий за популяризиране.

След приключване на проучването, в анализираната зона ще бъдат създадени 4 културни и туристически маршрута, които ще интегрират културни събития, като фестивали, панаири и кулинарни изложби, както и други видове културни събития, специфични за района.

4-те маршрута ще съдържат подробна информация за: достъпност, за самия маршрут, туристическите цели, календара на културните събития, календара на маршрутите, разстояния, възможности за настаняване и хранене, възможности за отдих и прекарване на свободното време, логистични възможности (доставка на гориво, болници и спешна медицинска помощ, полицейски участъци и др.).

1. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

1.1. Преглед на общата рамка за управление на туризма и стратегическото планиране в областта на културния туризъм

1.1.1. Преглед на стратегическото планиране на културния туризъм

Анализът е разработен в контекста на актуалното социално-икономическо състояние на трансграничния регион и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика на Европейския съюз и националните цели и приоритети за регионално развитие, при съобразяване с нормативната и институционална среда за нейното прилагане, наблюдение и оценка. В резултат на това, Документът изцяло се

вписва в идентифицираните от анализиранияте стратегически документи цели, приоритетни области и мерки за развитие на културния туризъм в трансграничния регион Констанца-Добрич. Нещо повече, той стъпва на разгледаните документи, като ги продължава и надгражда, поставяйки началото на дейности по реализацията на стратегически цели на изследваните документи. Системата от планови и стратегически документи за развитието на туризма, и по-конкретно на културния туризъм, се състои от някои ключови документи на национално, трансгранично и европейско ниво, измежду които:

- Резолюция на Комитета на министрите на Съвета на Европа CM/Res (2007) 12 относно „Културните маршрути на Съвета на Европа“;
- Резолюция на Комитета на министрите на Съвета на Европа CM/Res(2013)66 относно разширено частично споразумение на Съвета на Европа относно културните маршрути от 18 Декември 2013 г.;
- Съобщение на ЕК COM(2010)352 Европа — водеща световна туристическа дестинация — нова политическа рамка за европейския туризъм;
- Директива 2014/60/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за връщане на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава членка;
- Регламент № 116/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно износа на паметници на културата;
- Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030 г.;
- Стратегически план за развитието на културния туризъм в България (разработен 2007 г.);
- Концепция за туристическо райониране на България;
- Националната програма за развитие: България 2020;
- Стратегически план за развитието на културния туризъм в България, приет с Протокол № 40.8 на Министерския съвет от 14.10.2009 г.;
- Областна стратегия за развитие на Област Добрич за периода 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Добричка 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Добрич 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Балчик 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Каварна 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Крушари 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Тервел 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Генерал Тошево 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на Община Шабла 2014-2020 г.

Управлението на публичните политики за развитие на туризма в България е

преобладаващо централизирано. Стратегическата рамка за развитие на туризма в страната не приоритизира, а степенува по туристическа привлекателност всички потенциални форми на туризъм.

Проучените стратегически документи препоръчват включването на България и Румъния в общи туристически продукти с други държави, чрез формиране на туристически трансгранични продукти, като по този начин създават нови дестинации. Така се постига балансирано регионално развитие, подобряват се пазарните позиции на българския и румънския туризъм и се създава предпоставка за формиране на обща маркетингова политика в туризма.

Всички общини на територията на Област Добрич, в своите общински планове за развитие (макар и с различен интензитет), разглеждат туризма като един от секторите за развитие. Този факт се разглежда като съществена предпоставка за изграждане на конкурентно развит културен туризъм.

Туристическият продукт ще бъде разработен в резултат на проведените проучвания за разработване на стратегическите предложения. Това дава на туристическия продукт реален шанс да бъде ефективен и да постигне целта за съживяване на туризма в район с огромен потенциал, но почти невидим от туристическа гледна точка.

Една от стратегическите мерки, предложени в стратегията, ще бъде да се осигури поддържането на туристическия продукт след приключване на проекта.

По този начин, с приемането на стратегията, двамата партньори ще осигурят многоизмерната приемственост на туристическия продукт чрез:

- постоянно сътрудничество между двамата партньори по проекта и културните институции, чиято инфраструктура е модернизирана, за да поддържат активни културните събития в района за привличане на туристи. Непрекъснатостта на фестивалите, както и съвместната организация на други културни събития ще допринесат за създаването на трансгранична идентичност и чувство за принадлежност към румънско-българското общо пространство;
- постоянно популяризиране на културни обекти и събития в района.

Дейността ще се реализира съвместно, чрез общите усилия на двамата партньори, които ще възлагат на подизпълнители, специализирани услуги за разработване на стратегическия документ. Фирмите, отговорни за разработването на стратегията, ще имат задължението да си сътрудничат, за да централизират и синтезират информацията, с цел постигането на единна трансгранична стратегия.

Проектът е разработен за справяне с общите проблеми на румънско-българските общности, свързани с липсата на туризъм в района Хършова-Добричка, въпреки съществуващото богато културно и природно наследство.

По този начин и двамата партньори установиха необходимостта от стимулиране на социално-икономическия контекст чрез устойчиво използване на културното и природно наследство чрез туризма, сектор, признат за истински двигател на развитието и благосъстоянието на общността. В този смисъл се роди идеята да се

създаде и популяризира културен туристически продукт, който интегрира както елементите на културната инфраструктура, така и елементи, свързани с културни събития (фестивали) или услуги, необходими в културния туризъм (туристическа ориентация).

За да се постигне ефективно развитието на културния туризъм в района и да се осигури жизнеспособността на туристическия продукт, се изисква строго стратегическо планиране, основано на проучвания, задълбочени изследвания и дебати относно материалното и нематериалното културно наследство с туристически потенциал в трансграничния район Констанца - Добрич. Всяко действие, предприето с цел напредък, трябва да се разглежда от гледна точка на стратегическо планиране, за да постигне желания успех.

Туристическият продукт, създаден и популяризиран в рамките на проекта, не може да има единна приемственост в средносрочен и дългосрочен план, без стратегическо планиране на мерките и действията, които трябва да се предприемат на местно и окръжно ниво от всички фактори с право на решения, имащи правомощия да действат в обширната област на управлението на културното наследство и туризма.

В процеса на разработване на стратегията бяха използвани следните инструменти:

- Документални изследвания;
- Консултация с факторите с право на решение в управлението на туризма и културното / природното наследство;
- PEST и SWOT анализи;
- Консултиране с национални и европейски бази данни;

При установяване на туристическия потенциал са взети предвид следните показатели:

- лекота на достъп,
- текущото състояние на обекта,
- допълнителни улеснения (напр. паркинг, информационен център, наличие на гид, тоалетни и др.).

Културният туризъм се определя от Световната туристическа организация (Доклад на UNWTO 2012) като „екскурзии, чиято основна или второстепенна цел е посещението на обекти и събития, чиято културна и историческа стойност ги е превърнала в част от културното наследство на общността.”.

Според тази дефиниция важна характеристика на културния туризъм е предположението, че посещението или присъствието на културно-исторически места, свързани с културното наследство, не е непременно основната причина за пътуването. От тази гледна точка културно-историческият туризъм рядко се прилага в „чиста“ перспектива и най-често се комбинира с други традиционни или специализирани видове туризъм. Тази интересна характеристика подчертава възможностите за подобряване на ефективността на националния и регионалния туризъм чрез развитие на културно-исторически туризъм, чрез усвояване и

интегриране на културно-историческите ресурси в регионалния туризъм и разработване на регионална туристическа марка на тази основа.

Основният компонент на това определение е понятието „културно наследство“, което включва материалното и нематериално наследство като „набор от културни ценности, които носят историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност“ (Закон за културното наследство, член 2, параграф 1).

Цялостният подход към концепцията за културно наследство води до интегриран подход - с изключение на традиционните археологически и исторически паметници, които включват архитектурното, художествено и етнографско наследство, музейната инфраструктура и културен пейзаж и заедно с нарастващото значение напоследък на християнските църкви и други места за поклонение.

Туроператорите се стремят да създадат пазарни туристически продукти, водещи до икономически растеж, като привличат посетители, интересувачи се от историческите, културните, религиозните компоненти или компонентите, свързани с начина на живот и традициите на общността.

1.1.2. Преглед на общата рамка за управление на туризма

България е с огромен потенциал за развитие на различни видове туризъм, като някои видове са значително по-познати на широкия кръг потребители - морските и планински курорти привличат значителна част от българските и чуждестранните туристи през активния сезон.

Голям и все още неоползотворен е потенциалът на историческите и културни забележителности в регионите на страната. Необходимостта от развитието на ключови културни и исторически атракции, тяхното ефективно промотиране, както и осигуряването на висококвалифициран персонал, качествена довеждащата инфраструктура, съпътстващи атракции и услуги предпоставят процесите на анализ и планиране на развитието на културния туризъм в отделните региони в контекста на националните стратегически приоритети за развитие на туризма.

Културният туризъм е един от видовете туризъм, който получава **нова оперативна дефиниция** от COT на 22-та сесия на Общото събрание, проведена в Ченгду, Китай (COT, 2017: 18), която гласи:

„Културният туризъм е тип туристическа дейност, при която основна мотивация на туриста е да научи, открие, преживее и консумира движими и недвижими атракции/продукти в една туристическа дестинация.

Тези атракции и продукти се свързват с набор от отличителни материални, интелектуални, духовни и емоционални характеристики на обществото, които обхващат изкуство, архитектура, историческо и културно наследство, кулинарно наследство, литература, музика, креативни индустрии и живата култура на общността с нейния начин на живот, ценностна система, вярвания и

традиции.“¹

Тази нова дефиниция потвърждава много по-широкия характер на съвременния културен туризъм, който се отнася не само до обекти и паметници, но и до начини на живот, творчество и „ежедневна култура“. Както се подчертава в доклада на СОТ (2018 г.), сферата на културния туризъм се отдалечава от предишния акцент върху класическото западно материално наследство към много по-широка и всеобхватна област от разнообразни културни практики във всички краища на света. Новата дефиниция отразява развитието на производството и потреблението на културния туризъм, както и развитието на академичните изследвания на културния туризъм².

През последните години културният туризъм се развива като една от най-успешните туристически индустрии в света. Делът на туристическите пътувания, мотивирани от културата и културното наследство непрекъснато нараства.

Културният туризъм задоволява туристически потребности, които се характеризират с някои особености:

- Обективният характер на туристическите потребности ги поставя в пряка връзка с общите, които обикновено се разглеждат като материални, социални и духовни;
- Избирателност и съподчиненост на структурата на потребностите;
- Динамичност на потребностите по време и място;
- Субективно проявление на туристическите потребности;
- Икономическа реализация на туристическите потребности.

В настоящият анализ се приоритизират обекти, при които ще бъде насърчаван културен и обучителен обмен за млади европейци, които също да могат да участват в изследването и развитието на самите обекти.

Основните целеви групи туристи, за които продуктът би представлявал интерес, са:

- Организираните групи от туристически агенции;
- Хора на средна възраст, които сами организират пътуванията си;
- Младежи до 29 години;
- Групи деца, ученици.

Моделът за развитие, насърчаващ съществуването на подобни маршрути, е качественият туризъм, основан на уважение към околната среда и зачитане на елементи, свързани с местната идентичност. Този туризъм допринася за стимулиране на по-слабо развитите региони, улеснява диверсификацията на местната икономика, позволява създаването на малки и средни предприятия и увеличава възможностите за работа в сектора на услугите (настаняване, допълващи дейности, местни продукти, екскурзоводство и т.н.).

¹ Ричардс, Г., Културен туризъм: Преглед на последните изследвания и тенденции, Списание за хотелиерство и управление на туризма, брой 36, септември 2018 г., страници 12-21

² Ричардс, Г., Културен туризъм: Преглед на последните изследвания и тенденции, Списание за хотелиерство и управление на туризма, брой 36, септември 2018 г., страници 12-21

Търсенето на културния туризъм се характеризира със следните ключови аспекти:

- По-къси ваканции;
- Желание да изхарчиш добре парите си;
- Качествени туристически продукти и услуги;
- Богат и автентичен опит от ваканцията;
- Безопасни, чисти и зелени дестинации;
- Евтин транспорт до и във вътрешността на дестинацията;
- Възможност за използване на Интернет за търсене на информация за дестинацията и културните продукти, които представляват интерес.

Понятието културно наследство включва, освен архитектурния, художествения, етнографския, културния и религиозния пейзаж, също и визуални изкуства и театри, начин на живот, ценности на общността, традиции и събития.

Част от културния туризъм са и религиозните пътувания, особено поклоненията. Например тук можем да се позовем на хиляди католици по света, които посещават Ватикана и други свети места, еврейски пътувания до Израел, паметници на Холокоста или Мека - основната дестинация за мюсюлманите по целия свят.

В този контекст България и Румъния и особено граничният регион на тези две страни имат потенциала да се превърнат в атрактивни туристически дестинации за религиозен туризъм.

Глобалният характер на туризма създаде редица предизвикателства пред много общности. Изправени пред нарастващото унифициране на хотелската архитектура, ресторантските вериги, уличното обзавеждане и други подобни, общностите трябва да запазят местната си идентичност и в същото време да отговорят на очакванията на туристите по отношение на качеството и стандартите.

Всъщност културата може да бъде представена в два концентрични кръга:

- Вътрешният кръг, който представлява културното ядро, т.е. по-скоро традиционните или основни елементи на културата, отнасящ се тук до това, което хората правят или произвеждат под формата на култура;
- Външният кръг, който представлява начина на живот или стила на живот на населението в даден регион;

Вътрешният кръг, това са основните елементи на културния туризъм, които могат да бъдат разделени на две категории: туризъм на художественото наследство (културни активи, свързани с минали постижения) и художествен туризъм (свързан със съвременната културна продукция, като представяне на визуалните изкуства, модерната архитектура, литературата и др.).

Външният кръг е вторичен елемент на културния туризъм, който може да бъде разделен на две категории: начин на живот (елементи като вярвания, кухня, традиции, фолклор и други) и творчески сектор (мода, дизайн, уеб и графичен дизайн, кино, медии, забавления и др.).

Диаграма

В много страни двата кръга са склонни да се обединят и да образуват единна културна оферта, в която двата аспекта се допълват взаимно.

Въз основа на дефиницията, предложена по-горе, има подкатегории на културния туризъм, които могат да допринесат за установяване на тенденциите и характеристиките на най-важните пазарни сегменти според мотивацията и поведението, както и според дейностите на туристите:

- туризъм на наследството;
- Художествен туризъм;
- Креативен туризъм;
- Градски културен туризъм;
- Селски културен туризъм;
- Местен културен туризъм;
- Съвременен културен туризъм.

Специална роля се приписва на интеграционните връзки между културното наследство и туризма, практикуван на историческата територия: една територия, независимо от нейния териториален размер или топографска хомогенност, се радва на съгласуваност и обща историческа и културна идентичност, включително обединяването на линии от миналото и това, което е забележително от историческа, археологическа, художествена, научна, социална или техническа гледна точка. По-точно, тази концентрация на културни ценности превръща историческите територии в синергично поле на култура и туризъм.

Специални характеристики и фактори, които влияят върху културния туризъм

Можем да започнем да идентифицираме и разграничаваме основните определящи характеристики на културния туризъм, особено на международно ниво:

- Независим туризъм, чието място в основната схема на класификация на туризма може да бъде установено според причините и целите на посещението;
- Пътуване и временно настаняване на туриста, имащи цели, повлияни особено от неговите духовни нужди;
- Потребление на материални и духовни ценности (съответно специализирани туристически продукти) за посещение на места и обекти със специфичен културно-исторически контекст;
- Всички организации, институции и субекти, които предлагат специализирана информация, транспорт и други видове услуги, прием, настаняване, хранене и съпровождане на туристите;
- Специфична ниша от туристическите търсения, които формират независима част от съвременната туристическа индустрия.

Основните фактори, които диференцират развитието на културния туризъм, могат да бъдат разделени на следните три категории:

- Специфичните характеристики на нуждите на туриста.

Туристите, които практикуват културен туризъм, задоволяват определени обективни нужди, и които се появяват на определен етап от социално-икономическото развитие на обществото, съответстващ на промените в начина на живот. Те могат да бъдат определени като набор от изисквания, чиято цел е да възстанови и подобри човешката личност чрез туристическото пътуване.

- Културни ценности

Културните ценности са специфично изискване за развитието на културния туризъм. По същество това е съвкупност от обекти и явления, чиито когнитивни и емоционални ефекти са предназначени да отговорят на културните нужди на туриста. Културните ценности могат да бъдат групирани в три категории: (1) Културно-

исторически паметници и археологически обекти, паметници и архитектурни комплекси, манастири и църкви, етнографски паметници и музеи и други, (2) Произведения на изкуството - материални културни ценности: колекция от предмети на изкуството, живопис, скулптура, народни занаяти, бродерии, костюми, култови предмети, шедьоври на кинематографията и литературата и др., (3) периодични и епизодични събития.

- фестивали, концерти, конгреси, панаири, юбилеи и много други.

Влиянието върху дългосрочната жизнеспособност на културните ценности има ефект върху размера, уникалността, управлението, способността да се запази интереса на туристите, конкуренцията и други. Наличието на културни ценности обаче не е причина за пътуване. Те трябва да участват в икономически оборот - търговското предложение на културния туризъм като част от туристическия продукт.

Туристически продукт

Културният туризъм се характеризира като специфичен туристически продукт, дефиниран като набор (пакет) от материални блага и услуги, предлагани на културно мотивирани туристи, под формата на обща цена от момента на напускането им от дома до завръщането им у дома. Той е проектиран да отговори на нуждите на културните туристи.

Анализът на отделните елементи показва, че фестивалите, занимаващи се с туризъм, могат да бъдат изключително ефективен инструмент не само за взаимно разбиране и сътрудничество между народите в Европа, но и за социално-икономическия растеж на регионите. Фестивалите създават естествена среда и пораждат различни търговски инициативи, свързани с реклама, маркетинг, запис и производство на аудио и видео продукти, различни видове услуги и това е добра основа за развитието и популяризирането на туризма сред малките и средни предприятия в резултат на глобалните промени, предизвикани в социално-икономическия профил на региона и подобряването на качеството на живот.

Музеите по света са основните атракции за туристите, които могат да привлекат определена целева група.

Религиозни паметници като катедрали, църкви, манастири и други също биха могли да привлекат туристи. Поради специалната си акустика те често се използват като концертни зали.

Посещенията на културни и исторически обекти се влияят от много фактори, като: характеристиките на интересите на туристите; степента на обща култура и тяхното образователно ниво; предварителни познания за страната или части от нея, както и за нейното културно и историческо наследство; финансови възможности; психологически възприятия за религии; навици и начин на живот и т.н.. Всички тези фактори имат пряка връзка с понятието „туристическа привлекателност“ на местата, а дестинациите, които много автори в последно време се опитват да дадат характеристиката на Г. Голембски (2002), включват в това понятие туристическото значение на обекта или дестинацията, състоянието на околната среда, защита на тази среда и наличието на инфраструктура. Ясно е, че заедно с всички дейности, свързани с интензивното стимулиране на развитието на културния туризъм, трябва да се вземат предвид и много други фактори, някои от които са посочени от Б. Маринов и П. Петров (2000): „1) фактори на самата дестинация; 2) фактори, свързани с регионите и страните, които генерират голямо търсене на туризъм; и 3) фактори, които осигуряват връзка между областите на генезис и дестинацията; 4) фактори,

свързани с големия брой други възможности, от гледна точка на конкурентните дестинации.

На международно ниво опасенията в областта на туризма идват от Световната организация по туризъм (СТО), Организацията на ООН за образование, наука и култура - ЮНЕСКО, ICOM, Световната организация на историческите градове, ЕС и неговите културни институции. Нито една от тези организации не е регистрирала обща статистическа информация за културния туризъм. Изследванията се прилагат на редовни интервали и по различни поводи, но резултатите имат само конкретни и обективни цели на изследването.

Други фактори, които допринасят за развитието на културния туризъм, включват променящата се осъзнатост за значението на културното наследство, доходите и времето за почивка.

I. Туризмът като фактор за регионалното трансгранично развитие

- Индекс на конкурентоспособност (според позицията)
- Индекс на конкурентоспособност на туризма (по оценка)

II. Структура и динамика на населението

- Население по местожителство към 1 януари по възраст и възрастови групи, пол, окръг и населено място
- Дял на населението по местоживее на 1 януари според възрастови и възрастови групи, пол, окръг и населено място
- Демографско развитие на град Хършова и окръг Констанца
- Среден брой служители по окръзи
- Дял на броя на заетите и безработните в общото население и общите трудови ресурси, град Хършова
- Дял на регистрираните безработни в края на месеца в общите трудови ресурси по пол, окръзи и населени места

III. Статистически показатели за туристическа дейност в окръг Констанца

- Структури за приемане на туристи с функции за настаняване по видове структури в окръг Констанца
- Капацитет на съществуващото туристическо настаняване по видове структури за приемане на туристи, окръг Констанца
- Пристигането на туристи в структурите за приемане и настаняване на туристи, по видове структури, видове туристи, региони за развитие и окръзи
- Настаняване в структурите за приемане на туристи по видове структури, видове туристи, макрорегиони, региони за развитие и окръзи
- Степен на заетост по тип структури, видове туристи, региони на развитие и окръзи
- Средна продължителност на престоя по видове структури, видове туристи, региони за развитие и окръзи

IV. Културно-историческо наследство:

- Археологически обекти и резервати
- Произведения на изобразителното и приложно изкуство
- Народни занаяти
- Народно изкуство
- Архитектурни обекти и комплекси
- Етнографски обекти и комплекси

- Исторически обекти и комплекси
- Примери за парково изкуство и ландшафтна архитектура
- Природни ценности - антропологични останки
- Индустриално наследство
- Документално наследство
- Аудио-визуално наследство
- Говорна традиция и език
- Литературни ценности
- Обичаи, ритуали, празници и вярвания
- Музика, песни и танци
- Народна медицина
- Кулинарни и етнологични традиции
- Популярни игри и спортове

V. Различни статистически данни, необходими за проекта

- Развитие на показателите в областта на културата
- Образователни звена:
- Национални/международни проекти.
- Места за поклонение
- Земеделски фирми
- Икономически субекти
- Предоставяне на услуги на населението
- Обществени доставки
- Компании с търговска дейност

Стратегията за оценка на културното наследство ще бъде разработена, като се вземат предвид предишните стратегии, след идентифициране на ценното в град Хършова на културно ниво, за да се използва устойчиво това наследство чрез туризъм, привличане на нови посетители, а също не и на потенциални инвеститори, които да допринесат за икономическото развитие на града.

Разработването на последователна и жизнеспособна стратегия включва използването на методологически инструменти като анализ на статистически данни, социологически проучвания, обществени консултации на властите, участие на местната администрация.

Този документ има за цел да допринесе за развитието на партньорство между Хършова (окръг Констанца) и Добрич, основаващо се на сравними културни характеристики, подчертавайки значението на обмена на знания по отношение на управлението на дестинацията и добавената стойност.

Целта на документа е да анализира туристическия потенциал на двете общини, като изтъкне проблемите, свързани със средната продължителност на престоя, да идентифицира възможно решение за брендиране на двата града и да изготви предложение за четири тематични туристически пакета, предназначени да популяризират общините на европейския пазар.

1.2. Преглед на националното и европейското законодателство, приложимо в областта на туризма

Основни международни документи, относими към подготовката и осъществяването на интегрирания туристически продукт за културното наследство, съдържащ 4 (четири) трансгранични маршрута са: Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство, приета от ЮНЕСКО на 16 ноември 1972 г. и Конвенция относно мерките за забрана и предотвратяване на незаконен внос, износ и прехвърляне на правото на собственост на културни ценности, приета от ЮНЕСКО на 17 ноември 1970 г.

Основните актове от законодателството на ЕС, относими към подготовката и осъществяването на интегрирания туристически продукт за културното наследство, съдържащ 4 трансгранични маршрута, са: Европейска културна конвенция от 19 декември 1954 г.; Европейска конвенция за защита на археологическото наследство от 16 януари 1992 г.; Конвенция за защита на архитектурното наследство на Европа от 3 октомври 1985 г.; Директива 2014/60/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за връщане на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава членка и за изменение на Регламент (ЕС) №1024/2012 и Регламент №116/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно износа на паметници на културата.

Проучени са: предметът на актовете; изискванията, които се поставят към държавите, които са страни по тях; принципите, които установяват и целите, които си поставят по отношение на международната защита на културното наследство. Проучени са и международните органи, чрез които се осъществява тази защита, техният състав, правомощията и задълженията на държавите - страни по конвенциите във връзка с дейността им.

В Република България основните принципи на закрила и развитие на културата са въведени в **Закон за закрила и развитие на културата** (ДВ, бр. 50 от 01.06.1999 г.).

Други закони в областта на културата са:

- **Закон за творческите фондове** (ДВ, бр. 27 от 03.04.1973 г., в сила от 01.05.1973 г.);
- **Закон за Националния дарителски фонд „13 века България“** (ДВ, бр. 12 от 09.02.2001 г.);
- **Закон за меценатството** (ДВ, бр. 103 от 23.12.2005 г., в сила от 23.12.2005 г.);
- **Закон за културното наследство** (ДВ, бр. 19 от 13.03.2009 г., в сила от 10.04.2009 г.);
- **Закон за народните читалища** (ДВ, бр. 89 от 1996 г.);
- **Закон за обществените библиотеки** (ДВ, бр. 42 от 05.06.2009 г.);
- **Закон за задължителното депозиране на печатни и други произведения и за обявяване на разпространителите и доставчиците на медийни услуги** (обн. ДВ, бр. 108 от 29.12.2000 г., в сила от 01.01.2001 г.);
- **Закон за авторското право и сродните му права** (обн. ДВ, бр. 56 от

29.06.1993 г., в сила от 01.08.1993 г.);

- **Закон за филмовата индустрия** (обн. ДВ, бр. 105 от 02.12.2003 г.).

Към разглежданата материя се включва и поднормативна уредба, която допълва и конкретизира въпроси от обхвата на горепосочените закони, като:

- **Наредба за Националния туристически регистър** (Проект на ПМС) 126;
- **Наредба за обхвата, структурата и методологията за изработване на плановете за опазване и управление на единичните или груповите недвижими културни ценности, приета с Постановление № 45 на Министерския съвет от 2011 г.** (обн. ДВ, бр.19 от 2011г., посл. изм. и доп., бр. 87 от 2012 г.);
- **Наредба № 1 от 2013 г. за реда за водене на регистъра на нематериалното културно наследство на Република България, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр. 45 от 2013 г.);
- **Наредба № 1 от 2018 г. за реда за издаване на разрешения за извършване на търговска дейност с движими културни ценности и за водене на регистъра по чл. 116, ал. 1 от Закона за културното наследство, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр. 64 от 2018 г.);
- **Наредба № 2 от 2014 г. за реда за издаване на разрешения за износ, временен износ и временно изнасяне на движими културни ценности и на сертификата по чл. 128, ал. 3 от Закона за културното наследство за изнасяне и временно изнасяне, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр. 28 от 2014 г.);
- **Наредба № 4 от 2015 г. за условията и реда за осъществяване на дейностите по консервация и реставрация на движими културни ценности, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр.46/2015 г.; изм., бр.35/2019 г.);
- **Наредба № 4 от 2016 г. за обхвата и съдържанието на документации за извършване на консервационно-реставрационни дейности на недвижими културни ценности, издадена от министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството** (обн., ДВ, бр. 105 от 2016 г.);
- **Наредба № Н-2 от 2011 г. за създаване, поддържане и предоставяне на информацията от автоматизирана информационна система „Археологическа карта на България“, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр. 32 от 2011 г.);
- **Наредба № Н-3 от 2009 г. за реда за извършване на идентификация и за водене на Регистъра на движими културни ценности, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр. 101 от 2009 г.);
- **Наредба № Н-3 от 2011 г. за условията и реда за създаване и поддържане на публичен регистър на лицата, които имат право да извършват дейности по консервация и реставрация, издадена от министъра на културата** (обн., ДВ, бр. 32 от 2011 г., изм. и доп., бр. 33 от 2012 г., изм. и доп., бр. 27 от 2018 г.; изм. и доп., бр. 35 от 2019 г.);
- **Наредба № Н-3 от 2013 г. за водене на Регистър на музеите и за**

обстоятелствата, подлежащи на вписване в него, издадена от министъра на културата (обн., ДВ, бр. 28 от 2014 г.; изм. и доп., бр. 63 от 2015 г.);

- Наредба № Н-4 от 2009 г. за реда за водене на Регистъра на експерти по чл. 96, ал. 3 от Закона за културното наследство, издадена от министъра на културата (обн., ДВ, бр. 2 от 2010 г.; изм. и доп., бр. 17 и 33 от 2012 г.; доп., бр. 102 от 2017 г.);

- Наредба № Н-12 от 2012 г. за реда за идентифициране, деклариране, предоставяне на статут и за определяне на категорията на недвижимите културни ценности, за достъпа и подлежащите на вписване обстоятелства в Националния регистър на недвижимите културни ценности (обн., ДВ, бр. 98 от 2012 г., изм. и доп., бр. 11 от 2014 г.).

Румъния е стабилен партньор на ЮНЕСКО за постигане на стратегическите му цели, като е активен член на всички седем културни конвенции. Преглед на общата рамка за управление на туризма

Конвенция за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт [4] 14 май 1954 г.

Хага

Ратифицирана с Указ № 605/1957 [5]

Конвенция за мерки за забрана и предотвратяване на незаконния внос, износ и прехвърляне на собствеността върху културни ценности [6] 14 ноември 1970 г.

Париж

Приета със закон бр. 79/1993 [7]

Конвенция за защита на световното културно и природно наследство [8] от 16 ноември 1972 г.

Париж

Приета с Указ №. 187/1990 [9]

Втори протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт [4] 26 март 1999 г.

Хага

Ратифициран със Закон № 285/2006 [10]

Конвенция за защита на подводното културно наследство [11] от 2 ноември 2001 г.

Париж

Присъединяване със Закон №. 99/2007 [12]

Конвенция за защита на нематериалното културно наследство [13] от 17 октомври 2003 г.

Париж

Присъединяване със Закон №. 410/2005 [14]

Конвенция за защита и насърчаване на разнообразието от културни прояви [1] 20 октомври 2005 г.

Париж

Присъединяване със закон бр. 248/2006 [16]

ПРОГРАМА ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО РУМЪНИЯ - БЪЛГАРИЯ 2014-2020.

ПРИОРИТЕТНА ОС 2: Зелен регион. ИНВЕСТИЦИОНЕН ПРИОРИТЕТ 6с: Опазване, защита, популяризиране и развитие на природното и културното наследство. Дейностите, финансирани за тази конкретна цел, укрепват капацитета на съответните участници за възстановяване, опазване и устойчиво използване на културното и природно наследство в трансграничната зона Румъния-България. Акцентираща се върху съвместните усилия за управление и координация, които ще намалят настоящия натиск и ще предотвратят бъдещи злоупотреби. Важен инструмент е силната подкрепа, предоставена от тази програма за разработването на общи инструменти и технологии за управление на природното и културното наследство и целите на туризма, засегнати от местния натиск или от промени.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА ГОЛЯМА ИНФРАСТРУКТУРА (POIM)

Приоритетна ос 4 - Защита на околната среда чрез мерки за опазване на биологичното разнообразие, мониторинг на качеството на въздуха и почистване на замърсени исторически обекти.

Има 4 вида дейности:

- а) Разработване на планове за управление/набори от мерки за опазване/планове за действие за опазване на защитени природни територии (включително тези във водна среда) и видове от обществен интерес, които не са били предмет на предишни проекти;
- б) Прилагане на управленски мерки или планове за действие;
- в) Действия за повишаване на знанията в областта на биологичното разнообразие и екосистемите;
- г) Поддържане и рехабилитация на екосистеми, разположени извън защитени природни територии;

За защитени природни територии, във връзка с които са назначени администратори, кандидатите, отговарящи на условията за разработване и прилагане на планове за управление, ще бъдат самите администратори или органите, отговорни за опазването на околната среда. Във връзка с разработването на планове за действие за видове от обществен интерес, допустимите кандидати са изследователски институти, университети, природозащитни неправителствени организации, Министерството на околната среда и Националната агенция за опазване на околната среда. По отношение на действията за повишаване нивото на знания в областта на биологичното разнообразие и екосистемите, допустим кандидат ще бъде Министерството на околната среда, самостоятелно или в партньорство с изследователски институти, университети.

РЕГИОНАЛНА ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА 2014-2020 (РОП)

ПРИОРИТЕТНА ОС 2: Подобряване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия.

Специфична цел: Укрепване на пазарната позиция на МСП в конкурентни области. Този инструмент подпомага развитието на МСП чрез инвестиране в производствено оборудване и съоръжения или услуги и/или чрез закупуване на ключови ресурси, всичко това за подобряване на конкурентоспособността на МСП. Подкрепата е насочена към конкурентните области, определени от Националната стратегия за изследване (НСИ) и Регионалните планове за развитие (РПР), като туризмът е една от тези области, по отношение на връзката му с човешките ресурси. Допустими

кандидати са МСП (търговски или кооперативни), които имат дейност поне една финансова година и са със положителни оперативни резултати.

ПРИОРИТЕТНА ОС 5: Подобряване на градската среда и запазване, защита и поддържане на културното наследство.

Специфична цел: Подпомагане на местното развитие чрез опазване, защита и популяризиране на културното наследство и културната идентичност. Този инструмент може да осигури финансиране на усилията за възстановяване, защита, опазване и устойчиво използване на културното наследство на ЮНЕСКО, националното културно наследство (независимо от местоположението му, в градските или селските райони) и местното културно наследство в градските райони. Бенефициенти могат да бъдат местни и централни власти, религиозни сдружения, НПО и партньорства между тези субекти.

ПРИОРИТЕТНА ОС 7: Диверсификация на местните икономики чрез устойчиво развитие на туризма.

Специфична цел: Увеличаване на средния брой служители в туристическите курорти. Целта на този инструмент е да насърчи икономическото развитие и новите възможности за заетост в райони, засегнати от икономическия спад, които обаче имат важни туристически предимства. Ето защо се счита, че целта е да може да се увеличи средният брой служители в туристическите курорти. Бенефициентите могат да включват местни власти и институции и партньорства между тях.

1.3. Географско местоположение, население, граници и площ

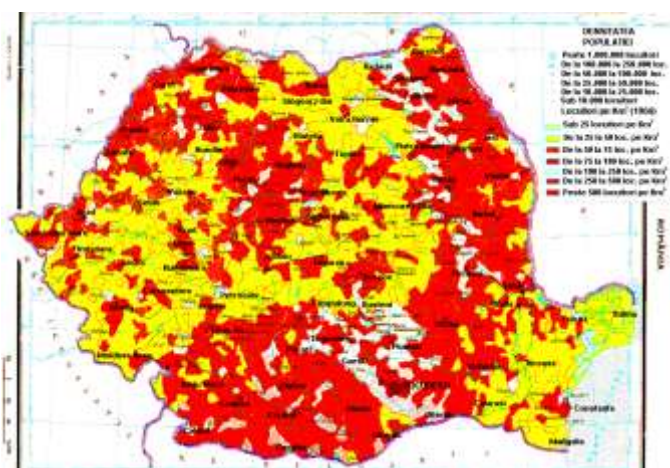
Трансграничният район Харшова-Добричка се намира в южната и централна част на Добруджа и се състои от две съседни административни единици - област Добрич и окръг Констанца. Град Харшова е разположен в северозападната част на окръг Констанца, на десния бряг на река Дунав. В състава на населеното място влиза и село Ваду-Оии, разположено на 10 км северозападно, близо до моста Джурджени - Ваду-Оии. Административен център е град Харшова, разположен на около 85 км от окръжния център Констанца, на 100 км от Тулча, на 100 км от Браила и на 60 км от Слобозия. Град Харшова граничи на североизток с комуната Чобану, на югоизток с комуна Хория, на юг и югозапад с река Дунав. Отвъд Дунава е окръг Яломица.

Територията на града обхваща площ от 10 902 ха. Населението наброява 9 642 души, според данни от преброяването от 2011 г., и достига 11 145 души през 2018 г., сочат данните на Националния статистически институт.

Окръг Констанца е най-урбанизираният окръг в Румъния, населението, живеещо в градовете наброява 506 458 жители, като общия брой на населението е 768 049 жители през 2018 г.

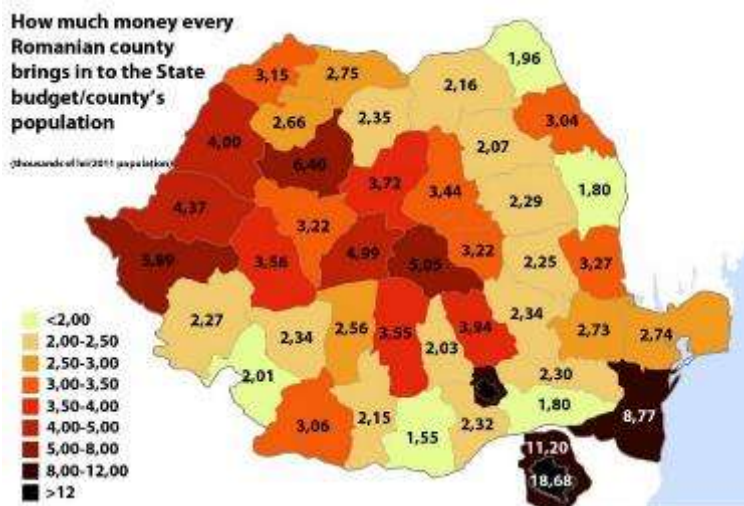

Население на Румъния (2020 г. и назад във времето)

Го- ди- на	Населен ие	% Годиш на промя- на	Годишна промяна	Мигра- нти (нет)	Сре- дна възр- аст	Коефи- циент на плодов итост	Гъстот- а (ч / Km ²)	Градск- о насе- ние %	Градско насе- ние	Дял на стран- ата от свето- вното насел- ение	Населени е на света	RO Glob- al Rank
2020	19.237.691	-0,66%	-126.866	-73.999	43.2	1,62	84	54,6%	10.507.365	0,25%	7.794.798.739	61
2019	19.364.557	-0,73%	-141.557	-73.999	41.6	1,53	84	54,4%	10.537.319	0,25%	7.713.468.100	61
2018	19.506.114	-0,75%	-147.855	-73.999	41.6	1,53	85	54,2%	10.573.098	0,26%	7.631.091.040	60
2017	19.653.969	-0,72%	-142.316	-73.999	41.6	1,53	85	54,0%	10.614.303	0,26%	7.547.858.925	59
2016	19.796.285	-0,65%	-128.890	-73.999	41.6	1,53	86	53,9%	10.660.311	0,27%	7.464.022.049	59
2015	19.925.175	-0,54%	-109.338	-60.000	41.3	1,51	87	53,8%	10.711.013	0,27%	7.379.797.139	59

Top counties with the largest contributions to GDP			
	County	Region	GDP (millions of lei)
1	Timis	West	45.670
2	Cluj	Northwest	44.801
3	Constanta	Southeast	42.188
4	Prahova	South	38.275
5	Brasov	Center	32.246
6	Iasi	Northeast	29.221
7	Arges	South	26.718
8	Ilfov	B-IF	25.105
9	Dolj	Southwest	24.846
10	Sibiu	Center	22.586

Окръг Констанца е на 3-то място сред окръзите по принос към БВП на Румъния, съответно 42 188 милиарда леи. Окръгът се намира в югоизточната част на Румъния.

На север е отделен от окръг Тулча с конвенционална линия, която се вие между Дунав и Черно море, пресичайки платото Касимча и лагунния комплекс Разим, Змейка и Синое.

На юг граничи с румънско-българската държавна граница, която пресича платото Южна Добруджа между Остров (на запад) и Вама Веке (на изток).

На запад - река Дунав разделя окръг Констанца от окръзите Калараш, Яломица и Браила, който се простира по протежение на високия бряг на Добруджа.

На изток - между Гура Портица и село Вама Веке, платото Добруджа е окъпано от водите на Черно море. От бреговата линия, на 12 морски мили (еквивалентно на 22 км), площта на румънските териториални води, установена в съответствие с международните конвенции се удължава.

Със своите 7071,29 квадратни километра окръг Констанца притежава 2,97% от повърхността на Румъния и е на 8-мо място по площ и на 5-то място, според броя на населението, сред окръзите на страната.

Според Общата номенклатура на териториалните статистически единици (NUTS) окръг Констанца е част от Югоизточния регион (NUTS II), с общините - Констанца, Меджидия и Мангалия, 58 комуни и 189 села. Югоизточният регион, вторият по големина в страната, включва окръзите Браила, Бузю, Галац, Тулча и Вранча.

Железопътни линии

От железопътните линии можем да споменем:

- Букурещ - Фетеци - Чернавода - Констанца - 225 км
- Тулча - Меджидия - Констанца - 179 км
- Негру Вода - Меджидия - Констанца - 92 км
- Мангалия - Констанца - 43 км

Морски маршрути

Има възможност за достъп до Констанца по вода:

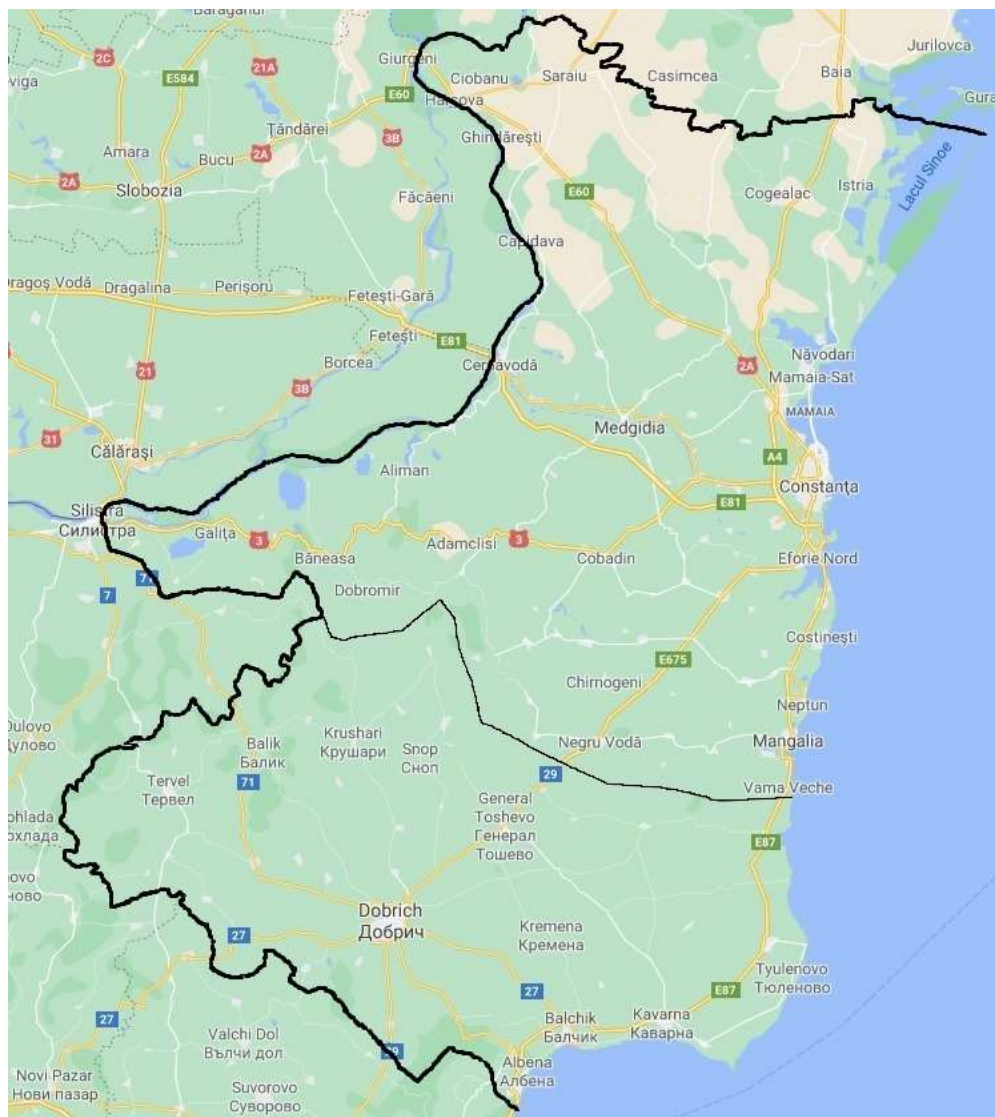
- по Дунава (пристанищата Чернавода и Хършова)
- по канала Дунав-Черно море (пристанищата Меджидия, Мурфатлар, Овидиу и Аджиджа);
- по Черно море (пристанищата Констанца, Аджиджа, Мангалия и Мидия)

Въздушни пътища

- Международното летище Михаил Когалничану, разположено на около 25 км от Констанца, предлага достъп до брега по въздух.

Източник: Стратегия за местно развитие на град Хършова 2017-2025, разработена от ASSOCIATOR, INTEGRITY, SUCCE (VIS)

Изображение № 1. Трансграничен регион Констанца-Добрич

Област Добрич е разположена в северната част на Североизточен район на България и заема площ от 4,719.7 кв. км. Това 4.24% от територията на Република България. Областта е част от Североизточен район от ниво 2, в който влизат и съседните Област Варна, Област Шумен и Област Търговище и е със следните административни граници: на север - Република Румъния; на юг - Област Варна и Област Шумен; на изток - Черно море и на запад - Област Силистра. Област Добрич включва в състава си: 8 (осем) общини - Балчик, град Добрич, Добричка, Генерал Тошево, Каварна, Крушари, Тервел и Шабла. В тези общини се включват 215 населени места, от които 6 града. Населението на областта към 01 февруари 2011 г. е 189,677 души. Това са 2.6% от населението на страната, като почти половината е съсредоточено в Община Добрич град (48%). На другия полюс е Община Крушари, където живее най-малка част от населението - 2.4%. Областта се характеризира с ясно изразен дисбаланс в териториалното развитие и изявен проблем „център-периферия“. Като административен център град Добрич съсредоточава и голямата част от икономическия потенциал и силно доминира над останалите градове. В известна

степен град Балчик играе ролята на балансър и център на морския туристически клъстер в областта.

1.4.Методология

С цел изработване на стратегията, бяха интегрирани резултатите от различни изследвания и бяха взети предвид мненията на заинтересованите страни. За целта се осъществиха следните дейности:

1. Провеждане на онлайн проучване (чрез инструмента Google Trends, който показва нивото на търсения в търсачката на Google по конкретна тема) и бяха идентифицирани:

- Видовете потребители - едnodневни посетители и друга демографска и социална информация;
- Основните мотивации за потреблението на културно-туристическия продукт;
- Важни аспекти на планирането на пътуването: с кого пътуват, с какви транспортни средства стигат до местоназначението си, какви източници на информация използват за планиране на пътуването си;
- Потребителското поведение на туриста: целта на посещението, кои са любимите му занимания, какво му харесва най-много по време на престоя/пътуването или защо е разочарован;
- Решения за увеличаване на туристическата атрактивност атракция на Окръг Констанца и Област Добрич;
- Удовлетвореност от настаняване, храна, предложение за свободно време, атмосфера/привлекателност на местоположението, инфраструктура за достъп/посещение, налична информация, облекчения за семейства с деца и др.

2. Документиране и проучване на вторични източници на данни, като се използват официални статистически данни, предоставени от Националния статистически институт, и тези, съществуващи в базите данни на Министерството на туризма.

3. Изучаване на националната и международна литература в тази област, онлайн позиции, съществуващо законодателство на национално ниво и съществуващи стратегии за развитие на туризма на национално, регионално, окръжно или местно ниво.

4. Полуструктурирани интервюта/индивидуални дискусии (полуструктурирани интервюта и анкети с експерти в туристическия сектор, с доставчици на туристически услуги, или свързани с туризма услуги, с хора от широката общественост, към които са адресирани мерките, включени в стратегията, както и със спортисти, които практикуват излизане сред природата (колхозене, каяк, яхта).

Първоначално интервютата трябваше да се провеждат лице в лице, но с избухването на епидемията от COVID-19 някои от тях бяха проведени по телефона. Интервюирани бяха експерти и представители на туристически агенции, за да се разберат

проблемите, с които се сблъскват големите туроператори и тяхната визия за туристическия потенциал на района. Целта беше да се търси туризъм в областта на валидиране на решенията, представляващи интерес за проекта. Нишовият туризъм, воден от малки екипи, много различни от големите оператори, получи специално внимание. Интервюирани бяха хора, които организират иновативни туристически дейности (фестивал на лавандулата, кулинарен и митнически туризъм), с малки групи, и които постоянно тестват нови туристически услуги. Хората от научната общност (музеография, археология) и изкуството (живопис, керамика) бяха интервюирани, за да оценят културния и туристическия потенциал на района. Представители на ресторанти от района бяха интервюирани, за да оценят възможностите за кулинарен туризъм.

Целите на анкетите и интервютата бяха да се идентифицират:

- Настоящите практики, както по отношение на туристическата икономическа оферта, така и по отношение на прекараното време;
- Мненията и стремежите на икономическите агенти в туризма, свързани с разглежданата област;
- Настоящите проблеми, пред които са изправени туристическите икономически агенти;
- Туристически ниши и агенциите, които ги заемат или се опитват да ги направят плодотворни;
- Обществените мнения и стремежи по отношение на пресичаната от маршрутите зона;
- Начините, по които районът в момента се използва за туристически цели.

2. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

2.1. Изследване на настоящата ситуация, свързана с културния туризъм

➤ Развитие на туризма в световен мащаб

През 2018 г. международният туризъм в света достигна 1.4 млрд. пристигания (+6%), от които 712.6 млн. — в Европа, което съответства на 50.8% от пазара, като ръстът на туристите спрямо 2017 г. е 5.7%. В прогнозно проучване в дългосрочен план, извършено от Световната организация по туризъм, се предвижда по-скромен ръст на туризма в Европа до 2030 г., оценяван на 744 милиона туристи (+1.8%), което се равнява на 41.1% от световния пазар.

Международният туризъм (пътувания и транспорт на пътници) съставлява 29% от световния износ на услуги и 7% от износа на стоки и услуги.

През 2018 г. за седма година ръстът на износа на туристически услуги (+4%) е по-висок от ръста на търговския износ (+3%).

Според Световната туристическа организация за 2019 г. ръстът на международния туризъм е с 4%, като е налице устойчиво търсене на международни пътувания.

По региони се прогнозира, че след ръста от 6% през 2018 г. се очаква нов ръст от 3% до 4% на международни пътувания.

Предвиждат се пътуванията до Азия и Тихоокеанския регион да имат ръст от 5% до 6%, при ръст от 6% за 2018 г., като е налице все още значителен потенциал за растеж в много развиващи се дестинации. В Америка прогнозата за ръст на туристи е от 2% до 3% през 2019 г., за Африка прогнозите са за ръст между 3% и 5% при растеж от 7% през 2018 г., а за Близкия Изток - перспективите са за ръст от 4% до 6% след ръст от 10% през 2018 година.

Настоящите икономически прогнози подкрепят тези перспективи с очакван световен икономически растеж от 3.7% през 2019 година.

Сред първите десет държави с най-големи разходи за туризъм значителен ръст бележат разходите на Руската федерация (+16%), Франция (+10%), Австралия (+9%), САЩ (+7%) и Корея (+6%).

Очакваните тенденции в световен мащаб са:

- Стабилен ръст на разходите за туризъм и на броя на туристите в резултат на развитието на икономиките и навлизането на нискотарифните авиолинии;
- Европа е основна дестинация, обект на туристически интерес. Паралелно с това се очаква увеличаване на интереса към Азия - Китай, Япония, Макао (Китай), Хонг Конг, Корея, Тайван, Индия, както и към Турция, Египет и Австралия;
- Демографските промени в световен мащаб предпоставят навлизане на пазара на нови потребители със специфични ценности и интереси към туристическите продукти, както и промяна на потребностите на различните групи потребители. Това предполага промени в предлаганите туристически продукти и услуги и адаптирането им към изискванията на различните възрастови групи;
- Промяна на туристическите продукти в резултат на информационните технологии и споделената икономика.
- Промени в целите на пътуващите, комбиниране на няколко вида туризъм и самостоятелно организиране на пътуванията.

➤ Развитие на туризма в Европа

Европейският континент е най-посещаваният в света, а туризмът е една от икономическите дейности с най-голям потенциал да генерира бъдещ растеж и заетост в ЕС. Той играе важна роля за ЕС поради икономическия си потенциал и възможностите за създаване на заетост, както и поради значението си за социалната област и околната среда.

В рамките на Европейския съюз туристическият сектор в тесен смисъл (традиционни доставчици на ваканционни и туристически услуги) обхваща 2.3 млн. предприятия, главно малки и средни предприятия (МСП), които по оценки осигуряват заетост на 12.3 млн. души.

През 2018 г. секторът на пътуванията и туризма пряко е допринесъл за 3.9% от брутния вътрешен продукт (БВП) на ЕС и се равнява на 5.1% от активното население (което отговаря на близо 11.9 работни места).

През 2014 г. едно от всеки десет предприятия в европейския нефинансов сектор на икономиката е принадлежало към туристическия отрасъл. В тези 2.3 млн. предприятия са били заети приблизително 12.3 млн. души. Според оценките през 2016 г. в ЕС-28 са функционирали малко над 608 хил. обекти за туристическо настаняване с обща леглова база от над 31 млн. легла.

През последните години като цяло се наблюдава тенденция на повишаване на броя на нощувките в обектите за туристическо настаняване, като е налице 9% ръст на туристите в Европа през 2018 г. Най-значителен е ръстът на туристите в Южна и Средиземноморска Европа, като се увеличава делът на туристите от Китай, арабския и американския пазар, които посещават региона. В Централна и Източна Европа е отбелязан ръст с 6%, като водещи дестинации са Унгария, Грузия и Казахстан. В Западна Европа международните посетители са се увеличили с 6% през 2018 г., като основни дестинации са били Белгия и Франция, следвани от Холандия, Австрия, Германия и Швейцария. В Северна Европа се наблюдава слаб ръст на туристическите посещения в скандинавските държави и намаление с 5% в Обединеното кралство.³

➤ Развитие на туризма в България

Туризмът в България бележи устойчив ръст. През 2018 г. общият брой туристически посещения на чужденци в България е 9,273,345, а ръстът спрямо 2017 г. е 4.4%.

Увеличение има при посещенията с цел почивка и ваканция, като са реализирани 5,804,576 посещения и ръст от 5.5%. Посещенията с цел гостуване са 669,908, като те нарастват с 1.3%. Посещенията с цел бизнес туризъм са 1,727,874, като те се увеличават с 10.6%. Посещенията с други туристически цели са 1,070,987. Посещенията с цел почивка и ваканция формират 62.6% от всички туристически посещения.

През 2018 г. страните от Европейския съюз продължават да са най-важният генериращ пазар за международен туризъм на България с относителен дял 61.4% и общ обем от 5,690,023 туристически посещения (ръст от 4.4%). Основните пазари на българския туристически продукт през последните години са Румъния, Гърция и Германия, следвани от Турция, Македония и Русия.⁴

Водещи фактори при избора на дестинация са цените, условията за настаняване и обслужването, климатът, природата и чистотата,

и поне представата за тях, сигурността, възможността за разглеждане на забележителности. Над 74% от туристите планират почивките си основно чрез онлайн канали.

Продължителността на летните почивки на чужденците в летните курорти е около 6-7 нощувки, а за страната като цяло - между 5 и 6. През останалите сезони продължителността на престоя е 2-3 нощувки, с изключение на януари, когато се увеличава до 4-5.

³ Световна туристическа организация, Световен барометър по туризъм, том 17, брой 1, януари 2019 г., <http://publications.unwto.org/>

⁴ Министерство на туризма, Международен туризъм - България, януари - декември 2018 г., <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-za-mezhdunaroden-turizum-v-bulgariya-za-2018-g>

България разполага с потенциал за развитие на разнообразен туризъм при пълен годишен цикъл, но на този етап редица фактори възпрепятстват неговото оползотворяване.

Страната се асоциира основно с морски туризъм, като е налице високо ниво на удовлетвореност от престоя в страната с изключение на пътната инфраструктура, достъпността за хора с увреждания и хигиената.

През първото тримесечие на 2019 г. 929 хил. български граждани са предприели пътуване. 78.4% са пътували само в страната, 17.7% - само в чужбина, а 3.9% са пътували както в страната, така и в чужбина. В сравнение със същото тримесечие на 2018 г. общият брой на пътувалите лица на възраст 15 и повече навършени години се понижава със 7.3%.⁵

По-голяма част от туристическите пътувания на лицата на възраст 15 и повече навършени години както в страната (45.4%), така и в чужбина (61.4%) са били с цел „почивка и екскурзия“.

През първото тримесечие на 2019 г. като самостоятелни са били регистрирани 1,203.1 хил. пътувания, или 91.2% от общия брой лични пътувания. Относителният дял на самостоятелните пътувания без резервация в страната е 95.8%, а на тези в чужбина - 69.8%

В структурата на разходите по видове с най-голям относителен дял в страната са тези за храна - 33.7%, докато в чужбина са разходите за транспорт - 35.1%.

Таблица 1. Разходи за туристически пътувания на лица на 15 и повече години през 2018 г. (хил. лева)

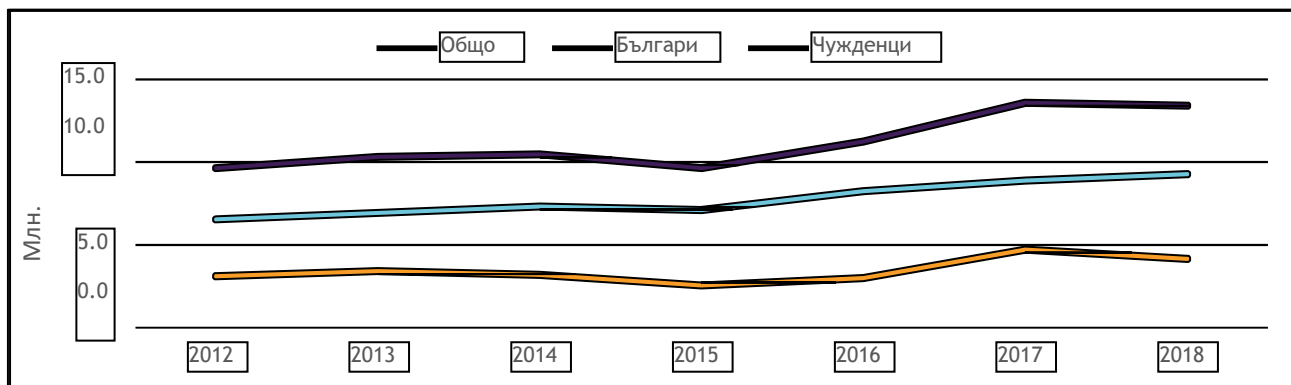
Видове разходи	Общо разходи	Разходи за лични пътувания		Разходи за професионални пътувания
		Общо	в туристически пакети т.ч.	
Общо	1,842,540	1,725,540	227,967	117,000
В страната	1,170,909	1,126,297	72,643	44,612
В чужбина	671,631	599,243	155,324	72,388

През 2018 г. в България са реализирани 4.1 млн. пътувания на българи и 9.3 млн. посещения на чужденци. Налице е положителна тенденция към увеличаване на броя на пътуванията, както на българи, така и на чужденци.

Фигура 1. Пътувания на българите в страната и посещения на чужденци в България, 2012-2018 г. (в млн.)

⁵ НСИ, Данни за туризма,

<http://www.nsi.bg/bg/content/1847/%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC>

Данните на НСИ показват **трайна тенденция към повишаване на броя на пренощуващите в България лица** - от 5.5 млн. през 2012 г. до 7.8 млн. души през 2018 г. Броят на българите и чужденците е почти изравнен: българи - 3.89 млн., чужденци - 3.91 млн. през 2018 г.

Налице са и няколко други устойчиви тенденции:

- Нарастване на приходите от международен туризъм. През 2018 г. са реализирани 7.5 млрд. лв. приходи от туризъм при 5.3 млрд. лв. през 2012 г.;

- Съкращаване на продължителността на престоя. През 2018 г. средният брой нощувки за българи е 2.3 (през 2012 г. 2.4), а за чужденци - 4.5 при 5.1 през 2012 г.;

Увеличаване на приходите на нощувка. През 2018 г. българите са изразходвали 41 лв. на нощувка на лице при от 35 лв. през 2012 г., а чужденците - 61 лв. през 2018 г. при 44 лв. през 2012 г.

➤ Развитие на туризма в Област Добрич

Туризмът е приоритетен отрасъл за икономиката на Област Добрич. Областта е територия, вплела хилядолетна история и природни дадености. Това е предпоставка за развитие на морския, маршрутно познавателния, селски и ловен туризъм. Близостта с Варна, Шумен (стари столици) и Румъния, я прави част от един голям туристически ареал.

Акваторията на морето и бреговата ивица предлагат много добри възможности за практикуване на водни спортове и къпане. Редуват се скални участъци и пясъчни плажове с разнообразни термоенергетични и биоклиматични условия. Значителни по дебит са минералните извори и притежават много добри лечебни качества. Богати са горските масиви и горските паркове в крайградските територии по крайбрежието и във вътрешността.

Антропогенните условия и ресурси за развитието на рекреацията и туризма включват съвременната култура и културното наследство, недвижими културни ценности (археологически обекти, архитектурни паметници), обекти на културата, изкуството и други.

Потенциалът на областта в сферата на природните и антропогенните туристически ресурси се характеризира с уникалното съчетание от природни ресурси (плажове, минерални води) и културно историческо наследство и традиции.

❖ Антропогенни ресурси

Историческите паметници с категория „национално значение“ са показани в таблицата по-долу.

Таблица 2. Историческите паметници с категория „национално значение“

Община	Населено място	Обект
Балчик	Балчик	Антична крепост (в града)
Балчик	Балчик	Античен некропол (в града)
Балчик	Балчик	Късноантична и средновековна крепост (в кв. „Хоризонт“)
Балчик	Балчик	Архитектурно-парков комплекс „Двореца“
Каварна	Каварна	Антично и средновековно укрепление (м. „Калиакра“, 14 км ЮИ)
Каварна	Каварна	Археологически резерват „Яйлата“
Добрич град	Добрич	Родната къща на нар. артистка Адриана Будевска
Добрич град	Добрич	Къща, в която е живял Йордан Йовков
Шабла	Дуранкулак	Историческа местност, свързана със селския бунт през 1900 г. (1 км западно от града)

❖ Природни ресурси

- Черноморска ивица - 100 км. в обхвата на общините Балчик, Каварна и Шабла. На Добруджанското морско крайбрежие се падат 32.24% от дължината на всички плажове или 31.52% от тяхната площ.

- Природни територии - резервати - Калиакра и Балтата; защитени местности - Дуранкулашко езеро, Шабленско езеро, Долината на дроплите, Яйлата, Орлова могила, Росица, Лозница, Бежаново, БГ-Балчик; природни забележителност - Александрийска гора и Арборетум.

Таблица 3. Защитени територии

Вид	Тип	Размер
1 бр. резерват	(Р)	687.50 ха
1 бр. поддържан резерват	(ПР)	205.60 ха

Вид	Тип	Размер
9 бр. защитени местности	(ЗМ)	1,859.68 ха
2 бр. природни забележителности	(ПЗ)	74.80 ха
ОБЩА ПЛОЩ		2,827.58 ха
Буферни зони около резервати и поддържани резервати	(БЗ)	269.00 ха
ОБЩА ПЛОЩ на буферни зони около резервати и поддържани резервати		269.00 ха

Към благоприятните туристически условия и възможности на областта следва да се посочат изградените голф игрища от най-висок клас, находищата на лечебна кал и добрите транспортни връзки.

По отношение на средствата за подслон Област Добрич е сред водещите области от Североизточния район за планиране в страната.

През 2018 г. в областта са отчетени посочените в таблицата по-долу резултати от туристическата дейност.

Таблица 4. Основни характеристики

Области	Средства за подслон и Места за настаняване	Легла	Легла-денонощи	Реализирани нощувки		
				Общо	от българи	от чужденци
Общо за страната	3,458	335,597	68,222,919	26,845,013	9,096,88	17,748,925
Добрич	174	30,532	4,968,830	2,341,454	527,257	1,814,197
Албена	36	17,514	2,598,680	1,529,536	268,379	1,261,157
Области	Пренощуващи лица			Приходи от нощувки лв.		
	Общо	българи	чужденци	Общо	от чужденци	
Общо за страната	7,799,680	3,889,521	3,910,159	1,455,702,154	1,085,224,585	
Добрич	481,049	160,814	320,235	133,891,279	105,889,476	
Албена	265,659	67,230	198,429	92,846,058	75,783,846	

Налице е увеличаване на наличната леглова база спрямо 2017 г., но не и ареала на предлагането по общини. По-високите резултати, предимно се дължат на дейността на к.к. Албена - символ на чистата плажна ивица, отличаваща се с копринен пясък и вписаните в пейзажа хотели.

В останалите морски общини от областта, броят на леглата и резултатите от туристическа дейност е символичен.

➤ Развитие на туризма в Румъния

Румъния се нарежда на 56-о място по показател за конкурентоспособност на туризма от 136 страни, анализирани през 2019 г. от Световния икономически форум, изкачвайки се с 8 места в сравнение с 2017 г.

В Източна Европа тя е на 5-то място - по реда на стойността на индекса, след Словения - 36, Полша - 42, България - 45 (както през 2017 г.) Унгария - 48, изпреварвайки Словакия, която се нарежда на 60-то място.

Испания е световен лидер. Всъщност шест европейски държави са сред първите 10: Испания, Франция, Германия, Обединеното кралство, Италия и Швейцария. Европа остава регионът с най-високо ниво на индекс на конкурентоспособност, докато Азиатско-Тихоокеанският регион е регионът с най-висок положителен скок на този индекс.

Индекс на конкурентоспособност (по ранг)

Страна	2011 ранг	2013 ранг	2015 ранг	2017 ранг	2019 ранг
Чехия	31	31	37	39	38
Словения	33	36	39	41	36
Хърватия	34	35	33	32	27
Черна гора	36	40	67	72	67
Унгария	38	39	41	49	48
България	48	50	49	45	45
Полша	49	42	47	46	42
Словакия	54	54	61	59	60
Румъния	63	68	66	68	56
сърбия	82	89	95	95	83
Украйна	85	76		88	78
Молдова	99	102	111	117	103

Източник на данни: Конкурентоспособност на туризма

През 2018 г. 2 796 622 чуждестранни туристи са пристигнали в Румъния, харчейки средно около 800 долара всеки. Трябва да се отбележи, че България, с население по-малко от половината в сравнение с Румъния, има около 8-9 милиона чуждестранни туристи годишно. Броят на чуждестранните туристи в България се е увеличил с 4,4%

през миналата година, до рекордно ниво от 9 273 милиона души, от които 1,377 милиона души в Румъния, което е увеличение с около 21% спрямо 2017 г. Според данни на министерството на туризма на България.

Само 2 234 520 чуждестранни туристи идват в Румъния, харчейки средно по 766 долара всеки. Трябва да се отбележи, че България или Унгария - страни с по-малко от половината население на Румъния - имат около 7 099 000, съответно 14 316 000 чуждестранни туристи годишно. В Румъния туристическата индустрия представлява 2 318,9 милиона щатски долара, което означава 1,3% от БВП. Общият индекс се изчислява чрез няколко компонентни индекса. Например по отношение на пътищата Румъния е на 126-то място от разглежданите 136 държави. По-точно, Румъния има много нисък резултат за поиндикатора за инфраструктура: 2,4 въздушна инфраструктура, съответно 2,8 сухопътна и пристанищна инфраструктура. По отношение на лекотата на намиране на квалифицирани служители сме на 130 място. По отношение на броя на работните места в този отрасъл има 189 769 служители, представляващи 2,2% от общия брой (Таблица 3).

Румъния е на 131-во място - само 5 (пет) държави в света са по-слаби - по приоритета, предоставен от правителството на туризма, въпреки че туризмът е един от традиционните начини за увеличаване на БВП в Румъния, поне в изявленията на много политици. Нещо повече, държавата е на 131 място в света по отношение на маркетинга и ефективността на марката при привличането на туристи в Румъния.

Следователно парите, инвестирани в панаири, брендиране на страната, Dracula Parks, я извеждат на 6-то място в света по способността да привлича туристи. По принцип, в сравнение с други страни на Балканите и Източна Европа, Румъния е получила най-ниския резултат по поиндикатора Природни и културни ресурси от 3.0, съответно 2.3.

Структура и динамика на населението

В следващата глава са представени статистически данни за населението на окръг Констанца и град Харшова, по възрастови групи и пол. Въз основа на статистически данни от Националния статистически институт населението е групирано както следва:

- младежи на възраст 0-19 години,
- възрастни 20-64 години
- групата на възрастните хора на възраст 65 и повече години, за да се определи делът на тези групи в общия брой население на окръга, тъй като туристическите предпочитания много често зависят от възрастта.

От тези групи трябва да се установят целевите от социологическото проучване в зависимост от търсенето за установяване на 4-те туристически маршрута.

Източник: Национален статистически институт

Делът на населението с възраст 0-14 години в град Хършова е 24,06, повече с 3,8 пункта в сравнение с окръга, като под 35% може да се счита за младо население.

Делът на населението на възраст 65 и повече години се е увеличил от 11,48 през 2013 г. на 13,39 през 2018 г., но е по-нисък от този, регистриран в окръга, който е имал ръст от 2,51 пункта, достигайки 15,09 през 2018 г.

Демографско развитие на град Хършова и окръг Констанца

От анализа на данните за ражданията се вижда, че в град Хършова този показател отчита положителни стойности, като ражданията са по-високи от смъртността, за разлика от окръг Констанца, където разликите между смъртността и ражданията са големи, особено през 2017-2018 г.

Среден брой служители по окръзи и населени места

Броят на заетите в Хършова регистрира леко увеличение, с още 55 служители, от 1640, както е било през 2013 г. до 1695, както е през 2018 г., но с 15 по-малко от предходната година. В окръг Констанца ситуацията изглежда много по-добра - броят на наетите се увеличава всяка година, достигайки 175 863 през 2018 г., с 8124 повече от 2013 г.

Дял на безработните, регистрирани в края на месеца в общите трудови ресурси, по пол, окръг и населено място

Делът на безработицата в общите трудови ресурси в град Хършова е намалял значително от 11,7 през 2013 г. на 4,6 през 2018 г., но все още е с 3 процентни пункта по-висок от окръга. При мъжкото население, което през 2013 г. е 13, той намалява до 4,8, с 3,5 пункта по-високо от това на окръга, а при женското население делът на безработицата в общите трудови ресурси намалява до 4,4 от 10,3, същото като през 2013 г., с 2,8 повече, отколкото в окръг Констанца.

Статистически показатели за туристическата дейност в окръг Констанца

Туристическата база на окръг Констанца не се разви много, дори понякога поради липсата на туристи някои звена бяха затворени, както беше в района на Хършова. В целият окръг се наблюдава леко увеличение, с 93 единици, от 745 достигнаха 838, но не и в хотелите, където увеличението е 40 единици, от 300 на 340. Има увеличение на пансионите, от 44 на 59 единици и на бунгалата 90, от 143 през 2013 г. на 233 през 2018 г. В останалите структури за настаняване е имало спад: в туристическите вили намалението е от 197 през 2013 г. на 154 единици, училищните и предучилищните къмпинги намаляват от 5 на 3, а туристическите пансиони от 20 на 16. Броят на агротуристките пансиони, след като регистрира спад от 5 единици през 2017 г., има увеличение, достигайки 7 единици, както през 2013 г.

Капацитетът за настаняване в окръг Констанца, през анализирания период, имаше колебаеща се еволюция, леко увеличение през 2014-2015 г. със 1740 места, след това спад с 1128 места през 2017 г. спрямо 2016 г., а през 2018 г. се увеличи с 1261 места. но без да се достигне капацитета от 2013 г. (85756 места). От сравнителните данни от 2018 до 2013 г. можем да видим увеличение на капацитета за настаняване в хотели (4%), пансиони (93%), апартаментни хотели (5%), туристически вили (10%) и бунгала (12%).

Значителни увеличения има при мотелите, 2,68 пъти повече, и в туристическите курорти 2,19 пъти повече места, отколкото през 2013 г. Намаляване на капацитета за настаняване е регистрирано в къмпингите (с 43%), в туристическите къщи (54%), в лагери за деца в училищна и предучилищна възраст (27%), и туристическите и агротуристски пансиони (по 4%).

Ако анализираме като пропорция всеки тип структура за настаняване на туристи общо по окръг, можем да видим, че най-голям е дялът на хотелите (78,38%), а останалите структури имат малък дял: туристически вили (5,77%), къмпинги (4,55%) и пансиони (4,84%), а някои дори под 2%. Това, което трябва да споменем, е, че в някои структури е имало значително намаление, като например в къмпингите от 7,89% на 4,55% и в лагерите за деца в училищна и предучилищна възраст от 4,38% през 2018 г. на 1,18 % спрямо 2013 г.

Броят на туристите, пристигнали в Югоизточния регион, през 2018 г. възлиза на 1 802 189, в повече с 9,70% в сравнение с 2017 г., а в окръг Констанца са 1,312 418, с 6,22% повече от 2017. Както и през последните години, най-голям дял от 95,20%, са румънските туристи, чужденците представляват само 4,80% от общия брой туристи. Едно от обясненията би било, че офертата в окръг Констанца остава непроменена от всички гледни точки на комфорта и услугите.

Степента на заетост на туристическите структури в окръг Констанца се е увеличавала всяка година в периода 2013-2018 г., от 24% на 35% през 2018 г., идентично с увеличението, регистрирано в Югоизточния регион, но с 13 процентни пункта по-малко от общият брой за страната, който през 2018 г. е 48%. Румънските туристи представляват 34%, а чужденците само 1%. В предпочитанията на туристите са хотелите, с коефициент на заетост от 64% през 2018 г. При пансионите също има увеличение на коефициента на заетост от 13% на 21% през 2018 г.. Специален аспект се появява при отсядане в хотелски апартаменти, които през анализирания период регистрират значително увеличение от 1%, както през 2013 г. до 67% през 2018 г., румънците заемат 65% от местата, а чужденците само 2%. Заетостта на мотелите в окръг Констанца е намаляла от 56% на 38%. Увеличения в заетостта са регистрирани в бунгалата, с 10% повече, в туристическите курорти от 14% на 29%, в къмпингите с 4 процентни пункта повече през 2018 г. в сравнение с 2013 г. и в туристическите къщи, които достигат 19% през 2018 г. Всички тези видове структура са били предпочетени от румънците. Лагерите за деца в училищна и предучилищна възраст също са предпочетани от румънците, които регистрират в окръг Констанца увеличение от 9% на 19%, и имат по-висока заетост през 2018 г., достигайки 38%.

Индексът на туристическите курорти в окръг Констанца се колебае през анализирания период, нараства незначително през 2014-2015 г., от 3,98 на 4,04, а през следващия период намалява от година на година, достигайки 3,82 нощувки / престой през 2018 г. с 0,16 процентни пункта по-малко от 2013 г. Индексът на окръга е по-висок от този в региона и този в страната, които са съответно 3,37 и 2,22. Индексът за престой на румънските туристи следва тенденция, подобна на тази в целия окръг, регистрирайки леко увеличение през 2014-2015 г. от 3,98 на 4,06 и след това намаление до 3,86 през 2018 г. Трябва да се отбележи, че що се отнася до чуждестранните туристи, индексът регистрира значителна тенденция на спад през

2018 г. спрямо 2013 г., с 0,93 процентни пункта по-малко, за периода 2014-2015 г. има увеличение до 4,74 нощувки/престой през 2015 г.

Обяснение на това явление би било, че туризмът в окръг Констанца се реализира без адекватна стратегия, без да се отчита конкуренцията с други туристически дестинации, излизането на операторите от туристическия пазар и липсата на места за стандартно настаняване, наложено от чуждестранните туристи, сложна инфраструктура, неквалифициран персонал, малък брой промоционални кампании на международно ниво, слаби опити за онлайн промоции, трудно постижими в Румъния модерни танци.

Общи фактори, за България и за Румъния, отчитащи развитието на туризма и необходими за проекта

❖ *Търсене*

Според дефиницията на Cooper et al. (1993) търсенето в туризма е „общият брой лица, които пътуват или биха искали да пътуват и да използват туристически съоръжения, инфраструктура и услуги на места извън местата на постоянната им работа или пребиваване“. Изхождайки от тази дефиниция, търсенето на културен туризъм сред българи и чужденци може да бъде измерено в конкретни стойности. Преди това обаче е важно да бъдат направени някои уточнения, свързани със изследваните данни:

- Тъй като културният туризъм, съгласно дефиницията в настоящия анализ, включва културно-исторически, фестивален/събитийен, кулинарен и винен туризъм, са представени дялове на практикувалите поне един от изброените подвидове туризъм, т.е. без натрупване, защото едно лице в рамките на едно пътуване може да практикува повече от един вид културен туризъм;
- Вземат се предвид и стойностите, изчислени към цялото население на съответната страна, така че при нужда да могат да бъдат екстраполирани в брой;
- За допълнителните изчисления при чужденците могат да се използват данни за външните пазари, тъй като делът на посещаващите България, измерен спрямо обема на целия генериращ пазар е много нисък, и значителните дялове практикуващи културен туризъм в рамките на страната на практика не представят действителния размер на търсенето.

Търсенето в туризма зависи от външни и вътрешни фактори:

- **ВЪНШНИ ФАКТОРИ:**
 - ✓ Гео-политически - напрежения, войни, тероризъм, протести;
 - ✓ Социално-икономически - доходи, заетост, демографска структура на населението;
 - ✓ Наличие на основни услуги - подходящо настаняване, транспорт, инфраструктура;

- ✓ Сегментация на туристите;
- ✓ Туристическа политика;
- ✓ Промотиране, което повишава или създава търсене;
- ✓ Медийно представяне - с акцент върху положителните страни и препоръка или с акцент върху негативните аспекти в дестинацията.

• ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ:

✓ Опосредстващи пътуването - икономически и социални фактори, комбинирани с въздействието на доставчиците на туристически продукти. Свързани са с личните възможности на индивида да пътува. Основни сред тях са времето и парите;

✓ Мотивационни - свързани са с причините, поради които хората желаят да пътуват и се включват в туризъм.

Данните показват, че за привличането на повече туристи с интерес към културата на страната, е необходимо обектите и природата около тях да са достатъчно добре поддържани, а цените да не са твърде високи. Тоест, трябва да се положат усилия културно-историческите паметници да се превърнат в по-добре работещи маркетингови обекти, без това да наруши автентичността им.

Практикувалите културен туризъм изтъкват като важни за избора си на дестинация няколко причини: природните особености на страната, усещането за уникалност и специално изживяване, както и достъпността на туристическите обекти от гледна точка на инфраструктура и транспорт. В този смисъл, страната ни очевидно притежава основните предпоставки, необходими за привличането на туристи за практикуване на културен туризъм.

Българите, независимо от възрастта и населеното място, в което живеят, очертават два основни фактора, които предопределят избора на дестинация и продължителността на пътуването. Това са финансовата възможност и свободното време. Под „свободно време“ се разбира не само личното време, но и възможността за пътуване на членовете на семейството, а при по-младите - на техните приятели.

Пътуващите само в страната с по-ограничени финансови възможности и в по-малките градове избират най-близките дестинации до тяхното населено място, както и познати места, където няма изненади. Поведението им е продиктувано основно от факта, че те нямат допълнителни финансови ресурси, с които биха могли да посрещнат една непредвидена ситуация. За голяма част от хората дългосрочното планиране на времето също е проблем. Наблюденията на туроператорите са, че българските туристи са започнали да се организират по-добре и да записват по-рано почивките си, но тези периоди все още не са много дълги. Възможността всичко да се случва без особена организация и в рамките на близки разстояния в България (отнася се и за Румъния) обуславят самостоятелното и спонтанно пътуване в страната. Има много места, които могат да се видят в малък периметър около населеното място и са достъпни с кола. От значение е и подобреното състояние на пътната инфраструктура в страната. Тук става въпрос не само за вече наличната магистрала, но и за второстепенната пътна мрежа.

Може да се каже, че и за България, и за Румъния, основните фактори за избор на дестинация са:

- Лична безопасност и сигурност;
- Съхранена природа в дестинацията;
- Възможност за почивка (релакс).

Търсенето на определен вид туризъм се предопределя още от:

- Търсенето на други туристически продукти и услуги - потвърждава, че културният туризъм у нас се практикува в комбинация с почти всички останали видове туризъм, което означава, че не е задължително той да се предлага единствено самостоятелно, но и в комбинация с други възможности. Така увеличаването на търсенето на основния продукт (напр. морски или планински туризъм) ще доведе до увеличаване на търсенето и на културен туризъм;

- Конкуренцията - независимо, че държавата може да е на челно място по наличие на туристически ресурси, основните конкуренти на страната в културния туризъм може да се справят по-добре, заради значително по-високите бюджети, които инвестират в развитие и промотиране;

- Сезонността - данните от проучванията показват, че макар да има някои колебания в дяловете по сезони, културният туризъм остава единственият вид туризъм, който се практикува във всички сезони. Това дава отлични възможности за развитие на продукта, с особен акцент в неактивните сезони;

- Модата - важно е всяка държава да бъде определена като разпознаваема и като модерна дестинация за културен туризъм. Един от основните дефицити в това отношение може да бъде липсата на привлекателен разказ за държавата като място за култура.

❖ *Предлагане*

Според дефиницията на Cooper et al. (1993) предлагането в туризма е „предлагане на всички активи, услуги и стоки за ползване или покупка от страна на посетителите в рамките на техните пътувания“. Предлагането включва съвкупността от атракции в една дестинация и предопределя търсенето на туризъм в дестинацията. *Предлагането включва още:*

- **Осигуряване на необходимото за развитието на туристическата индустрия от страна на правителството/ дестинацията** - поддръжка, промотиране и управление на туристическите съоръжения и ресурси;

- **Туристически ресурси**, които са необходими за развитието на съответния вид туризъм;

- **Инфраструктура** - комуникации, настанителна база, транспорт;

- **Услуги по посрещането на посетителите** - туроператори и туристически агенции, туристически информационни центрове, управление на туристическите потоци.

Специфична характеристика на предлагането е, че неговите елементи често са

фиксирано пространствено (напр. хотелите, ресторантите и атракциите). Това означава, че бизнесите трябва да вложат значителни капиталови разходи в различни форми на туристически услуги и центрове, за да гарантират, че дестинацията ще изглежда по начина, по който потребителите очакват, както и да участват в промотирането на индивидуалните си продукти и услуги.

Туристическата политика на всяка от страните е регламентирана в Закона за туризма и други нормативни актове. Основен стратегически документ, на който е подчинено развитието на всички видове туризъм, е Актуализираната Национална стратегия за развитието на туризма в дадената държава за определен период.

На територията на страните има регистрирани туристически сдружения, като част от тях са свързани с културния туризъм. Всяка държава има Национален туристически регистър с регистрирани екскурзоводи.

2.2. Заключение, критични бележки и предложения относно културния туризъм

Съвременният човек изпитва все по-голяма нужда от качествени преживявания и нови познания, от духовно усъвършенстване и баланс, от контакт с местата и културите, които посещава, от приключения и откъсване от ежедневието. Това предопределя и търсенето на нови видове туристически продукти (или модификации на традиционните). Сред тях културният туризъм, с всички негови подвидове, заема централно място.

Същевременно навлизането на новите технологии, социалните мрежи и виртуалното, наред с физическото битие, променят драстично вземането на решение за почивка, както и процесите преди, по време на и след самата почивка. Това, от своя страна, води до нови начини на предлагане и необходимост от повече креативност при оферирането на туристическите пътувания. Културните обекти (разбирани като места, храна и напитки, характерни за дестинациите) са представени с въображение и разбиране за най-съкровени човешки потребности.

Трансграничният район Констанца-Добрич е все още далеч от тези нови направления в развитието на туризма изобщо и в частност - на културния туризъм. Към момента, независимо че се използват съвременни комуникационни канали, няма достатъчно креативност в предлагането на културен туризъм, което пречи на региона да реализира пълния си потенциал.

Въпреки множеството опити за стратегическо планиране в културния туризъм, към момента липсва действаща стратегия за развитието му. Такъв документ е предвиден в Плана за действие към Актуализираната НСУРТРБ 2014-2030 г., където културният туризъм е посочен като приоритетен продукт, наред със здравния туризъм (доминиращи продукти са морският и планинският туризъм).

Налице са и други проблеми в областта на културния туризъм, свързани с управлението на културните обекти, взаимодействието между институциите, сътрудничеството между самите обекти, информационната осигуреност. Все още не са развити туристическите райони и техният културен потенциал.

Трансграничният район Констанца-Добрич разполага с огромно културно-историческо наследство, има дългогодишна традиция в провеждането на успешни културни, музикални, арт и други фестивали и събития. Районът е разпознаваем и с красивите си църкви, както и с характерната си вкусна местна кухня и разнообразието си от вина. Всичко това представлява значителен потенциал за развитие на културен туризъм във всичките му форми, особено когато се използва в комбинация.

Водещ под-продукт следва да бъде културно-историческият туризъм, заради уникалните културно-исторически обекти на територията на региона, предлаган съвместно с фестивалния, събитиен и творчески туризъм, заради неговата естествена свързаност с културата и историята на дестинацията. Необходимо е да се постави акцент и върху кулинарния туризъм, който набира все по-голяма популярност. Под-продукти с потенциал са религиозният и виненият туризъм, тъй като те представляват интерес за специфични аудитории.

Основен приоритет в развитието на културния туризъм в следващите години следва да бъде устойчивостта.

Устойчивият културен туризъм представлява интегрирано управление на културното наследство и туристическите дейности, съвместно с местната общност, създавайки социални, екологични и икономически ползи за всички заинтересовани страни, за опазване на материалното и нематериалното културното наследство и устойчиво развитие на туризма⁶.

За развитието на устойчив културен туризъм могат да се формулират следните препоръки:

- Инвестиции в дигитални технологии, управление на посетители, съоръжения, включително интерпретация и инфраструктура;
- Насърчаване на включването на местните общности в управлението на културното наследство;
- Повишаване на капацитета в образованието и обучението в областта на устойчивия културен туризъм;
- Насърчаване на отговорен туризъм и съдействие на операторите на културното наследство и бизнеса в културния туризъм в съответствие с Целите за устойчиво развитие на ООН на европейско, национално, регионално и местно ниво;
- Използване на интегрирани модели за управление на културното наследство, които включват непрекъсната оценка на използването, достъпа и регионалните характеристики на посетителските потоци;
- Гаранция, че културното наследство е на първо място в плановите и политиките, включително туризма, икономиката, използването на земите, околната среда, социални и други важни области;
- Насърчаване на създаването на мрежи, платформи за цифрово партньорство, публични и частни партньорства за решаване на проблемите с капацитета и достъпа в

⁶ Европейска комисия, Европейска година на културното наследство, препоръки за устойчив културен туризъм, https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/sustainable-cultural-tourism-recommendations_en

горещите точки;

- Подкрепа и насърчаване на обекти и практики за културно наследство за разработване на извънсезонни дейности;
- Изграждане на капацитет и подобряване на координиращите действия на различни нива на управление и политики, включително туризъм, околна среда и иновации, за да се подпомогне преминаването към по-устойчиви практики за инвестиции и финансиране в туризма;
- Насърчаване на интегриран подход и засилване на сътрудничеството между Държавната власт, местната власт, неправителствения сектор и бизнеса на регионално ниво за разработка на общи стратегически планове;
- Подкрепа за участие в мрежи, партньорски схеми, програми за сътрудничество и инициативи на различни нива на управление (регионално и местно);
- Разширяване на използването на подходите и инструментите отдолу нагоре (когато е приложимо) при разработването на политиката, стратегическото планиране и управление и включване на всички заинтересовани страни;
- Активна подкрепа на схемите за сътрудничество, които улесняват обмена на добри практики и знания при спазване на принципа на субсидиарност;
- Насърчаване на междусекторния подход във всички туристически сектори, така че да се вземе предвид устойчивостта;
- Активни кампании за повишаване на осведомеността чрез използване на всички форми на традиционен и дигитален маркетинг за насърчаване на отговорен туризъм с акцент върху околната среда и етичен подход към туризма;
- Насърчаване на осведомеността за устойчивост в образователните политики на всички нива на образование;
- Подкрепа на академични и иновативни изследвания на устойчивия културен туризъм за разработване на показатели (капацитет на достъп, достъп, енергийна ефективност, отговорно боравене с отпадъци и други), инструменти за оценка и подходи при регистриране на количествени и качествени данни;
- Осигуряване на адекватно и непрекъснато финансиране за опазване и представяне на културното наследство (материално и нематериално);
- Реинвестиране на приходи, генерирани от туристически такси и такси, в местни обекти и практики за културно наследство, които да бъдат използвани за защита, развитие и поддържане;
- Подкрепа на алтернативни форми на туризъм с акцент върху ниското въздействие и отговорен туризъм, особено, но не изключително, в райони с ниска натовареност или обременени от прекомерна употреба;
- Насърчаване на усещането за „собственост“ на културното наследство в общността чрез повишаване на осведомеността, посещения на местата и изграждане на капацитет;

- Стимулиране на местното участие в мрежи, партньорски схеми, синергии, сътрудничества, програми и инициативи;
- Насърчаване на възстановяването на старите обичаи, традиции и практики като средство както за опазване на нематериалното наследство, така и за създаване на допълнителна културни оферти с преживявания;
- Приемане на подходящи планове за управление на обекти за осигуряване на баланс между опазването и съхраняването на ресурсите на културното наследство и достъпа на посетителите и съоръженията;
- Използване на междудисциплинарни научни инструменти за провеждане на проучвания върху въздействието на посетителите и разработване на стратегически показатели за приоритизиране на устойчивия капацитет на натоварване на обектите - съответно корекции в потока на посетителите в полза на целостта на културните и природните ценности;
- Изследване на креативни начини за активно включване на местните общности в проекти с акцент върху по-младите поколения;
 - Интегриране на материалното и нематериалното наследство в дизайна на нови оферти/преживявания/туристически продукти в културния туризъм и осигуряване на подходяща адаптивна повторна употреба на културни сгради;
 - Разработване на програми за обучение на персонала за повишаване на осведомеността за устойчивостта, проблемите на околната среда, отговорен туризъм и т.н.;
 - Разработване на стратегии за набиране на средства за защита и представяне на културното наследство, включващи публично-частни партньорства, финансиране на множеството, филантропия и други.

Препоръки за туристически асоциации, оператори и предприемачи:

- Инвестиция в дългосрочни планове за икономическо и предприемаческо развитие, които включват устойчивост и социална отговорност като част от бизнес стратегията;
- Консултиране с местните общности за разработване и съгласуване на висококачествени туристически оферти/ преживявания/ продукти, базирани на автентично културно наследство;
- Предоставяне на насоки и обучение за отговорен туризъм както за практикуващите туризма (туроператори), така и за потребителите (индивидуални пътуващи);
- Подпомагане на стартиращи клъстери за предприемачество в културния туризъм;
- Възползване от съществуващи приложения (например Околна среда на ООН) или разработка на нови онлайн инструменти и цифрови приложения за измерване на въздействието на посетителите;
- С подкрепата на местните общности, популяризация на нови дестинации и

улесняване на интегрирания маркетинг;

- Разработка на ценова структура, която насърчава по-дългия престой и посещенията в ниския сезон;
- Публикуване на данни за туризма, за да се даде възможност за оценка, наблюдение и картографиране на променливата динамика в областта от местните и националните власти;
- Подкрепа на местния бизнес и предпочитания към местните продукти за насърчаване на уникални предложения;
- Гарантиране на положителна работна среда чрез създаване на постоянна заетост или дългосрочна заетост през слабия сезон.

Предвид състоянието на българския културен туризъм, следването на подобни препоръки е крайно амбициозна, и към момента непосилна задача. Необходимо е обаче да се възприеме тази линия на поведение в краткосрочното и средносрочното планиране с цел осигуряване на положителни резултати и съответствие с най-добрите световни практики в дългосрочен план.

3. ПОДГОТОВКА НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ/ВАРИАНТИ ЗА 4 (ЧЕТИРИ) МАРШРУТА И ИЗБОР НА ОКОНЧАТЕЛНА ВЕРСИЯ НА 4 (ЧЕТИРИ) МАРШРУТА

Контекст

Главна ос/ гръбнак на културния маршрут е оста, която съединява отделните населени места според водещия признак на всеки маршрут.

За да се определи главната ос на културните маршрути са проведени първични и вторични проучвания. Първичните проучвания се състояха в провеждане на 1) Дискусия със заинтересованите страни, 2) Полуструктурирано интервю и 3) Анкетно проучване сред заинтересованите страни - местна администрация, местни инвеститори и собственици, хора, живеещи на територията, персонал на туристически агенции, членове на групи за дейности на открито в близките градове, експерти по история, етнография и т.н. Вторичните проучвания включваха проучване на готови документи и нормативна база в интернет и на хартиен носител.

Крайната цел на комплексната оценка на културния и туристическия потенциал на обектите от регион Констанца-Добрич е подбор на най-значимите от тях за включването им в 4 (четири) съвместни културно-туристически маршрута. Оценката на техния потенциал се осъществява чрез разработена методика и избрани критерии, изисквания и показатели. Мненията на участниците в дискусията, анкетните проучвания (заинтересованите страни) и интервютата са отчетени и обобщени.

Районът от румънска Добруджа с най-висока концентрация на туристи е крайбрежието, което има развита (и в същото време критична) туристическа инфраструктура. Извън курортите има много малко туристически райони, въпреки че има природни и археологически обекти, които биха могли да функционират като атракции.

По време на плановата икономика континенталната зона на Добруджа беше предназначена за селско стопанство и индустриално производство.

Малкото места с туристически атракции функционираха като дестинации за автобусни екскурзии и съдържаха една единствена цел: крепостта Хистрия, паметникът в Адамклиси, без да се предлагат други услуги или атракции. Преобладаващата категория посетители бяха учениците, които бяха водени на пътувания, организирани от училищата.

Този тип туризъм е проектиран да обслужва повече държавата отколкото обществеността, оттук и огромните недостатъци на туристическите услуги, недостатъци, които са станали очевидни едва след падането на комунизма или, някои от тях, едва след преходния период.

Анализът показва, че Област Добрич има потенциал за развитие на културен туризъм във всички основни направления: културно - исторически туризъм, фестивален, събитийен и творчески туризъм, религиозен и поклоннически туризъм, кулинарен и винен.

Четири културно туристически маршрута трябва да представляват верига от тематично свързани интегрирани фокусни точки за спиране, които насърчават развитието на регионалната идентичност и колективната памет.

Изборът на елементи може да бъде разширен и към неразработени туристически дестинации, непопулярни места с все още нецялостно проучени структури, благодарение на възможността за използване на съвременните техники и технологии в областта на опазването на културното наследство - при идентифицирането, изследването, документирането и представянето му.

Извеждането на критерии за анализ и оценка се съобразява и с очакваните тенденции и динамика в поведението на туристите, а именно:

- Нарастващо търсене от страна на туристите към качеството, автентичността, привлекателността и разнообразието на туристическите услуги;
- Нарастващи изисквания на туристите към качеството на техническата инфраструктура и предлагането на специфични услуги;
- Насочване на предпочитанията на туристите към културния туризъм;
- Нарастване дела на младежите, особено на студентите сред туристите;
- Увеличаване броя на възрастните туристи;
- Увеличаване на ролята на информационно-комуникационните системи в туристическия бизнес във връзка с търсенето, планирането и провеждането на туристическите пътувания.

Дефинирането на главната ос има за цел да гарантира, че маршрутът ще покрие територията на целия регион, като отрази местните специфики и позволи да се изиявят силните страни на всяка община, като по този начин се привлече максимален туристически интерес.

Актуално състояние на туризма

Определяне на основни елементи на културните маршрути

Основни елементи на всеки културен маршрут са най-популярните, разпознаваеми и посещавани от туристи обекти. Те имат потенциал за насърчаване развитието на останалите обекти, включени в маршрута, тъй като се предвижда да бъдат маркирани комплексно.

При избора на основните елементи на културните маршрути е оценена тяхната културна и туристическа стойност, от гледна точка на специфичните характеристики, значимост, потенциали и изискванията, на които трябва да отговаря, за да бъде определен като туристически приложим (достъпност, комплексност, привлекателност и други).

Отчитайки същността на маршрута, на първо място са изведени показателите за културната стойност на обекта. В тази характеристика се отчита значението и значимостта на културните обекти, които да обогатят познанията за специфичната култура на населението в трансграничния регион.

Обектът трябва да има потенциал да:

- Даде информация, която ще допринесе за разбирането на местния бит на населението;
- Допрinese за нови познания за културните традиции в региона;
- Даде знания, които ще помогнат за сравнителен анализ на подобни места.

Обектът има висока стойност, когато е с потенциал да даде информация, която ще допринесе за разбирането на местния бит на населението от региона, ако може да се докаже, че нещо на място или в комбинация от мястото и свързаните с него документални материали/ артефакти и предмети може с допълнително проучване да разкрие информация, която ще допринесе за разбиране миналото на разглеждания регион.

Основните елементи на културните маршрути могат да се обособят според вида културен туризъм, към който са насочени. Тези видове туризъм се дефинират както следва:

- Културно-исторически туризъм;
- Фестивален, събитиеен и творчески туризъм;
- Религиозен и поклоннически туризъм;
- Кулинарен и винен.

Извън крайбрежието, най-посещаваната туристическа дестинация в румънска Добруджа е делтата на Дунав. В делтата на Дунав откриваме две форми на туризъм, както тази с престой, така и с едnodневна екскурзия.

Броят на чуждестранните туристи в Добруджа е малък, а морските круизи, включващи пристанището Констанца, престават с избухването на конфликта в

Украйна. Речните круизни кораби, с по-малък брой туристи, идват от Централна Европа и имат като цел делтата на Дунав или пристанището Констанца, но имат много малко спирания в пристанищата на Добруджа по маршрута. Когато спрат и си тръгнат, малък брой туристи се интересуват от посещение на забележителностите в района.

Маршрутно-познавателният туризъм е слабо развит в Румъния. Свързан е най-вече с манастирите в Северна Молдова, но търсенето и предлагането са слаби, когато става въпрос за други области или други теми. Има пътуващи познавателно-туристически инициативи в други части на страната (например винени маршрути), но броят на туристите не е голям.

Има туризъм, свързан с риболова и лова, за който се появиха места за настаняване, а продължителността на престоя варира между два дни и една седмица.

Другите туристически дестинации в Добруджа са тези за едневни екскурзии или за няколко часа (Кеиле Доброджей, крепостите Енисала, Хистрия). В момента тези дестинации не са интересни за туристическите агенции, поради липсата на инфраструктура и ниската доходност на такава туристическа услуга. Те привличат малък брой туристи от окръга, на едневни екскурзии, под формата на излети сред природата, без да се консумират местни продукти или услуги.

Специален случай е сярната термална баня в Хършова, която привлича туристи, които идват с каравани или палатки.

Туристическите агенции организират едневни екскурзии до делтата на Дунав за туристи, които са с по-дълъг престой (6-7 дни), особено в дните, когато времето е твърде лошо за плаж. Те имат добре разработени договори с доставчиците на туристически услуги от района на Делтата.

Агенциите се оплакват от липсата на туристическа инфраструктура в селските райони на Добруджа: липсата на тоалетни към туристическите обекти, занемарения външен вид на обектите, липсата на екскурзоводи и всякаква инфраструктура, която да предоставя информация за туристическите обекти (информационни табла, модели, диорами и др.). Сред историческите обекти в Добруджа например е даден като положителен пример крепостта Хистрия, където има музей и служители, които предоставят информация.

Тези организатори, организациите с нестопанска цел, както и частни екскурзоводи, се опитват да свържат туристите с доставчиците на услуги в селските райони.

Тези организатори не продават стандартна услуга, но предлагат услуги, които непрекъснато тестват и модифицират в зависимост от предпочитанията на клиентите. Те са много гъвкави и инвестират много време в намирането на клиенти.

Сред дейностите на тези организатори можем да изброим следните:

1. организиране на местни фестивали (фестивал на лавандулата в комуна Печиняга, фестивал на местните производители);

1. организиране на представяне на традиционни ястия, в селски домакинства или в агротуристички пансиони, с местни селскостопански продукти;
2. туристически посещения на изби;
3. туристически посещения на земеделски ферми.

Публичният имидж на Добруджа: „неизползван туристически потенциал”

В част от националната общественост (предимно образованата) районът се смята за живописен, интересен, нетипичен и екзотичен, който си заслужава да бъде посетен. Важно е, че този образ съществува дори при липса на преки преживявания при хора, които не са посещавали вътрешността на Добруджа (с изключение, разбира се, на брега и делтата на Дунав). Тази представа се основава на а) нетипичната история на района (гръцки, а след това римски градове, принадлежащи и към Османската империя), б) етническото разнообразие на района и в) разсъжденията, които ги свързват със задоволяването на индивидуалните нужди от по-висока степен (знания, самореализация), разсъждения, които имат обосновката: „Районът е много различен от останалата част на страната, така че е интересен”.

Този образ на Добруджа е отговорен и за съществуването сред публичната администрация или местните бизнесмени на мнението, че „районът има туристически потенциал”. Това убеждение често се появява в дискусии за развитието на Добруджа, но рядко се третира критично, като общо погледнато е част от местния патриотичен дискурс, във формален и неформален контекст. Очевидно е, че само критичният и аналитичен подход на темата може да доведе до разработването на приложимите планове за развитие и районът трябва да бъде адаптиран към стандартите на съвременния туризъм.

Потребности и мотивация на туристите

Цялата тази визия за „неизползвания потенциал на Добруджа“ е опростена, тъй като нуждите и мотивацията на хората, когато практикуват туризъм, са много разнообразни. Често на „туриста“ се гледа като на вид гъба, която чака да бъде пропита с неоткритите красоти на района. В действителност хората имат сложни нужди и мотивация.

От психологическа гледна точка пропуските в пътуването в района стават ясни, когато се изправят пред пирамидата на потребностите на Маслоу. Липсата на инфраструктура, свързана с физиологични нужди (храна, физически комфорт, достъп до тоалетни), нужди в основата на пирамидата, се считат за важна бариера от туристическите агенции.

На местата с туристически потенциал (руини или природни обекти) липсват тоалетни, хранителни магазини (или просто павилиони) или малки кафенета. Туристите от организирани групи се нуждаят от условия за възстановяване след пътуването с автобус, възможност за закупуване на напитки и храна. Екскурзоводите често трябва

да спират в края на някаква гора, позната на шофьорите, за да могат туристите да задоволят нуждите си при унизителни условия.

Също така, някои от пътищата са в лошо състояние, което увеличава дискомфорта, усещан от туристите.

Без да отговорят на тези основни нужди, агенциите няма да могат да доведат туристи до повечето места с „туристически потенциал“.

Друг проблем е балансът между времето за посещение и времето за път. Посещението на руините на една обикновена крепост, без други информативни, илюстративни материали, при липса на кафене или магазин за сувенири, отнема малко от деня. Съотношението между времето за посещение и времето за пътуване е твърде малко и усилията за пътуване не се възнаграждават. И за туристите, и за агенциите проблемът е в рентабилността. Освен това много от археологическите обекти не са поставени в контекст чрез подробни обяснения и илюстрации, а любопитството на туристите не е удовлетворено.

Празниците са периода, когато очакванията на хората са големи. Те инвестират в спестявания през цялата година и търсят уникални възможности за задоволяване на желанията и възстановяване на енергията. Празниците са награди, които всеки предлага и са причини за лична гордост. Хората очакват моменти и събития, които си струва да се запомнят и си струва да се разкажат на приятели, а празниците се превръщат в лични успехи или неуспехи. Поради тази причина стандартите на туристическите услуги трябва да бъдат равни на тези в други области.

Изследване на настоящата ситуация, свързана с културния туризъм

Развитие на световния туризъм

Понастоящем туристическата индустрия е засегната от епидемията Covid-19 поради ограниченията за пътуване, наложени в отговор на пандемията.

За да оценим потенциалните загуби, пред които е изправен туристическият сектор поради тези ограничения, можем да разгледаме туристическите данни за последните две години за периодите март-юни („пролетен сезон“) и юли-август („пиков летен сезон“).

За целите на този анализ сезонът „летен пик“ не обхваща юни, а се фокусира върху припокриването на двата месеца (юли и август) с основния празничен сезон в повечето държави членки.

Пролетта и лятото са най-популярните сезони за туристическата индустрия в Европа.

През 2019 г. броят на нощувките от резиденти и нерезиденти в туристически обекти на ЕС през пролетта и пика на летния сезон представлява почти една трета (32%) от годишния общ брой на нощувките.

Делът на нощувките в тези места за настаняване е особено висок през юни за пролетния сезон, представляващ 11% от годишния общ брой, както и през юли (15%) и август (17%).

Подобна тенденция се наблюдава както за резиденти, така и за нерезиденти на посетените страни. Във всички държави-членки на ЕС делът на пролетния сезон в годишните туристически настанявания е относително сходен, вариращ от 24% в Хърватия и 27% в България до 35% в Кипър, Люксембург, Малта и Холандия. За пиковия летен сезон този дял варира от 23% в Малта до 58% в Хърватия.

Развитие на туризма в Румъния

Културата на нашия народ е изключителна смесица от византийски влияния с древни основи от латински произход, културна комбинация, която няма аналог в света.

Можете да я видите, чуете и да му се насладите в почти всеки град, крепост, манастир или исторически обект на нашата територия.

Уникалното културно наследство на Румъния това са обектите на ЮНЕСКО за световно наследство. От римското и дакийското влияние през древността до византийското и славянското влияние през Средновековието - Румъния е изключителна смесица от очарователни съставки.

Изключителни, живописни свидетелства за нашата уникалност са изографисаните манастири в северната част на Молдова, дървените църкви в Марамуреш, крепостта Сигишоара, старите дакийски крепости от планината Оръшие, укрепените саксонски църкви от Трансилвания, но също така и уникалното творение на природата - Делтата на Дунав от северната част на резервата Биосферата на Добруджа.

Развитие на туризма в окръг Констанца

Туризмът в региона се характеризира със съществуването на специфични природни ресурси, като Черноморското крайбрежие и делтата на Дунав, известните минерални извори в страната и в чужбина, агротуристическите пансиони (особено в планинските райони Вранча и Бузю и делтата на Дунав). Също така, религиозния туризъм присъства в региона, особено чрез манастирите в Северна Добруджа, в планините Бузю и Вранча, област Галац, както и чрез културния туризъм, присъстващ чрез наличието на културни останки (археологически обекти, мемориални къщи).

Югоизточният регион е съсредоточил през 2011 г. приблизително 1/5 от общите структури на рецептивния туризъм, като 974 структури са с капацитет за настаняване от над 14,3 милиона места-дни (21% от общия капацитет на национално ниво). През същата година те регистрират над 1,13 милиона туристически пристигания (16,1% от общия брой на страната) и над 4,0 милиона нощувки (22,5% от общия брой на страната).

От крайбрежията на европейския континент, притежаващи специфична уникалност, Черноморското крайбрежие е известно със своя балнеоклиматичен туризъм.

Съчетанието от вода, пясък, въздух и слънце има терапевтичен ефект. Въздухът е добре йонизиран с морски аерозоли, които заедно с влиянието на вълните генерират специални лечения за таласотерапия; в допълнение, някои курорти като Ефорие Норд, Мангалия, Костинеци, Нептун, Текиргьол са едновременно курортни и балнеолечебни курорти.

Многобройните услуги, предлагани по крайбрежието (детски клубове, закрити и открити басейни, детски басейни, оборудвани с пързалки, детски площадки, зелени площи за спорт на открито, съоръжения за СПА услуги и фитнес зали и др.) са довели до развитието на развлекателния туризъм. С ниската соленост в сравнение с други континентални морета (само 17%), туристите могат да практикуват подводни и водни спортове без ограничения.

Делтата на Дунав, втората по големина делта в Европа (след река Волга), е специална атракция с голяма научна стойност и висок туристически потенциал, особено след включването ѝ през 1990 г., заедно с други съседни природни зони, в биосферния резерват на делтата на Дунав. , които може да бъде използвана чрез практикуване на следните други видове туризъм:

- Туризъм за почивка и отдих (практикуван чрез услугите на туроператори);
- Опознавателен (културно-опознавателен) туризъм, практикуван индивидуално или чрез организирани екскурзии, чрез които се изследва разнообразието на дивия пейзаж, комбинирайки пътувания с лодка, ръчно задвижвана по живописни канали с походи по каналите или по бреговете на реките и морето и др.;
- Специализиран - научен туризъм (за специалисти, изследователи, студенти);
- Агротуризъм (туристите се посрещат и придружават от местните жители, за да посетят делтата на Дунав);
- Туризъм за водни спортове (село Кришан);
- Туристическият спортен риболовен туризъм е високо ценен от посетители от всички възрасти през всеки сезон за всякакъв вид риба и спортен риболов.
- Специфичен за делтата на Дунав е нишевият туризъм (например наблюдение на птици, фотосафари). В делтата на Дунав има редки видове, които липсват в други райони на континента: 30 вида екосистеми и 5429 видове - от които 1839 растителни видове и 3,590 животински видове, като се има предвид, че в делтата на Дунав живеят 331 видове водолюбиви птици, включително по-голямата част от европейската популация на обикновен пеликан (*Pelecanus onocrotalus*) и къдрав пеликан (*Pelecanus crispus*), 60% от световната популация на дребни корморани (*Phalacrocorax pygmaeus*) и 50% от световната популация на червеногуши гъски (*Branta ruficollis*) (през зимата).

Не може да се каже, че Югоизточният регион се характеризира с висок и разнообразен туристически потенциал. Богатото наследство от природни ресурси, както и културното наследство благоприятстват практикуването на много видове туризъм, като: крайбрежен, планински, круизен туризъм, селски и екологичен туризъм, културен и религиозен туризъм.

Мерки

Насърчаването на туризма в района е възможно, но изисква дълъг процес, модернизация на местното управление и наличието на регионална туристическа политика.

Аспектите, които могат да популяризират, са историята (социална, културна, събитийна), текущото културно многообразие, природните ресурси.

Използване на историята

Може да се използва както чрез археологическите находки, така и чрез създаване на постоянни или периодични изложби.

Археологическите туристически обекти в района не съдържат информативни, обяснителни, илюстративни данни или ако имат, те са в недостатъчен брой и са старомодни.

Музеографският дискурс трябва да съдържа същественото, да бъде привлекателен, ясен и лесен за разбиране от посетителите. Съвременната музеография използва диорами и модели, реконструкции, материали и интерактивно оборудване. Отвъд огромната педагогическа стойност тези инструменти по музеография са особено привлекателни за детската аудитория. Те увеличават както времето, прекарано за посещение, така и качеството на прекараното време. Например способността да се манипулират или да се виждат архаични преси за вино или мелници в експлоатация е особено привлекателна както за децата, така и за възрастните.

Идея, предложена от археолозите, е продажбата на посетителите на керамични фрагменти, извлечени от археологически разкопки. Продажбата може да се извърши на ниска цена (например 1 евро) и може да включва знак за автентичност. Това би донесло приходи на музеите и ще предостави автентични сувенири на посетителите. Веднъж извадени от земята, парчетата нямат историческа стойност за музеи или изследванията и не представляват наследство. Освен това те представляват опасност от замърсяване на все още непроучените слоеве, поради което се изхвърлят възможно най-далеч от зоната на изкопа. Продажбата им, която се извършва в други страни, носи само предимства.

В допълнение към установяването на туристически атракции в съществуващите археологически обекти, могат да се организират изложби и създаде интерактивна среда, свързани с миналия начин на живот, включително от 20-ти век. Традиционни жилища, занаятчийски работилници или дворове могат да бъдат аранжирани, за да илюстрират живота през различни исторически периоди. Като пример за новата история, една научна илюстрация на селския комунистически период може да привлече посетители.

Една от възможностите, практикувана в Швеция, е създаването на малки местни музеи, които съдържат информация и експонати от различни области от историята на района, от стари периоди до близкото минало, съчетани с експонати от биологията и геологията на района.

Проблемът с обслужването на историческите обекти е поставян дори от археолозите. Правният статут на руините, тяхната собственост, от много време са неясни. Задачата да се грижат за тях е на местните власти, които в повечето случаи не правят нищо, за да защитят историческите руини.

За местните жители руините са каменен ресурс за строителство или място за паша. Националната политика за защита на историческите обекти, която задължава местните власти да защитават исторически обекти, изглежда е единственото решение за спасяването им.

В повечето случаи местните власти смятат запазването на останките като дупка в местните бюджети. Нещо повече, санкционирането на незаконната експлоатация, която има дълга история, би направило публичната власт непопулярна в очите на избирателите.

Оценка на природната среда

Естествената обстановка може да се използва както като пространство за дейности на открито, така и като средство за възпитание на обществеността, подобно на музеите.

Добруджа съдържа множество природни обекти от биологичен, географски или геоложки интерес. Много от тях заемат малки площи земя и не са интересни за широката общественост при липса на разяснителни материали и контекст. Веднъж въведени в научен контекст, те могат да се превърнат в дестинации за обществеността, търсеща възможности за самообучение. Естествената среда може да се използва за развлекателни дейности, като пикници или дейности на открито, включително под формата на пешеходни или колоездачни пътеки. Наблюдава се глобална тенденция за увеличаване на времето, отделено за спорт и дейности на открито, видимо и в Румъния, със спортове като колоездене, бягане и разходки на открито (трекинг). Те започват да се включват в начина на живот на много хора. Тази тенденция отваря възможността за популяризиране като дестинации за дейности на открито, на райони, които не биха били считани за туристически в традиционния смисъл. Например селскостопанските пътища, особено през определени периоди, могат да бъдат привлекателни за такива дейности. Могат да бъдат създадени локални обиколки за колоездене, бягане, ходене, моделирани и в други страни, с минимални инвестиции. Те могат да бъдат популяризирани заедно с други услуги.

Всяко действие за развитие и отваряне на туристически зони трябва да включва мерки за поддържане на чистотата, поставяне на кошчета и тоалетни.

Оценка на местната култура

Модернизацията на селските жилища включва нови архитектурни форми и строителни материали, като промяната е видима дори в начина, по който са подредени дворовете. От гледна точка на туристическия интерес тази тенденция стандартизира и тривиализира селския пейзаж. Собствениците на пансиони в селските райони са забелязали тази опасност и има противоположна програма за запазване на кулинарната архитектура или традиции, съчетани със съвременните стандарти за предоставяне на услуги.

Кулинарните вкусове на обществеността се изместиха към международните рецепти. Има разлики между интернационализираната форма на турските или гръцки ястия и тези, традиционно приготвяни в Добруджа. Очаква се дори традиционните местни рецепти да се интернационализират, благодарение на достъпа до информация. В много ситуации клиентите на ресторанта поръчват ястия, които вече познават, и чакат потвърждение за вече познати вкусове. Собственик на етнически ресторант забеляза, че татарските рецепти не се поръчват от туристите, въпреки че имат добро мнение за тях, тъй като се поръчват международни ястия.

В ресторантите в Добруджа преобладават международни или национални рецепти. Клиентелата е местна, броят на туристите е изключително малък.

Агротуризмът, чрез отваряне и организиране на ферми за посещение, е посока, която може да се използва. Сътрудничеството между фермерите и организаторите на селския туризъм е ефективно за проектирането на места за посещение, за туристическата програма и за привличане на групи туристи.

Актуални туристически ниши в Добруджа

Колоезденето се разраства в Румъния през последните години и неговото развитие е част от една глобална тенденция.

В много случаи групите за колоездене са относително стабилни и членовете им имат приятелски отношения. Групите са организирани повече или по-малко официално, било в колоездачни асоциации, било в групи приятели. Маршрутите са както шосейни, така и офроуд, изминатите разстояния варират много, в зависимост от състава на групата или вида на маршрута (шосейните маршрути могат да бъдат по-дълги, защото по-лесно се преминават). Групите са относително разнородни по отношение на физическото състояние на членовете или по отношение на честотата на колоездене. Маршрутът, избран за изходна точка, може да започне от мястото на пребиваване (Констанца, в по-голямата си част) или велосипедистите да карат автомобилите си до началната точка. Спортният характер на пътуванията може да бъде повече или по-малко изразен, като често се комбинира със забавление в компанията на приятели.

Колоездачните асоциации организират състезания по пътища или офроуд. Такива състезания могат да представляват регионален интерес или да се превъзват в национални състезания. Дължината на състезателните маршрути варира в зависимост от категорията велосипедисти, към които е насочен и вида на маршрута (шосеен или офроуд). Те могат да варират от няколко десетки километра до над 200 километра. Такова състезание по пътищата може да се организира на разстоянието между Хършова и Добрич. Организацията трябва да осигури помощно устройство за двама души, контролни пунктове за участниците, раздаване на вода и храна за участниците. Като цяло състезанията предвиждат такса за участие. В зависимост от трудността на маршрута, броят на участниците може да варира от няколко десетки до над сто.

Религиозният туризъм се практикува в Добруджа, като манастирите Кокош, Челик дере, Дервент и пещерата Свети Андрей са едни от най-популярните дестинации. Манастирите предлагат места за настаняване за посетители. Процесът на отваряне на манастирите за обществеността е стар и модернизацията на настаняването и посещенията (килии, манастирски дворове) е очевидна.

Препоръки

В момента, с изключение на крайбрежието, Южна Добруджа няма подходящите ресурси за опознавателен туризъм, разпределен в продължение на няколко дни.

Туристическите маршрути обаче могат да функционират символично като средство за популяризиране на района като лесно запомнящи се забележителности за обществеността.

Използването на маршрути може да бъде фрагментарно и адаптирано към настоящото поведение на потребителите. С карта на маршрутите на тяхно разположение туристите могат по-лесно да изберат удобни за посещение забележителности, тези които срещат по пътя или тези, които позволяват полудневно пътуване.

Местните власти трябва да участват или да координират всяка стратегия за развитие на туризма. Това трябва да включва сътрудничество между местните власти, включително чрез предлагане на национални и регионални мерки и политики. Отвъд целта, която често се поставя под въпрос от икономическото възстановяване чрез туризъм, трябва да се има предвид отговорността за достъпността до историческите, културните и природните ресурси на обществеността, независимо от доходността. Отговорността на местните власти трябва да надхвърля местните граници. Твърде високите такси за посещение на обекти и съсредоточаване върху генерирането на пари от природни или исторически ресурси ограничават достъпа до тях от част от обществеността. Следователно проектите за развитие на туризма трябва да бъдат етични.

С изключение на морския бряг, възможностите за местен туризъм са ограничени. Ролята на администрациите трябва да бъде важна като фасилитатори за развитието на сектора. Администрациите могат да участват в установяването на контакти между организаторите на маршрути (било самите агенции, или нишови участници) и потенциални местни доставчици на услуги. Те могат също да участват в идентифицирането на туристическите възможности и проектирането на туристически услуги, заедно с туристическите агенции. Кметствата могат да определят лице, отговорно за активното търсене на възможности за туризъм, което ще поддържа контакт с туристическите действащи лица, потенциални местни доставчици и ще докладва за развитието на търсенето на туристически услуги. Стилът на работа трябва да бъде съвместен, да не преследва незабавна печалба, да се стреми да проучи голям брой възможности за развитие на туризма.

Списък на културно-историческото наследство - окръг Констанца

№ по ред	Име	Град	Категория
1	Музей на изкуството	Меджидия	култура-история
2	Sun's Pacui	Остров	култура-история
3	Укреплението Овидиу	Град Констанца	култура-история
4	Улметум Пантелимон	Пантелимон	култура-история

5	Калатис Томис	Мангалия	култура-история
6	Крепостта Карсиум		култура-история
7	Музеят Карсиум	Хършова	култура-история
8	Капидава Аксиополис	Хършова	култура-история
9	Музея Кастра		култура-история
10	Сачидава - Расова	Чернавода	култура-история
11	Трораеум Traiani (Паметника на Траян)	Расова	култура-история
12	Трораеум Traiani (Паметника на Траян)	Адамклиси	култура-история
13	Крепостта Истрия	Истрия	култура-история
14	Албещи - гръцка крепост	Албещи	култура-история
15	Меджидия - Културно-исторически фестивал Darux	Меджидия	култура-история
16	Културно-риболовен фестивал	Гиндарещи	култура-история
17	Музей на изкуството Дину и Севаста Винтила	Топалу	култура-история
18	Скални църкви	Мурфатлар	религиозен
19	Успение на католическата църква	Ойтуз	религиозен
20	Констанца - Мултиконфесионален център	Констанца	религиозен
21	Джамия Есмахан Султан	Мангалия	религиозен
22	Пещера и манастир Свети Андрей -Йон Корвин	Йон Корвин	религиозен
23	Дервентски манастир	Село Галица	религиозен
24	Казиански манастир	Търгушор	религиозен
25	Манастир "Св. Епиктет и Астион"	Капидава	религиозен

26	Манастирът "Свети Йоан Кръстител"	Липница	религиозен
27	Чашата на султан Махмут	Хършова	религиозен
28	Абдул Меджид	Меджидия	религиозен
29	Чернавода - Многоверски център	Чернавода	религиозен
30	Църква Възнесението Господне	Гиндарещи	религиозен
31	Дефилето на Добруджа		природни обекти
32	Езерото Буджак		природни обекти
33	Ескиойска гора	Остров	природни обекти
34	Канарауа Фетей	Олтина	природни обекти
35	Резервация Муфлони	Негурени	природни обекти
36	Фосилно място	Алиман	природни обекти
37	Гората Хаджиени	Мангалия	природни обекти
38	Канар, Путроаса	Хършова	природни обекти
39	Избата Остров	Остров	кулинарен
40	Рибната борса на Матей	Аджиджа	кулинарен
41	Рибна борса, лозя	Татладжак	кулинарен
42	Изба Расова	Чернавода	кулинарен
43	Изба Вишоара	Вишоара	кулинарен
44	Изба Дарие	Топалу	кулинарен
45	Изба Габай	Валу луй Траян	кулинарен
46	Кобадин - гастрономичен пункт	Кобадин	кулинарен
47	Фестивал на рибаря	Гиндарещ	кулинарен
48	Къща за гости Буджак	Буджак	кулинарен
49	Изба Хистрия	Коджалак	кулинарен

Списъкът на културно-историческото наследство на област Добрич е представен в Приложение 1

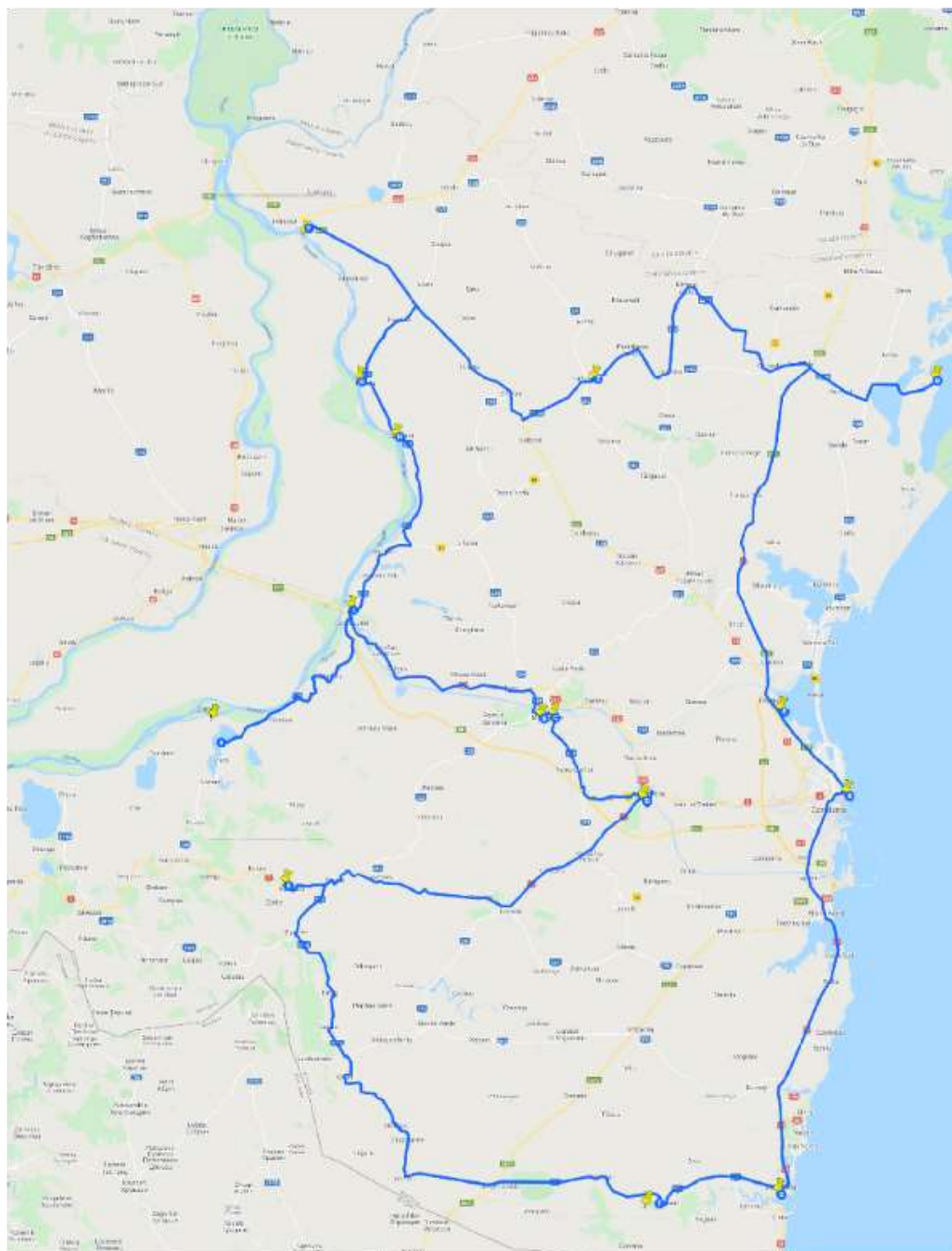

4. МАРШРУТИ

4.1. Маршрут „Религиозна Добруджа“ (Religious Dobrudja) - маршрут от историко-религиозен характер, със специфични цели, включително религиозни селища от всички култури, срещани в двата региона. Религията има силно влияние и в наши дни върху ежедневието и празниците на хората. Голяма част от най-големите празници през годината са свързани с вярата, произтичат от нея и връщат хората към изконните ценности и добродетели, залегнали в основата на всяка една религия. И в миналото и днес битът и религията се преплитат по многообразни начини, поради което религията не може да бъде разбрана, без да се оцени начина на живот на местното население, а вярванията и религиозните обреди са повлияни от неговото ежедневието. Причините за предлагането на маршрут „Религиозна Добруджа“ са: (1) високият относителен дял на туристите, които посещават други региони и държави с цел запознаване с историята на религията и свързаните с нея реликви, сгради, обичаи и събития; (2) богатото религиозно наследство на региона, включващо религиозни обекти датирани от столетия преди новата ера, редица светилища и храмове, функциониращи днес и демонстриращи единството на хора с различни религии, които успяват да честват заедно своите празници и да живеят в мир и разбирателство помежду си.

Маршрутът предлага възможности за поклонници, за хора, възприемащи забележителностите през философията и ценностите на определената религия и за туристи с интерес към религиите и историческото им развитие по места. Той е изключително устойчив от гледна точка на сезонност, тъй като голяма част от обектите могат да бъдат посетени целогодишно. Поради това може да се заключи, че има потенциал за създаване на перманентен туристопоток и би бил предпоставка за балансирано развитие на територията на Област Добрич.

Обекти в окръг Констанца

1. Джамяя Султан Есмахан

Джамията Есмахан Султан в Мангалия е един от най-важните исторически и религиозни паметници в южната част на румънското крайбрежие.

Джамията е построена от дялан камък, изваден от руините на град Калатис от екип турски майстори.

Джамията е заобиколена от гробище, ценно колкото самия паметник, което съдържа мюсюлмански гробове на възраст над 300 години.

И джамията, и гробището са в списъка на историческите паметници в Румъния

Джамията е построена през 1575 г. от дъщерята на султан Селим II (1566-1574), която е съпруга на Соколлу Мехмед паша, везира на баща ѝ.

Джамията Султан Есмахан е архитектурен паметник в мавритански стил, един специфичен стил в сравнение с турските сгради в Добруджа, като входът към прозореца е предшестван от покрита веранда.

Особеност на конструкцията е, че каменните блокове са свързани помежду си, без да се използва свързващо вещество, а само с помощта на стоманени скоби, изляти на място в каменни дупки. На входа на джамията Есмахан Султан има дъбови опорни стълбове. Таванът, украсен с дърво, е произведение, изпълнено с красота и художествено майсторство и привлича вниманието на всички посетители. Чрез вътрешна вита стълба можете да стигнете до терасата в горната част на минарето. Отвън се открояват верандата, стълбовете и дървените парапети.

На двора в мястото за поклонение има каменна чешма, построена с камъни от древна гробница.

След 1989 г. турските гробове на възраст над 300 години, както и самата джамия, са ремонтирани, а двора е ограден с висока ограда.

През 2008 г. основата на джамията бе възстановена. Покривът беше разкрит, за да бъде заменен с нов. Мазилката беше възстановена вътре и на минарето, което бе много наклонено и беше възстановено в първоначалното си състояние. Кладенецът на двора, който беше закрит през 1959 г., също е възстановен и водата отново ще се използва при ритуала на измиване на мъртвите. Цената на строителните работи е над един милион евро, сума изцяло поета от Капа Тунк, бивш banker и собственик на Мол в Букурещ.

2. Констанца - мултиконфесионален център

Констанца, мястото, което разказва историята на древногръцката крепост Томис и най-старият град в Румъния, има рядко съкровище.

Може би единствен в Европа, този осмоъгълник от места от различни култури, който се намира на толкова малко пространство, е необработен диамант с неизчерпаем туристически потенциал. Истинско чудо е, че Констанца може да разкаже чрез своите църкви за това какво е преживяла, какво е предложила като модел. Православните християни, католици или протестанти, мохамедани, григориански арменци, всички заедно са част от общото наследство на това място и често мястото на молитвата е последното свидетелство за преминаването им през живота на града.

Конфесионалният осмоъгълник на стара Констанца е безценно наследство на града. Местата за поклонение, все още носят спомените за етническите общности, живели по тези земи.

Най-известният румънски геолог Йон Симионеску, президент на Румънската академия през Втората световна война, пътува професионално през Добруджа. Той пише с душата на чувствителен художник, че „истинският ковчег на Ной е земята на Добруджа“.

Малко по-на юг, в източния край на полуострова, на ръба на високата скала, малкото арменци, останали в Констанца, все още отварят вратите на църквата „Св. Мария“. От друга страна, към пристанището, останките на синагогата Ашкенази все още чакат своите спасители. На юг, в малък периметър, православната катедрала "Св. Апостоли Петър и Павел", Българската църква "Свети Никола", Голямата джамия "Карол I" и римокатолическата базилика „Свети Антон Падуански“ затварят кръга на местата за поклонение около площад Овидиу.

По главните улици на Констанца можете да чуete гръцки, турски, арменски, немски, френски, често говорим английски, български, руски и все повече други източни и западни езици.

Религиозните празници се споделят и със съседите от други религии и не рядко, ако се вгледате внимателно, лесно можете да видите дадени заеми от православно семейство на мюсюлманско семейство, от католик на протестант и всички заедно. От първата половина на миналия век Констанца се превърна в най-голямото пристанище на Черно море.

3. Католическа църква "Успение Богородично" - Ойтуз

Енорията Успение Богородично в Ойтуз (Констанца) е основана през 1991 г., но присъствието на вярващи католици в района датира от началото на 20 век, а историята на католическата общност в Ойтуз е тясно свързана с историята на района.

Новата църква също се казва Успение Богородично, като е запазен стария храм. Дълга е 31 м и висока около 12 м, с 40 м кула (4 часовника) и 3 м кръст, осветен. Построен в романски стил, с готически прозорци, тя има елипсовиден свод и презвитерий като триумфална арка. Олтарът е направен от гранит и покрит с мрамор,

В сутерена на новата църква има параклис с Гроба Господен. Също така тук има голяма зала за катехизации и срещи, и четири други по-малки стаи с енорийски музей, пространство за министри, за енорийското настоятелство и за текуща употреба.

Изографисването на църквата е извършено от Петру Рока от Радуканени (Яш), а витражите и Кръстният път са изработени в Полша, както и статуите, с изключение на статуята на Пресвета Богородица, която датира от началото на XX век, изработена е от дърво и е реставрирана.

4. Касиански манастир - Търгушор

Основан през 2003 г., манастирът реактивира старото монашеско огнище в „границите на казианците и пещерата“, където са живели трима светци от Добруджа: Йоан Касиан, Герман Римлянин и Теотим I.

Мястото, където небето е по-близо до земята или мястото, където е започнало християнството, е днес, манастирът "Св. Йоан Касиан". Място за поклонение, манастирът се намира на Dealien Casienilor, в който се намират набор от пещери. Много от тях са все още неизследвани.

Разположена в северозападния край на Пантелимон де сус, крепостта е построена около края на 4 век и началото на 5 век след Христа, вероятно при Теодосий Велики, както и множество сгради с различен брой стаи, като военните казарми, базиликата и вероятно военното коменданство. С известни прекъсвания тя просъществува до края на 6 век и началото на 7 век, в края на римско-византийската епоха.

Манастирът се намира точно над платото - на неудобно място, самотен и без защитни зидове. Това е една обикновена къща, планинско убежище. Изглежда близо, но отнема много време, за да стигнете до него.

5. Хършова - джамия Султан Махмут

Това е най-старата сграда в Хършова и един от най-важните исторически паметници. Построена е през 1812 г., по време на управлението на султан Махмуд II.

6. Чернавода - мултиконфесионален център

В Чернавода се говори на универсален музикален език. Децата от различни религии и вероизповедания пеят заедно и се наслаждават в общност от малко над 100 души. Чрез гласовете на децата общността се подмладява и промотира начин на живот, при който единственият важен избор е любовта на хората. "

Хората от Чернавода се събират, за да преживеят едни и същи общочовешки добродетели и общото благо на всички религии.

7. Църква на св. Императори Константин и Елена

Конструкцията на християнската църква, с православно богослужение, има формата на кръст, с голям купол в средата и е изградена от камък и тухла, покрита с ламарина. Храмът, амвонът и страничните тронове са от резбовано дъбово дърво

Изграждането на християнската православна църква във византийски стил, е станало между 1882 и 1895 г.

Фресковата живопис на църквата "Св. Императори Константин и Елена" е дело на известен художник от Върмонт и е направена във византийски стил

8. Римокатолическата църква "Рождество на св. Йоан Кръстител".

Построена е в края на 19 век, когато започва изграждането на моста над Дунав и пристигат чуждестранни работници, предимно от католическата религия,

включително Ангел Салигни. Това е било ядрото на католическата общност в града, където служат няколко свещеници от италиански произход.

9. Меджидия - Джамията „Абдул Меджид

Джамията "Абдул Меджид" (наричана още Голямата джамия) е построена между 1859 и 1865 г. в град Меджидия от османското правителство. Днес джамията е най-старата сграда в града и едно от двете места за ислямско поклонение в Меджидия.

Това е монументална конструкция, с квадратна форма, в неокласически стил, специфичен за ислямската архитектура, изградена от ръчно оформен варовик и кедрово дърво, донесено от Ливан. Минарето с височина 25 м, със спирално вътрешно стълбище и кръгла тераса на върха, също е изградено от варовик. Интериорът е непроменен при строителството и запазва всички детайли на оригинала.

10. Скалните църкви, НЕ СА ОТВОРЕНИ ЗА ПОСЕЩЕНИЕ

Помещенията с монашеска функция (църкви и килии) са били използвани през X-XI век. Стените им са гравирани с кръстове и надписи на гръцки и славянски. Комплексът е открит през 1957 г., вследствие на разширяването на зоните за добиване на креда.

11. Пещерата и манастира "Св. Андрей" - Йон Корвин

Монашеският комплекс впечатлява със своята монументалност.

Манастирът "Св. Андрей" се състои от три църкви, най-старата от които е построена през 1920 г. и в нея се намират мощите на св. Андрей. Пред олтара е издигнат много стар кръст, във формата на Х, тук е поставен пръст от ръка, за който се смята, че принадлежи на Свети Андрей.

12. Дервентски манастир

Намира се на около 20 км от румънско-българската граница по поречието на Дунав.

Известен е с лечебните свойства на „Божия камък“, намиращ се в специално пристройка на манастирската църква. Извън манастира има лечебен извор, който според легендата бил изворът, в който св. Андрей кръщавал жителите на тези земи. Вместо извора днес е построен красив параклис с лековита вода

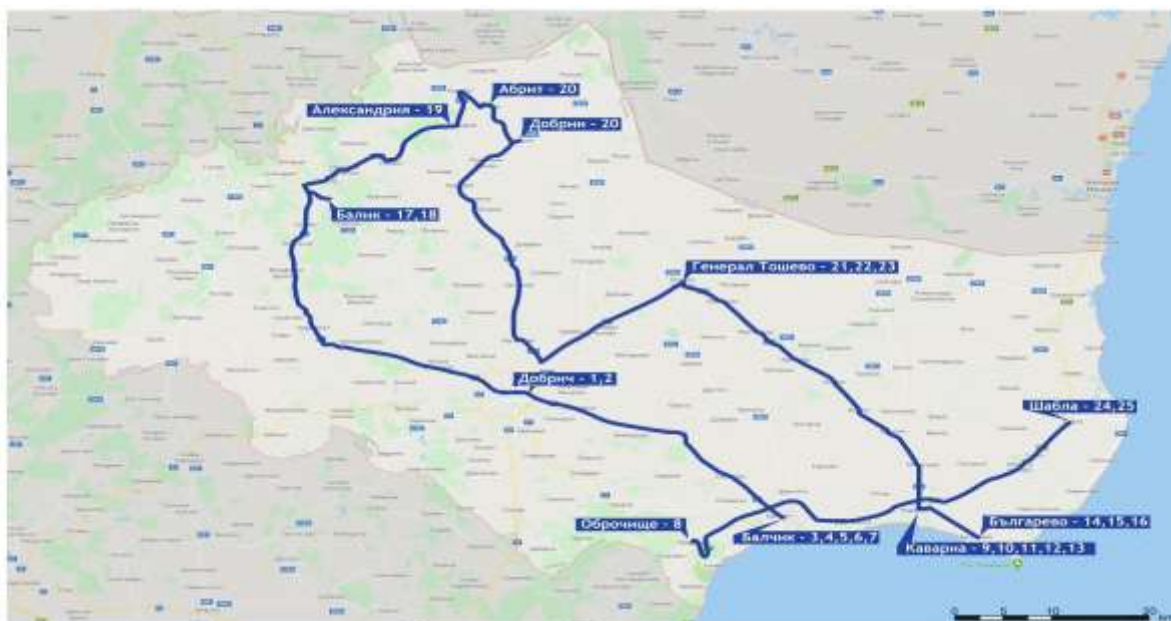
13. Манастирът „Св. Йоан Кръстител”- Липница

Манастирът "Свети Йоан Кръстител" се намира близо до село Липница. Запазени са части от мощите на св. Йоан Кръстител, мощите на св. Дасий Доростолски и копие на чудотворната икона на Пресвета Богородица, донесена от Москва.

Манастирът Липница се намира между пещерния манастир "Св. Андрей" и Дервентския манастир, като е по-близо до последния.

Обекти в област Добрич

ОПИСАНИЕ НА ОБЕКТИТЕ

гр. Добрич

1. Исторически музей
2. Религиозни храмове (Храм „Свети Георги“, Църква „Успение Богородично“, Църква „Света Троица“, Арменска църква „Св. Ованес“, Джамиа „Хаджи Осман“, Гръцка църква)

гр. Балчик

3. Храм „Св. Преподобна Параскева - Петка Търновска“
4. Храм „Св. Чудотворец Николай“
5. Храмът на Богинята майка - Кибела
6. Етнографска къща
7. Архитектурно-парков комплекс „Двореца“ (Параклис „Успение Богородично“)

с. Оборонище (община Балчик)

8. Текето „Ак Язълъ Баба - св. Атанас“

гр. Каварна

9. църквите: „Св. Вмчк Георги“ и „Св. Успение Богородично“
10. Скалната църква „Св. св. Константин и Елена“ в Архитектурен резерват „Яйла“
11. Природен и исторически резерват „Калиакра“
12. Архитектурен резерват „Яйла“
13. Турската баня „Хамам“

с. Българево (община Каварна)

14. Манастир „Св. Екатерина“
15. Храм „Св. Архангел Михаил“
16. Аудио-визуален център „Онгъл“

с. Балчик (община Тервел)

17. Скален манастир „Гяур евлери“
18. Скална обител „Тарапаната“

с. Александрия (Община Крушари)

19. манастир „Св. Пророк Илия“ и Даубредно светилище „Мустафа Канаат - св. Илия“ в м. „Текето“

с. Аброт и с. Добрин (Община Крушари)

20. Крепост „Залдапа“

гр. Генерал Тошево

21. Църква „Св. Димитър Солунски“
22. Исторически музей
23. Паметник - бюст на Йордан Йовков

гр. Шабла

24. Храм „Св. Харалампий“
25. Фар на н. Шабла

1. Исторически музей - гр. Добрич, Община Добрич;

Регионален исторически Музей - Добрич е основан през 1953 г. Във фовете на музея се съхраняват над 180 000 експоната, сред които са: една от най-богатите в страната и на Балканите праисторически колекции от находки от археологическия комплекс край Дуранкулак (5300 - 4000 г. пр. Хр.); колекцията „Керамика“ от най-големия старобългарски керамичен производствен център край с. Топола; колекцията „Накити“ от богатия къснономадски некропол край с. Одърци; една от най-големите в България колекции от средновековно оръжие; колекцията „Възрожденски икони от Добруджа“ с най-многочислените в България образци на икони „Св. св. Кирил и Методий“; колекцията „Добруджанският въпрос“ - единствена в страната; най-

богатите в България фондове „Йордан Йовков“, „Анастас Петров“, „Петър Дачев“ и други

2. Храмът на Богинята майка - Кибела - гр. Балчик, Община Балчик;

Храмът на Великата богиня - майка Кибела е открит край Балчик през пролетта на 2007 г. по време на разкопки за строеж на хотел. Строителството е спряно от Общината. Този храм на богинята майка Кибела е уникален не само за България, но и за Балканите. Археолозите смятат, че е най-добре запазения храм в света и може да се окаже изключително важен. Храмът е бил действащ в продължение на 700 години. Там са се извършвали ритуали дори 100 години след приемане на християнството.

3. Архитектурно-парков комплекс „Двореца“ (Параклис „Св. Успение Богородично“) - гр. Балчик, Община Балчик;

„Дворецът“ е бившата лятна резиденция на румънската кралица Мария Александрина Виктория де Единбург (1875-1938 г.). Има статут на архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на градинарското и парково изкуство. Резиденцията е проектирана от италианските архитекти Америго и Аугустино през 1924 г. Оформена е с красиви праговидни тераси по стръмния морски бряг, през които водата от два извора тече по специални каменни канали и прелива във водни огледала и водопади. Стилът на новите постройки е в унисон с този на заварените, а старите мелници са реставрирани. Запазен е и контрастът на белите скали и червените покриви, характерен за града. Изградени са параклиси, дворове, паркове, чешми и сгради в различни стилове - типичен български, византийски, римско-арабски, мавритански, трансилвански и други.

Параклисът „Успение Богородично“ е построен през 1932 г. и се намира в друга красива белоцветна градина. От параклиса се стига до градина с лилиуми, наречена „Градината с кръстовидното водно огледало“, издълбано като кръст в каменна тераса, опасана от тежки корабни вериги. В северната част на градината е разположена малка постройка, която е съществувала още преди да бъде построен дворецът. От стената ѝ извира силна струя вода, за която се вярва, че е лековита. Там е построено малко параклисче - аязмо.

„Дворецът“ е вписан в списъка на „100 национални туристически обекта в България“.

4. Текето „Ак Язълъ Баба - Св. Атанас“ - с. Оброчище, Община Балчик;

Текето „Ак Язълъ баба“ - „най-прочутата мюсюлманска и християнска светиня“ по българските земи в миналото, се намира край с. Оброчище. До днес то остава най-добрият образец на османската култова архитектура по нашите земи от началото на XVI столетие. Сега от обширния някога религиозен комплекс са запазени само две изолирани една от друга монументални сгради: тюрбето, или гробницата на светеца, и имаретът, мястото, където дервишите извършвали своите обреди и посрещали гостите на текето. В средата на тюрбето е гробът на Акязълъ баба, ориентиран

североизток-югозапад и покрит със зелено сукно. Някога до него били сложени вещите на Ак Язълъ баба, за които се вярвало, че притежават неговата необикновена сила.

55. Скален манастир „Гяур евлери“ и Скална обител „Тарапаната“ - с. Балик, Община Тервел;

Още в периода на ранното християнство по поречието на Суха река в Добруджа възниква колония скални манастири.

Тази колония от скални манастири с напълно съхранен екстериор и интериор е разположена около късноантичните крепости до с. Голеш, Силистренско, с. Балик и с. Оногур (Община Тервел) в граничните райони между общините Добричка и Тервел. Тя се простира в протежение на около 40 км по поречието на Суха река, като най-южната точка е при с. Хитово (Община Добричка), а най-северната е при с. Голеш (Община Кайнарджа). Център на монашеския живот е големият скален манастир, известен като Гяур евлери, недалеч от с. Крагулево (Община Добричка) и група скални манастири в подножието на самата крепост при с. Балик. Този монашески център има свои дъщерни скитове, килии и църкви, разположени на юг и на север от него, като най-забележителните и най-добре добре съхранени са тези при с. Хитово (Община Добричка), с. Брестница (Община Тервел) и най-северната точка до голямата крепост при с. Голеш.

6. Манастир „Св. Пророк Илия“ и Двуобредно светилище „Мустафа Канаат - Св. Илия“ в м. „Текето“ - с. Александрия, Община Крушари.

Легенди от стари времена разказват, че някога Св. Илия минал с магаренцето си през с. Габер, Добричко, замръкнал и помолил за подслон. Времето било много неспокойно и никой не го приютил в дома си. Огорчен и обиден, Св. Илия продължил пътя си и стигнал в една долчинка край днешното с. Александрия. Спрял на една скала, слязъл от магаренцето и от гняв и обида започнал да потъва, а бил и много тежък. На тази скала и днес личат стъпките му и следите от копитата на магаренцето. След като преспал на това място, изпод корените на няколко вековни бряста започнала да извира бистра и лековита вода. Когато Аспаруховите българи се заселили по тези места, те избрали да си направят култово капище върху скалата, където са вдълбани стъпките на Св. Илия и неговия спътник - магаренцето. Там те отдавали почит на езическия бог Тангра и на гръмовержеца Илия. Строежът на манастира продължава с изграждането на храма „Св. Пророк Илия“, осветен през 2009 г. и жилищното и административно крило. Далеч е изградена каменна чешма върху лековития извор, за който се смята, че лекува различни болести.

4.2. КУЛТУРНО-ЕТНИЧЕСКИ МАРШРУТ

Маршрут от културен характер, със сегментиране на области с етнически влияния: гръцки, римски, турски, татарски, славянски, влашки, в които очертаваме времева линия в географския район на маршрута.

Трансграничния район има богато културно наследство - обекти от различни

исторически епохи, етнографско изкуство, народни занаяти, музеи с национално значение. Културно-етническият маршрут акцентира върху аспекти на културата, историята, бита и многовековното съжителство на многообразието от етноси в региона. Той има за цел да съхрани и представи това богатство.

Спецификата на маршрута се състои в липсата на сезонност и възможността да целогодишно експлоатиране, което позволява развитие на туризма в неактивен сезон и е предпоставка за по-балансирано развитие на територията на областта.

Обекти в окръг Констанца

1. Калатис (Мангалия)

Градът е разположен на брега на морето и е бившата гръцка колония Калатис. Това е летен туристически град, който разполага с широки плажове и хотели, вили и къщи за гости.

Основан в края на IV в. пр. н. е. от жителите на Понтийски Херакъл, разположен на азиатския бряг на Черно море, крепостта е кръстена в памет на река Калес, която е къпела земите на мегаполиса Хераклея. Един оракул предсказва, че това, което е в основата на изграждането на Калатис, крепостта, скоро ще се превърне в една от най-силните в района, но в същото време и в една от най-богатите.

Мангалия (Калатис) е най-старият град в Румъния;

През 1899 г. Мангалия е обявена за първия морски и спа климатичен курорт в Румъния, след като лабораторните анализи установиха, че минералните ѝ води са сулфатни, алкални, имат леко съдържание на натриев хлорид и йод.

Основните туристически атракции на Мангалия са:

- **Археологическият музей Калатис-Мангалия** представя историческите останки от древната крепост Калатис. Музеят е открит през 1959 г., след като модернизационните работи на града разкриват безброй останки от неолитния, гръцкия, римския и римско-византийски периоди. Музеят включва разнообразни предмети с историческо значение, като се започне с експонатите в музея и се стигне до археологическите паметници на територията на Мангалия: защитната стена на Калатис, римско-византийския некропол и знатната гробница. Постоянната интериорна експозиция включва колони, капители, метопични фризове, керамични съдове, амфори, абажури, статуетки, стъклени съдове, погребални звезди, надписи, изображения на божества, орнаменти и бижута, монети, прибори и много други предмети с историческо значение. Важна изложба на музея е папирусната гробница, датираща от 4 век пр.н.е. Откритият в гробницата папирус е написан на гръцки и е най-старият документ, открит в Румъния.
- **Византийската сграда** е исторически паметник, датиращ от 5-6 век сл. н. е. Историческите останки са открити между 1993-1995 г. по време на строителството на хотел "Президент" и са включени в сградата на хотела, където има отворен

музей. Правоъгълният ансамбъл, изграден от големи блокове варовик, свързани с варов хоросан, се е простирали в миналото в близост до градския плаж и се е състоял от няколко зали. В музея, разположен в хотела, са изложени керамични съдове, използвани за съхранение и транспорт на храни, както и различни архитектурни фрагменти.

2. Томис

Древният град Томис е археологически обект, разположен на територията на град Констанца, който съдържа:

- Останки без монументалност от невидимата днес първобитна комуна (желязна епоха);
- скрити компактни слоеве от древногръцката епоха (VI-IV век пр.н.е.);
- масивни елинистични слоеве (IV-I век пр.н.е.);
- мащабни строежи от късния елинистически период (1-2 век сл. н. е.);
- важни останки от храмове, складове, обществени сгради, мозаечни подове, колонади, улици и акведукти, търговски площи, липсващи паметници на изкуството, мраморни, стъклени и керамични работилници от римската имперска епоха (1-3 век от н.е.) ;
- базилики с подземни апсиди и крипти, обществени сгради, павирани улици и др. от по-развития период на християнството (4-6 век сл. н. е.);
- стените на заграждението с дебелина около 3 м с порти и защитни кули, издигнати в III в. и възстановени през VI в. сл.Хр .;
- кварталът на християнските базилики и керамични работилници на територията на старата гара

3. Укреплението ОВИДИУС

Археологическият обект е разположен на брега на езерото Суитгьол, близо до остров Овидиу, на обща площ от 7 120 квадратни метра. Обектът се състои от римски лагер (римско укрепление от 6-ти век), палеохристиянска базилика, която е извън стените на лагера, римско селище и римски акведукт. Лагерът е имал ролята да защитава акведукта, който храни Томис, днешния град Констанца.

Проектът за възстановяването на укреплението Овидиус се финансира по Регионалната оперативна програма 2014-2020, като стойността на инвестицията е приблизително три милиона евро. Продължителността на изпълнението и изпълнението на проекта е 2,5 години от започването на строителните работи.

4. Крепостта Хистрия - Истрия.

Истрос/ Хистрия, най-старата гръцка колония на западния бряг на Черно море, е основана от милезийци през 657-656 г. пр. н. е. Етимологията на нейното име, Хистрия, изглежда е свързана с древното име на река Дунав, Istros (Ἰστρος), както научаваме от Pseudo-Skymnos (Periegesis, 765). Дунав е имал различен ход по време на създаването на хилядолетната колония Хистрия, на западния бряг на Понтус Еуксин (Черно море). Едни от ръкавите на реката, затворен днес, е преминавал близо до Хистрия. Херодот е разположил устието близо до мястото, където заселниците на Милет са основали Хистрия (Hist. II, 33). А Плиний млади говори за ръкавите на

Дунава, които текат над Хистрия, към север (Nat. Hist., IV, 11 (18), 41). Разположението на колонията върху лесно защитен нос, снабден със защитени кейове, заобиколена от богата земеделска земя, както и близостта на един от старите ръкави на Дунав определят бързото икономическо, социално и културно развитие на селището.

И 15-те монографични тома, публикувани през последните 50 години, и безбройните изследвания, публикувани в престижни списания и томовете, свидетелстват за това. Всичко това води до това, че Хистрия да се счита за пилотен обект в изследването на античността в района на Черно море и същевременно за важен учебен обект за румънската класическа археология.

В Хистрия има археологически музей, ресторант и паркинг. Крепостта е една от важните туристически обекти в района, благодарение на развитата туристическа инфраструктура.

5. Улметум - Пантелимон

Крепостта се намира на територията на комуна Пантелимон. Както местната администрация, така и археологическата общност от Констанца искат да включат крепостта в туристическите маршрути на Добруджа.

Първите археологически разкопки в крепостта са извършени от големи археолог Василе Първан през годините 1911-1914, като те са възобновени от група археолози от Констанца през 2004 г. до момента.

Разположена в северозападния край на Пантелимон де сус, крепостта е построена около края на 4 век и началото на 5 век след Христа, вероятно при Теодосий Велики, както и множество сгради с различен брой помещения като военните казарми, базиликата и вероятно военното коменданство. С някои прекъсвания тя продължава да действа до края на 6 век и началото на 7 век, в края на римско-византийската епоха. Това е укрепление, интегрирано в малките или средните категории, което постепенно се превръща в укрепено селище и което през 5 век сл. Хр. е било атакувано и почти унищожено от последователните хунски нашествия. Сред военните части, разположени във крепостта с течение на времето, са *Cuneus equitum scutariorum* и *Paedatura lanciarium iuniorum*.

Археолозите в Констанца са установили, че в края на 4 век крепостта Улметум е била домакин на стотици готически федерации, получили правото да се заселят в тази област. По време на разкопките в центъра на укреплението е открита гробницата на германски благородник, което противоречи на хипотезата, че некрополите са били разположени само извън селищата.

Гробницата, открита вътре в крепостта, предизвиква интереса на изследователите, тъй като некрополите обикновено се изграждат само извън укрепленията. Специфичните готически орнаменти, двете сребърни брошки, германската керамика, водят до извода, че през IV - V век в района е имало многобройно готско население. Заедно с гробницата археолози от Констанца откриха и доста голяма сграда в центъра на крепостта. Така крепостта, построена през четвърти век, е продължила

да съществува до шести век. Постепенно превръщайки се в укрепено селище през V век, крепостта е атакувана и почти унищожена от трите хунски нашествия.

6. Крепостта Карсиум - Хършова

Римската и римско-византийската крепост Карсиум вероятно е била построена над гетско укрепление още през втората половина на I век след Христа. В началото на II в. сл. н. е., по време на дакийските войни, през 103 г. сл. н. е., император Траян укрепва укреплението с каменни стени.

Крепостта често се споменава във всички антични документи от II век след Христа до VII век (Ptolemeu, Tabula Peutingeriana, Itinerarium Antonini, Notitia Dignitatum, Hierocles, Procopius, географът на Равена) с името Карсум, Карсио, Карсо, Карсос.

Историческите източници сочат многократното разрушаване на града и възстановяването му по време на управлението на императорите Константин Велики и Юстиниан. Хършова е известен с най-големият брой пътни камъни (римски пътни терминали) в Добруджа: десет досега. Този факт доказва, че властите са ремонтирали и поддържали, в древността, в оптимални условия, постоянно, пътищата, осигуряващи връзката му по Дунав или вътре в провинцията с останалите селища. Оттук и значението на древния град като търговска и транзитна зона, както се вижда от изключителните открития, направени във времето.

7. Музеят Карсиум

Музеят илюстрира, чрез най-представителните открития от Хършова и околностите, развитието на материалната и духовна цивилизация в Дунавския регион, започвайки от неолита и до началото на модерната епоха. Изложени са находки със особена стойност, някои представени в международни или национални изложби, характерни за неолитните култури (Хаманджия, Гумелница), металната култура, римската, римско-византийската и средновековната цивилизация в Долен Дунав.

8. Джамията Султан Махмуд е най-старата сграда в Хършова и един от най-важните исторически паметници. Построена е през 1812 г., по време на управлението на султан Махмуд II.

9. Водните канали от Хършова са специална зона за защита на орнитофауната - SPA (обект Натура 2000), която включва юрски варовици със специален ландшафтен аспект. Резерватът на островите от Харшова се характеризира с добро представяне на каменните (варовикови) местообитания, с които са свързани типични видове флора и фауна. Водите на Дунав са определящ фактор за наличието на богата орнитофауна, представена от много видове. Резерватът е с площ от 5,30 ха и е обявен за природен паметник поради научното си значение.

10. Челя Маре - Долината Ене е защитена зона на Дунав, между Хършова и Гиндарещи, с варовикови релефи и флора, характерни за Централна Добруджа, ценна реминисценция на горите, които са покривали района в миналото.

11. Термалните сулфатни бани Хършова - Пупуроаса. Водата от подземен източник на термична сярна е уловена в два циментови басейна точно на брега на Дунав, сред природата, превръщайки се в много популярно място сред жителите на Харшова и извън нея за лекуване на ревматични, гинекологични, дерматологични и неврологични заболявания. Мястото се нуждае от правилно облагородяване, без да губи своя характер на природно пространство.

12 . Музей на изкуството - Дину и Севаста Винтила

Художественият музей на Дину и Севаста Винтила е уреден в комуна Топалу, въз основа на колекцията, дарена на родната комуна през 1961 г. от д-р Георге Винтила, син на Дину и Севаста Винтила. Музеят е част от Художествения музей в Констанца.

13 . Капидава

Крепостта Капидава се извисява на десния бряг на Дунав, на средата пътя, между Хършова и Чернавода, който свързва населените места, и който минава точно покрай крепостните стени.

Укреплението има формата на четириъгълник с дълги страни от северозапад на югоизток - 105 m x 127 m, със стени с дебелина над 2 m и височина 5-6 m, със 7 кули над 10 m, от които 3 правоъгълни кули, 2 кули в четвърт кръг и 2 междинни кули с форма на подкова (U), 2,50 m широка порта, разположена от югоизточната страна, която се свързва с останалата част от територията, и стратегически изход от югозападната страна на Дунавската кула, където е била построено пристанището.

14 . Чернавода - музеят Аксиополис

Неолитът е представен от културата Хаманджия. Керамиката с черен, тъмнокафяв слой впечатлява с успоредни фини редове с кръгли, серпентинови ленти, инкрустирани с омесена бяла варовикова паста. Камъкът е полиран с малки брадви, длета, стрели. Художествената част е представена от шедьовъра „мислителя и неговия партньор“ от неолитната скулптура, открит в Чернавода, в гробница в некропола на хълма София, през 1956 г. Те имат изразителни детайли: контурът на бузите, жената е бременна, което показва култ към плодородието. Статуетките са леко триъгълни, тъмнокафяви до черни. Тяхното значение може да изразява погребение, вяра в плодовитостта и плодородието, като могат да представляват и две божества или починалия.

Във вътрешния двор на музея са изложени, свободно, исторически находки: погребални надписи, пътни означителни знаци, дакийският съд, надгробни камъни и каменни саркофази

15 . Римският лагер Сачидава-Расова

Между Расова и Дунав, на висок хълм на десния бряг на Дунав, в точката Мусаит са идентифицирани следи от стени и са открити няколко надписа. Археологическите проучвания започват през 1969 г. и продължават, с известни прекъсвания, до 1980 г. През последните три години тук са направени малки интервенции в укреплението.

Името Сачидава е известно от древни литературни източници и е потвърдено от епиграфските открития.

В местността Мусаит има укрепление на скитски племена, с няколко фази на развитие, с непрекъсната еволюция от началото на II век след Христа до първата четвърт на VII век от н.е..

Последният етап от живота зад стените на Сачидава е между годините 602-620.

16 . Музей на изкуството - Меджидия

Художественият музей "Лучиан Григореску" е окръжен музей в Меджидия, разположен в Алея Трандафирилор № 1.

Музеят работи от 1964 до 1975 г. в неподходяща сграда. През 1975 г. музеят се премества в сградата на бившата гимназия, превръщайки се в секция на Музея на изкуството в Констанца.

17 . Скални църкви (Скален комплекс- Мурфатлар)

Скалният комплекс в Мурфатлар се състои от стаи и галерии, издълбани във варовиковия хълм, разположен в близост до кариерата за креда във Мурфатлар. Помещенията с монашеска функция (църкви и килии) са били използвани през X-XI век. Стените им са гравирани с кръстове и надписи на гръцки и славянски.

Комплексът е открит през 1957 г., вследствие на разширяването на района за добиване на креда.

18 . Меджидия - DAPYX Фестивал на игрите и историческите възстановки

Ежегоден фестивал в края на април-началото на май. Събитието събира над 100 000 участници през четирите дни на действие. Броят на хората, участващи в събитието, е над 400 души, като по този начин има шанс да се превърне в най-големия подобен фестивал в Източна Европа.

19 . Tropaeum Traian - Адамклиси

Tropaeum Traian е един от най-важните древни паметници в Румъния. Първите разкопки са предприети през 1882 г. от Григоре Точилеску.

Комплексът, от който част е паметника, включва и погребален олтар, чиито стени са изписани с имената на около 3800 римски войници, които вероятно са паднали в битката при Адамклиси, както и мавзолей с три концентрични стени където изглежда е погребан командирът (praefectus castrorum), който с цената на живота си е решил победата през 102 г..

Археологическият музей Адамклиси е „музеен обект“, който заедно с триумфалния паметник Tropaeum Traian и крепостта Tropaeum Traian (датираща от II век) образуват музейния комплекс Tropaeum Traian. Сградата на музея, открита през 1977 г., е проектирана като лапидариум и включва много археологически останки, открити във, и около крепостта.

20 . Албещи

Укрепеното селище Албещи се намира на територията на Калатис. Обитаваният период на обекта е между IV-III век пр.н.е.

Археологически материали

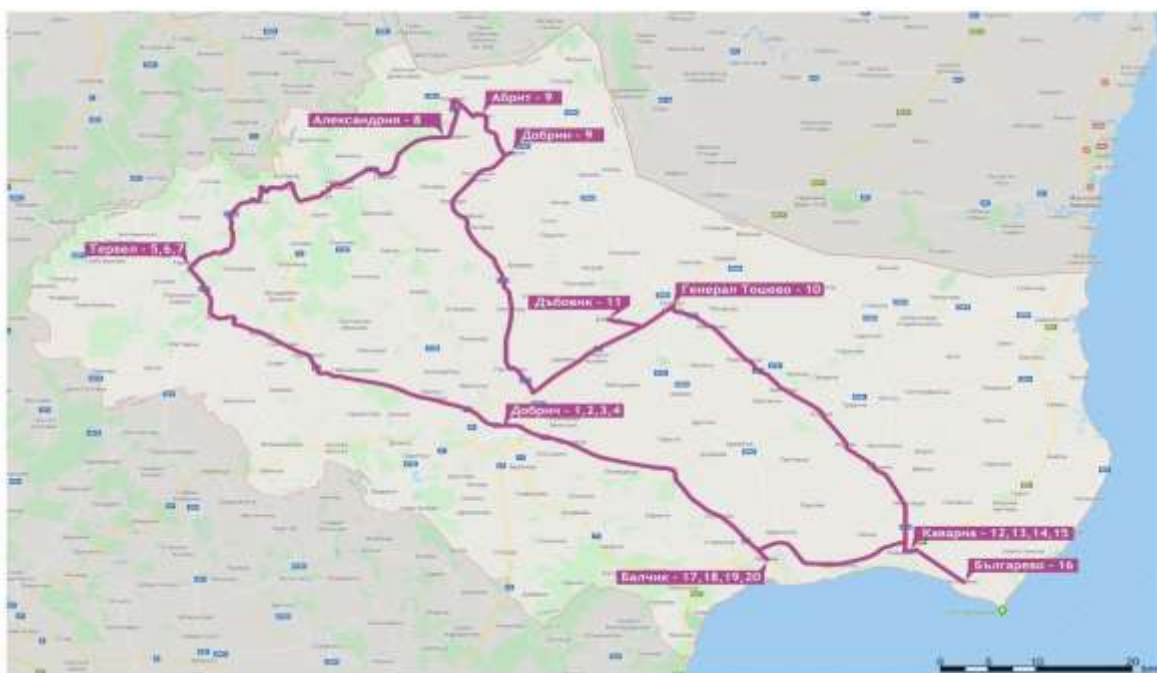
Възстановеният археологически инвентар е многоброен и разнообразен: печати, домакински съдове (внос или от местен произход), керамични статуетки и релефи, костни или метални предмети, монети и др.

Обикновената керамика се състои от делви, купи, чаши, чинии, съдове за мехлеми и абажури. Важна и добре индивидуализирана категория е местната керамика; появява се във форми и техники, които продължават по-старата халщатска традиция и винаги заедно с керамика от гръцки произход.

източник: Музей за национална история и археология Констанца

Близко до Албещи се намира гората Хаджиени, природен резерват със зоо-ботанически профил. Значението на гората, доминирана от дъбови видове, се крие във факта, че тя е място за гнездене на различни видове птици.

Обекти в област Добрич

ОПИСАНИЕ НА ОБЕКТИТЕ

гр. Добрич

1. Архитектурно-етнографски музей на открито „Старият Добрич“
2. Етнографска къща
3. Дом-музей „Йордан Йовков“
4. Къща - музей „Йордан Йовков“

гр. Тервел

5. Исторически музей
6. Храм „Св. Вмкч Георги Победоносец“
7. Старият дъб (на около 400г.)

с. Александрия (Община Крушари)

8. Манастир „Св. Пророк Илия“ и Двуобредно светилище „Мустафа Канаат - св. Илия“ в м. „Текето“

с. Абрит и с. Добрин (Община Крушари)

9. Крепост „Залдапа“

гр. Генерал Тошево

10. Исторически музей(гр. Генерал Тошево)

с. Дъбовик (община Генерал Тошево)

11. Музей на Дора Габе

гр. Каварна

12. Етнографска къща
13. Исторически музей
14. Турска баня „Хамам“
15. Архитектурен и природен резерват „Калиакра“

с. Българево (община Каварна)

16. Исторически комплекс „Онгъл“

гр. Балчик

17. Исторически музей
18. Етнографска къща
19. Старата мелница
20. Архитектурно-парков комплекс „Двореца“

1. Архитектурно-парков комплекс „Двореца“ - гр. Балчик, Община Балчик

„Двореца“ е бившата лятна резиденция на румънската кралица Мария Александрина Виктория де Единбург (1875-1938 г.). Има статут на архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на градинарското и парково изкуство. Резиденцията е проектирана от италианските архитекти Америго и Аугустино през 1924 г. Оформена е с красиви праговидни тераси по стръмния морски бряг, през които водата от два извора тече по специални каменни канали и прелива във водни огледала и водопади. Стилът на новите постройки е в унисон с този на заварените, а старите мелници са реставрирани. Запазен е и контрастът на белите скали и червените покриви, характерен за града. Изградени са параклиси, дворове, паркове, чешми и сгради в различни стилове - типичен български, византийски, римско-арабски, мавритански, трансилвански и други.

Комплексът е съставен от няколко вили и постройки с характерно излъчване. Вила „Синята стрела“ е построена през 1931 г. и се издига на ръба на скалата, над морския бряг. Сега там са разположени галерия и дегустационна зала за вина. До административната сграда на комплекса, върху каменна колона се извисява статуя на Св. Мартин - покровител на румънското кралско семейство. В непосредствена близост до терасите е оформен красив водопад с височина на пада 25 метра. Друг, по-малък водопад, се спуска от „Градината на Аллах“ през дебел зид по триструйна чешма в дълбок каменен басейн. Параклисът „Успение Богородично“ е построен през 1932 г. и се намира в друга красива белоцветна градина. От параклиса се стига до градина с лилиуми, наречена „Градината с кръстовидното водно огледало“, издълбано като кръст в каменна тераса, опасана от тежки корабни вериги. В северната част на градината е разположена малка постройка, която е съществувала още преди да бъде построен дворецът. От стената ѝ извира силна струя вода, за която се вярва, че е лековита. Там е построено малко параклисче - аязмо.

„Двореца“ е вписан в списъка на „100 национални туристически обекта в България“.

2. Дом паметник „Йордан Йовков“ - гр. Добрич, Община Добрич;

Музеят се намира в централната част на град Добрич в близост до градския парк. Открит е през 1980 г., по случай 100-годишнината от рождението на прочутия български писател. В музея се съхраняват повече от 10000 експоната, свързани с живота и творчеството на Йордан Йовков.

Дом паметник „Йордан Йовков“ е вписан в списъка на „100 национални туристически обекта в България“.

3. Къща музей „Йордан Йовков“ - гр. Добрич, Община Добрич;

Къщата е недвижима културна ценност с национално значение. Тя е запазила неповторимата атмосфера на времето, когато известният български писател Йордан Йовков е живял тук през най-романтичните месеци от своя живот. В „голямата стая“ на този малък добруджански дом той се венчава за своята съпруга Деспина Колева и започва да пише първата си творба на невоенна тема - повестта „Жетварят“.

В света на белетриста ни въвежда и скулптурната фигура на един от Йовковите герои - Люцкан, въплътил в себе си вечния човешки стремеж към красотата, любовта и вярата в доброто.

4.Музейна сбирка „Йордан Йовков“ - с. Красен, Община Генерал Тошево;

Музейната сбирка за Йордан Йовков в с. Красен е създадена през 1975 г. и е открита по повод 95 години от рождението на класика, в присъствието на дъщеря му Елка Йовкова. То е едно от местата, които пазят жива паметта за писателя хуманист Йордан Йовков, защото тук той пристига през 1907 г., за да живее и учителства (до 1912 г.). Писателят живее в хана на Филиповата кръчма. Именно в тази кръчма се развиват сюжетите в няколко разказа на Йовков. Тук, в къшката на втория етаж, с камъшена цигара в ръка е стоял класикът, наблюдавал е селяните и е писал черновите на литературните си шедеври.

5.Музей на Дора Габе - с. Дъбовик, Община Генерал Тошево;

Музей в родното село на Дора Габе - Дъбовик, показва посмъртната маска на ръцете на поетесата. Това със сигурност не е единственият интересен експонат там. В селския музей се съхраняват още 140 книги от личната библиотека на Дора Габе, любимите ѝ чаши за кафе, тефтерчето ѝ с телефонни номера на приятели, очилата ѝ, както и тесте карти.

6.Архитектурен и природен резерват „Калиакра“ - гр. Каварна, Община Каварна;

Нос Калиакра и намиращият се на негова територия археологически резерват се намират на 12 км югоизточно от гр. Каварна. Това е едно от най-атрактивните за туристите място по Черноморието заради богатата история, запазената природа и красивите панорамни гледки. Много легенди са свързани с нос Калиакра. Най-известната от тях разказва за 40 български девойки, предвождани от красавицата Калиакра, които скочили от скалите в морето, за да се спасят от османските турци. За да не се откаже някоя от тях, те сплели косите си една в друга.

Природен и исторически резерват „Калиакра“ е вписан в списъка на „100 национални туристически обекта в България“.

7. Аудио-визуален комплекс „Онгъл“ - с. Българево, Община Каварна;

Той се намира в с. Българево. Експозицията му е открита през 2014 г. Целта ѝ е да популяризира българската история, разказвайки части от нея по модерен и атрактивен за посетителите начин. Центърът разполага с девет зали, във всяка от които се разказва на 7 езика за конкретен период от българската история. За целта се използват различни аудио-визуални средства. Около центъра са изложени реплики на облекла и оръжия, използвани от древните българи.

8. Къща музей „Адриана Будевска“ - гр. Добрич, Община Добрич;

Адриана Будевска е един от основоположниците на професионалния театър в България и е смятана за една от най-големите български изпълнителки на трагични роли. Тя е родена в Добрич. Завършва гимназия във Варна.

В музея са изложени множество артефакти, които разказват за живота и артистичната кариера на великата актриса. В сградата функционира и учебна зала, където деца и младежи имат възможност да развиват различни дейности, свързани с литературата и театъра.

9. Архитектурно-етнографски музей на открито „Старият Добрич“ - гр. Добрич, Община Добрич.

Архитектурно-етнографският музей „Стария Добрич“ е музей на открито, където се съхраняват, представят и развиват традиционните добруджански занаяти от края на XIX и първата половина на XX в. Намира се в центъра на съвременния гр. Добрич, на мястото на някогашната Одун чаршия. Във възстановената стара градска чаршия потомствени майстори продължават многовековната традиция на своите занаяти. В центъра на комплекса е възстановена старата часовникова кула, строена през XVIII в., която е достъпна за туристите.

4.3. КУЛИНАРЕН МАРШРУТ - Местна храна и музика

маршрут, основаващ се на организиране на художествени събития и презентации и дегустации на храни и напитки, специфични за района и принадлежност към събития, организирани от трети страни, които включват художествени събития и улични фестивали за храна.

Обекти в област Констанца

1. Рибни борси, лозя - район Татладжак

Между комуна „23 август“ и курорта Олимп, в района на езерото Татладжак, има няколко рибни борси, където се консумират различни рибни ястия. Някои от рибите са местни, а менютата включват местни рецепти.

В същия район се намира и лозовия масив Clos des Colombes, където има ресторант, винарска изба и места за настаняване

2. Рибната борса на Матей - Аджиджа

Разположен е на баражната стена на пристанище Констанца и е един от най-популярните ресторанти за морски дарове в Констанца.

Ресторантът се управлява от семейство рибари. Използват се местни и международни рецепти.

3. Винарска изба Габай - Валулуй Траян

Винарната и лозята са разположени на хълмовете около Валулуй Траян, на 10 км от Констанца, на площ от 3 ха, с красива гледка към хълмовете от Мурфатлар.

Посещенията включват лозя, винарни, пет дегустации на вино, закуски, кафе и вода.

4. Винарска изба Хистрия - Коджалак

5. Фестивал на културния риболов - Гиндарещи

Най-голямата общност от липованци-руснаци в Констанца, 95% от почти 2000 жители, се намира в Гиндарещи, село, разположено на 11 км от Хършова, на десния бряг на Дунав. На руски Гиндарещи се нарича „Novoseolki“ или „Novinkoe“, което означава „Ново село“, защото изглежда, че това е последното селище в Добруджа, където се заселват липованските руснаци, като присъствието им тук е записано в документ от 1837 г. Смята се обаче, че гладът се е заселил тук по-рано, след като селото, засегнато от епидемия от чума, около 1827 г., е изоставено от румънците, които са живели там. Липованците руснаци са вярващи по стария обред, техните празници, фактор на социалното сближаване, както и ходенето на църква, съхранени според юлианския календар, са 13 дни след григорианския календар, използван от румънците.

6. Винарска изба Дарие - Топалу

Близо до град Харшова и река Дунав, в община Топалу, се намира лозовия масив на семейство Дарие с едноименната винарна. Лозето от 29 ха е създадено през 2009 г. със желанието на собствениците да произвеждат висококачествено вино от грозде, отглеждано на особено подходяща почва.

Винарска изба Дарие може да бъде посетена и предлага вина от категорията Премиум от следните сортове: Шардоне, Фетяска нягра, Каберне Совиньон, Мерло и Розе.

7. Винарска изба Расова-Чернавода

Лозето и винарната се намират в Чернавода, Констанца, близо до изхода на магистралата на слънцето - Чернавода, и заемат площ от 50 хектара. Наличието на слънце играе съществена роля за качеството на гроздето и виното и е един от символите на винарната.

Основните сортове грозде, отглеждани в Расова, с грижа и страст към качеството, са: Совиньон Блан, Пино Гри, Каберне, Сира и Пино Ноар. Колекциите са съставени от свежи и леки вина. Повечето са от реколта 2018 г. и само няколко от реколта 2016 г., така че това са категория млади вина.

8. Пансионна къща в Буджак- село Буджак

Езерото Буджак е обект от Натура 2000 на езерото Буджак и се намира на територията на община Остров. Това е речно устие с площ около 1400 ха, където има защитени редки видове растения, птици и риби. Релефът около езерото е много разнообразен, има високи и стръмни брегове, които могат да достигнат 30 м височина, скалисти варовикови участъци с отлагания, разделени от широки заливи.

„Екологичната риба на Буджак” е рибно стопанство на езерото Буджак, в община Остров, и място за риболов, където се организират състезания по спортен риболов. Видовете риби са: шаран, карас, костур, щука и змия.

9. Масивите на Остров

Масивите на Остров. Те се намират в югозападната част на окръг Констанца, по десния бряг на Дунав, на горната тераса, с дължина 30 км. Изложението на хълмовете и блясъкът на Дунав предлагат на лозовата култура много добри условия, необходими за получаване на висококачествени вина.

10. Винарска изба Вишоара - село Вишоара

Това е винарска изба с лозе, донесено от Франция. Характерно за винарна Вишоара е, че тук можете да намерите всички видове вина: сухо бяло вино, полусухо и полусладко, сухо и полусухо червено вино, вино розе, тъй като присъстват всички тези сортове лози и винарната може да направи пълната гама вина, покриващи всички вкусове и изисквания на потребителите.

11. Кобадин - Гастрономически пункт

Кобадин е община с потенциал в туризма поради фестивалите, които организира с кулинарна специфика, от турска и татарска кухня, с етнически танци.

Също така има потенциал да има отворени местни гастрономически пунктове, които са успешни в делтата на Дунав, т.е. домакинства, отворени за туристи, на които се сервира традиционна храна и по този начин прекарват времето си в местна атмосфера.

Обекти в област Добрич

ОПИСАНИЕ НА ОБЕКТИТЕ

- с. Крушари (община Крушари)
 - 1. Празник на гърнетата
- с. Кардам (община Генерал Тошево)
 - 2. Празник на плодородието „Кардамска есен“
- гр. Генерал Тошево
 - 3. Национален фестивал на лавандулата
 - 4. Фестивал на сармата и кюфтето
- гр. Добрич
 - 5. Европейски младежки поп-рок конкурс „Сарадев“
- с. Дебрене (община Добричка)
 - 6. Фолклорен събор „Песни и танци от слънчева Добруджа“
- с. Прилеп (община Добричка)
 - 7. Медена къща „Михови“
- с. Кранево (община Балчик)
 - 8. Фестивал на цацата
- гр. Добрич и кк „Албена“
 - 9. Международен младежки фестивал-конкурс „Фолклор без граници“
- гр. Балчик
 - 10. Кралската изба / Royal Wine Cellar / на Двореца край Балчик
 - 11. Международен фестивал „Balchik classic days“
- 12. Старата мелница
- 13. Международен хоров фестивал „Черноморски звуци“
- гр. Каварна
 - 14. Международен общобългарски младежки фолклорен събор „С България в сърцето“
 - 15. Музей на историята на водката
 - 16. Старите чешми
 - 17. Национален фестивал на любителските театри с международно участие
 - 18. Национален фестивал за старинна музика
 - 19. Миден и рибен фест
 - 20. Празници на морето
- с. Българево (община Каварна)
 - 21. Мидена ферма „Дълбока“
 - 22. Есенен уъркшоп за гагаузка кухня и свещолеене
 - 23. Празник на пъпеша
 - 24. Ферма за охлюви „Еко Телус“
- с. Камен бряг (община Каварна)
 - 25. Джулай морнинг
 - 26. „Джаз на село“ в Камен бряг
- с. Тюленово (община Шабла)
 - 27. Тюленово арт-фест
- гр. Шабла
 - 28. Празник на плодородието и рибен фестивал
 - 29. Фестивал на хвърчилата

1. Празник на гърнетата - с. Крушари, Община Крушари;

Празникът на гърнетата се провежда през юни в Община Крушари. Фестивалът носи наименованието „Кулинарната академия на Добруджа“. Празникът на гърнетата е започнал в най-малкото с. Зимница в Община Крушари. Сега със съдействието на Общината Празникът на гърнетата се превръща в емблема на Община Крушари.

2. Националният фестивал на лавандулата се провежда традиционно около Еньов ден в гр. Генерал Тошево. Целта на събитието е да отдаде внимание на водещото място на България в отглеждането на лавандула и производството на лавандулово масло и да събере производители, собственици на дестилерии и учени, които се занимават с

производството на лавандулово масло. Организира се Лавандулов базар пред Общината с участието на търговци, производители на етерични масла и лавандулови био-продукти, приложения и земеделски стопани.

3. Европейски младежки поп-рок конкурс „Сарандев“ - гр. Добрич, Община Добрич;

Европейски младежки поп-рок конкурс „Сарандев“ е един от най-престижните фестивали за млади поп-рок изпълнители, място за творчески контакти и сверяване на художествени критерии и постижения.

4. Фолклорен събор „Песни и танци от слънчева Добруджа“ - с. Дебрене, Община Добричка;

Събитието се провежда винаги през последната събота на месец юни. По традиция то събира заедно няколко поколения, които продължават да тачат и съхраняват българските традиции. Фолклорният събор в Дебрене е носител на добруджанската култура и бит, на народните традиции на българската духовност. По време на събора се отбелязва и празника на Община Добричка. Събитието е част от Националния културен календар на България.

5. Международен фестивал „Balchik classic days“ - гр. Балчик, Община Балчик;

Международният фестивал Balchik Classic Days (Дни на класиката в Балчик) се нарежда сред най-авторитетните събития в страната, привличайки изпълнители от цял свят и пъстра публика.

По време на фестивала, в рамките на седем дни, на открита сцена „Мистрал“ край брега на морето свирят водещи музиканти от цяла Европа. Това събитие е своеобразна кулминация на поредица от артистични прояви край морето, която събира все повече почитатели. Фестивалът е под патронажа на Община Балчик

6. Миден и рибен фест - гр. Каварна, Община Каварна;

През месец септември в гр. Каварна се организира фестивал, който дава възможност на майстор-готвачи от страната и чужбина да се изявят в приготвянето на ястия от миди, а също и от морска и речна риба. Освен с кулинарни изкушения, фестът гарантира доброто настроение на посетителите и с поредица от концертни изяви.

7. Празник на пъпеша - с. Българево, Община Каварна;

В селото с най-дългата брегова ивица от всички населени места по българското крайбрежие се организира празник, посветен на пъпеша. В програмата са включени фолклорни и класически изпълнения, анимация за деца, фигури с пъпеша, класация за най-сладък и най-голям пъпеш.

8. Джулай морнинг - с. Камен бряг, Община Каварна;

Джулай Морнинг е сред празниците в културния календар на Община Каварна. Началото му е поставено през 2004 г. След 1 юли 2007 г. събитието става традиция.

Тогава вокалът на Юрая Хийп - Джон Лоутън - изпълва култовото парче „Джулай Морнинг“ при изгрев слънце на скалите край морето в с. Камен бряг - най-източния бряг на България. От тогава всяка година хиляди хора се събират в утрото на 1 юли, за да посрещнат заедно първите слънчеви лъчи на мястото, където слънцето първо огрява земята ни.

9. Джаз на село - с. Камен Бряг, Община Каварна;

Фестивалът се провежда в близост до култовия морски бряг, където по традиция от десетилетия се посреща Джулай морнинг.

Всяка година изключителна селекция от музиканти събира почитатели на джаза на бутиковия фестивал „Jazz на село“ в края на месец юли в с. Камен бряг.

10. Фестивал на хвърчилата - гр. Шабла, Община Шабла.

Събитието е посветено на приморска Добруджа, на птиците и хората в нея.

В програмата на фестивала има много атракции: Демонстрации на оригинални модели хвърчила, изработени от самите участници; Арт-работилници за изработка на хвърчила, бижута и апликации от естествени материали. Ръчно направените сувенири са изложени на щанд и всеки може да закупи каквото му хареса; Обособени места за хапване и пийване; Био-пазар с екологично произведени местни продукти /зеленчуци, плодове и мед/; Отворена сцена за всеки желаещ да се изяви; Пешеходни екскурзии за наблюдение на птици до Тюленово и Тузлата.

4.4. МАРШРУТ „ПРИРОДА, ПРИКЛЮЧЕНИЯ И ЕКСТРЕМНИ СПОРТОВЕ В ДОБРУДЖА“

Маршрутът за изучаване на природата и екстремни дейности предлага прекарване на активна почивка, комбинирана с обекти, които носят на туристите голямо разнообразие от дейности, така че те да могат да практикуват или да се запознаят с различни спортове, за да останат незабравими спомени.

Така сред обектите на маршрута участниците ще имат възможност да пътуват с колело, ATV, на кон или с лодки.

Маршрутът предлага съчетание между културен и друг вид туризъм. Това е съчетанието на продукти с най-голям пазарен потенциал. Младите хора имат интерес към екстремните спортове, а потребителите на средна възраст търсят нови изживявания, свързани с природни забележителности и културно-исторически обекти. Поради това маршрутът съчетава няколко силни страни, които да привлекат туристи не само по Черноморието, но и във вътрешността на областта. В него са включени обекти, които да покрият интереса на всички групи туристи, без значение от възрастовата им характеристика. Туристите, които имат интерес към екстремни преживявания ще открият в този маршрут места, на които могат да практикуват любимите си спортове. Някои от обектите, включени в маршрута са с много голям

потенциал, но изискват известно адаптиране, за да се превърнат в привлекателна дестинация за практикуване на спортове като триатлон, маунтин байк, офроуд, катерене, паркур. Посещението на обектите, включени в маршрута може да провокира интерес и да върне спортуващите при красивите природни забележителности отново. Маршрутът има потенциал да диверсифицира предложените туристически продукти на първите три маршрута, като ги допълва с такива изживявания, които се търсят от туристи, чиито интереси не са обхванати от тях. Дава възможност и за допълнителна диверсификация на продуктите според възрастов признак - младежи, семейства с деца и самостоятелни възрастни туристи.

Причини за избор на тези обекти са (1) необходимостта от покриване на целевия пазар с продукт, който съответства на неговите потребности и (2) потенциално високият туристически интерес към тях. Допълнителна мотивация за избора им е и фактът, че те са включени в една от националните туристически балнео и спа дестинации на Министерство на туризма - Черноморска балнео и СПА дестинация (Черноморска СПА Ривиера), което е предпоставка за провеждане на целенасочена политика на национално и международно равнище за тяхното популяризиране и привличането на туристи. Това дава основание да се заключи, че е налице възможност за постигане на синергиен ефект при работата по популяризиране на дестинацията от местните власти.

Обекти в окръг Констанца

1. Лиману

Поради развитата инфраструктура в областта на водните спортове, Лиману е първата спирка, където могат да се провеждат курсове по управление на различни лодки, а участниците ще могат да навигират в мини-регата до Ефорие Суд, изучавайки тайните на управлението на платноходка и специфичните термини, използвани от моряците.

2. Ефорие Норд

В курорта съществува център за подводно гмуркане, където участниците ще посещават курсове и ще могат да практикуват подводни дейности, придружени от инструктори. Те ще могат да се възхищават на морската флора и фауна от района, а за тези, които покажат добри резултати, ще може да се организира подводно пътуване до Тузла, откъдето ще бъдат взети с автобус. Тези, които не харесват този начин на пътуване, ще бъдат транспортирани с автобус до летище Тузла.

3. Тузла

Туристите от Тузла ще могат да участват в парашутни скокове, където ще могат да видят морето и курортите от по-високо. След като пристигнат на летището, те ще бъдат посрещнати от професионални инструктори, които ще предоставят цялата информация за скоковете и екипировката. Следва 20-минутен полет до летище Михаил Когълничану, през което време ще се издигнат на височина от 4000м. След като излязат от самолета, те ще се реят във въздуха при свободно падане за около

60 секунди със скорост около 200 км в час. На 1500 м инструкторът ще отвори парашута, след полет от 6 до 10 минути, след което следва кацане/приземяване. Това ще бъде проведено близо до Ойтуз

4. Ойтуз

Тук има център за езда, където участниците ще бъдат обучени и екипирани. Те ще могат да се научат да яздят в тръс или галоп. За опитните ще бъде изготвен маршрут до следващото място, съответно Палазу Мик. Останалите ще могат да пътуват с ATV или треньор.

5. Палазу Мик

Районът е равен, без никакви препятствия, с постоянен и доста силен вятър, позволяващ излитане с делтапланер или парапланер. Ниската и гъста трева предлага възможност за излитане без проблеми. Участниците ще могат да летят с инструктори в Касиан, друго място, известно заради практикуването на тази спортна авиация.

6. Касиан

Зоната за излитане и кацане се нарича „La Pietre“ заради скалните образувания, добре шлифовани от вятъра. Тази зона е свободна, ориентирана на североизток, може да се излита или каца с делтапланер и парапланер. Необходимо е голямо внимание при излитане, единствено с вятър отпред. След кацане участниците ще участват в ATV сесия с дестинация Кея.

7. Кея

В тази местност участниците ще могат да научат метода на алпинизма, алпинизъм и слизане с двойно въже за безопасност. За тези, които имат опит, ще се организират състезания с маршрути с повишаваща се степен на трудност и за време.

8. Пещарата Ла Адам

Разположена към центъра и основата на скалата, **пещерата Ла Адам** има просторен вход към кухнята (около 8 метра височина), който лесно се забелязва през безлистния период; дори опитното око на спелеолога не може да го открие веднага, отатък храстите, гъсталаците и лианите, които се заплитат пред него. Оттатък входа следва голяма галерия (изображения 6 и 7), висока (до 11,5 метра), силно възходяща, със стени, които се отварят, приближават, постепенно губейки се в дълбок мрак. През тавана на галерията прониква светлина от други пространства за комуникация с екстериора.

9. Пещера на прилепите

Пещерата на прилепите е дълга 500 метра. Отвъд вход С (ниво -7,6 метра, около 40-50 метра разлика от основата на варовиковата скала) ще влезем в първото важно пространство на пещерата, а именно в Зала б, в която са двете основни галерии. Най-широките форми на тавана и стените ни показват, че пещерата на прилепите е създадена след наводнения.

10. Круча

Следващият етап от велосипедния маршрут е посещение на рядък, особено красив район. Участниците в маршрута ще могат да се любуват, в топлите води, на някои животни - имаме предвид коралите. Скелетът на коралите е варовит, червен или бял, и се оценява при изработването на различни орнаменти. Около колонии понякога се раждат и други важни форми, наречени атоли, които могат да достигнат десетки километри в диаметър и значителни височини. В центъра на атолите има пролука, която понякога може да бъде стотици метри в диаметър и дълбочина. Оттук ще тръгнем към Хършова по шосе - Е60.

11. Хършова

От пристанищния град ще можем да тръгнем по маршрута към Гиндарещи с едноместен или двуместен каяк, подпомагани от инструктори и моторни лодки. Участниците, които не искат да карат каяк или традиционна рибарска лодка, ще тръгнат с круизна лодка с крайна дестинация Остров.

12. Гиндарещи

В допълнение към риболовния спорт, участниците ще могат да посетят острова с фин пясък Милеаки, скалите Халубяник и Дед и Бабака и да се разхождат по скрити канали. Те ще могат да опитат най-известните липовански рибни ястия.

13. Остров - езерото Буджак

След като пристигнат в Остров, участниците ще се качат в автобуса с дестинация езерото Буджак. Близо до Остров е една от любимите дестинации на страстните рибари. Езерото Буджак е защитена зона и обект на Натура 2000 поради многото видове водолюбивы птици, които често идват през зимата в този район. Някои от тях са редки, както в случая на къдроглавия пеликан, който можете да намерите само в Делтата. Спортният риболов е разрешен срещу очевидно скъпата такса от 100 леи за 12 часа. Езерото е най-южното от поредицата речни лимани, има високи и стръмни брегове, които могат да достигнат 30 м височина, плоско дъно с форма на залив. Езерото е свързано с Дунава и има язовирна стена, която регулира обмена на водата. В западната част на езерото е налице висока и скалиста ивица земя (варовик).

14. Негурени

Тук участниците ще бъдат обучени и екипирани за лов, по време на който ще участват в дебненето и лова на екземплярите в резервата. В Негурени, окръг Констанца, ловният комплекс започва да се превръща в това, което е бил, преди 50 години: атракция за ловци от цяла Европа. Шепа лесовъди успяха да възстановят старата слава на това място. Днес в Негурени съществуват почти 70 екземпляра муфлон и 30 сърни. Комплексът Негурени е отворен за ловци всяка есен, а цената на един трофей достига 1500 евро.

Обекти в област Добрич

ОПИСАНИЕ НА ОБЕКТИТЕ

- с. Орлова могила, община Добричка**
1. Защитена местност „Орлова могила“
- с. Оногур, община Добричка**
2. Скални манастири в района на Суха река
- с. Фелтфебел Денково - община Добричка**
3. Лечебен камък в пешеходен туризъм
- 4. Живописните ждрела на Суха река (с. Хитово, с. Воднянци, с. Карапелит с. Малка Смолница, с. Долина, с. Одринци, с. Ново Ботево, с. Крагулево, с. Житница с. Лисково с. Камен)
- с. Карапелит, община Добричка**
5. Пещера в местността "Крале Маркова стъпка"
- с. Бенковски**
6. Традиционни народни и мазни борби
- гр. Добрич**
7. Парк „Кобаклъка“ - отдих, пикник и туризъм
8. Велотурове с Велопътеки, тенис кортове
- с. Методиево и с. Генерал Колево, община Добричка**
9. Защитена област „Чаира“
- с. Одръци, община Добричка**
10. Останки от крепост "Калето"
11. Местността „Бузулука“
- с. Батово, с. Прилеп**
12. Батовска долина
- Добруджанската равнина**
13. конна езда - с. Малка Смолница, гр. Добрич, я.я. „Албена“, с. Българево, с. Прилеп, с. Странияца
- Кранево**
14. Таласолечение, балнео лечение, водни спортове
15. Резерват „Балтата“ - туризъм
- Албена**
16. Мултифункционална спортна зала, плажни спортове
- Балчик и местността Тузлата до гр. Балчик**
17. Балнеолечение и калолечение, екскурзии
- Каварна и нос Чиракман - гр. Каварна**
18. Екстремни и алтернативни спортове и туризъм
- Калиакра**
19. Дайвинг, плуване
21. Резерват „Болата“ - гмуркане, плуване
- Русалка**
20. Залив на птиците (Тауклиман)
22. Балнео лечение, плуване, дайвинг
- Камен бряг**
23. Археологически резерват „Яйлата“
24. Камен бряг - спортно катерене
- Село Тюленово**
25. Риболов, скално катерене, водолазно обучение
- Шабла и Шабленска тузла**
26. Риболов, балнео и спа дестинация, калолечение

1. Скални манастири в района на Суха река - с. Оногур, Община Тервел (пешеходен туризъм)

Колонията е възникнала в периода на ранното християнство по поречието на Суха река. Разположена е недалеч от късноантичните крепости до с. Голеш, Силистренско, с. Балик и с. Оногур (община Тервел) в граничните райони между Община Добричка и Община Тервел. Простира по протежение

на около 40 км по поречието на Суха река, като най-южната ѝ точка е при с. Хитово (община Добричка), най-северната - при с. Голеш (община Кайнарджа). Това са едни от най-ранните скални манастири не само в България и на Балканите, но и в Европа.

2. Балчик и местност „Тузлата“ до гр. Балчик, Община Балчик (кало и балнеолечение)

Излазът на Черно море е обусловил и формирането на град Балчик като пристанищен център с яхтена marina и товарен кей. Балчишката тузла се намира на около 5 км източно от Балчик и е разположена в прекрасна природна местност, точно на брега на морето. Уникалните природни дадености на региона са прекрасни условия за кало и балнеолечение и превръщат Балчишката тузла в един от природните феномени на България. Тя се нарежда сред най-големите природни богатства на страната ни, заради уникалния състав на образувалата се на дъното на езерото лечебна кал, чиято вода е много солена. По солна концентрация тя е близка до водите на Мъртво море

3. Морски дълбини край Калиакра, Община Каварна (дайвинг, плуване);

Съкровища, потънали кораби и военни подводници се крият под вълните на Черно море на север от Калиакра и Камен бряг. Според една от легендите някъде в множеството пещери край „Яйлата“ митичният Лизимах скрил несметно съкровище, което и до днес не е открито. Според друга пък, някъде там, на север от носа в посока към гр. Шабла е потънал легендарният кораб „Черният принц“, собственост на британската кралица, натоварен със заплатите на войниците, участвали в Кримската война. Макар че има информация, че корабът е намерен, все още не липсват авантюристи.

4. Национален археологически резерват и защитена местност „Яйлата“ - Община Каварна (посещение на пещери);

На територията на резервата „Яйла“ са разположени голям брой дялани от човешка ръка пещери. Така нареченият „пещерен град“ се състои от 101 единични или групирани в комплекси пещери, разположени на различни нива в отвесните скални скатове, обитавани от V хил. пр. Хр. до XI в. сл. Хр. и използвани от хората като жилища, гробници или монашески килии и църкви.

Особено известна сред туристите, и задължително посещавана, е Клисе маара, позната още като скалната църква „Св.св. Константин и Елена“.

5. с. Тюленово, Община Шабла (морски риболов, скално катерене, подводно гмуркане и водолазно обучение, пешеходни екскурзии за наблюдение на птици);

Село Тюленово се намира в близост до гр. Шабла, на 30 км от граничен пункт Дуранкулак и на 80 км от гр. Варна. Мястото е известно с уникалния си бряг и пещери, чист въздух, прозрачна морска вода и неповторима природа. Бреговете са в червени цветове, стръмни спускащи се поне 20-30 метра надолу до морето. Тюленово предлага добри възможности за морски риболов, скално катерене, подводно гмуркане и водолазно обучение. На 31.05.1951 г. тук е открито първото

нефтенно находище в България.

6. Шабла и Шабленска тузла - Община Шабла (риболов, балнео и спа дестинация, таласолечение, калолечение и балнео лечение, плуване, гмуркане).

Шабла е Черноморска община, най-източния граничен район на България с Румъния и една от съставните общини на Област Добрич. Намира се в близост до гр. Каварна, на 83 км североизточно от Варна и на 24 км от българо-румънската граница. Дължината на морския бряг в Шабла е около 40 км. Плажовете на Шабла обхващат 22% от всички плажове по българското Черноморие.

Тук може да се провежда таласолечение, калолечение и балнео лечение.

4.5. ДОБРУДЖАНСКИТЕ ФЕСТИВАЛИ

След анализ на възможността за генериране на отделен маршрут, организиран въз основа на фестивални събития, стигнахме до заключението, че разпределението през цялата година е некорелирано, редовността на тяхната организация е несигурна, поради организационни и мотивационни фактори. Поради тази причина стигнахме до извода, че организацията от един и същ период на годината, в максималния интервал от 7-14 дни, тъй като туристът може да разпредели време за участие, е практически невъзможна и няма капацитет за генериране на реалистичен маршрут.

Като се има предвид обаче, че ситуацията в България е различна, доколкото този маршрут може да бъде свързан с определени събития, от определен период в района на Добричка, съчетан с местоположенията в кулинарния маршрут, може да се генерира специален маршрут за да се създадат общи румъно-български традиции и да се осигури реалистичен преглед на разнообразието и оригиналността на тези събития в района на Хършова-Добричка.

Културни събития в Констанца

№	Населено място	Месеци Културно събитие	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	Констанца (Музей на народното изкуство)	Търг на мартеницата												
2	Констанца (изложбен павилион)	Фестивал на бирата												
3	Констанца (изложбен павилион)	Фестивал на традициите												

№	Населено място	Месеци Културно събитие	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	павилион)	занаятите в Добруджа												
4	Констанца (площад Овидиу)	Фестивал на мидата												
5	Констанца (площад Овидиу)	Фестивал на уличната храна в Констанца												
6	Констанца (Художествен музей)	Изложба на бижута, минерали и полускъпоценни камъни												
7	Констанца (площад Овидиу)	„Фестивал на добруджанското вино Pontus Euxinus 2019”												
8	Национален театър за опера и балет "Олег Дановски" - Констанца)	Румънската лятна музикална артистична сцена - SAMER 2020												
9	Констанца (Страната на джуджетата, парк Табакария)	Зимен фестивал (музикални рецитали, представления)												
10	Констанца (площад Овидиу)	Ден на Добруджа - Етнически добруджански фестивал												
11	Албеци	"Горд съм с носията си" - Междуокръжен фестивал с конкурсен характер												
12	Адждджа	Фестивален конкурс "Пролетен фестивал": музика и танци, моделиране, живопис, театър, поезия												

№	Населено място	Месеци Културно събитие	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
13	Кумпана	Международен фестивал Rode of the Earth: гастрономия, етнография, фолклор, изложба, парад, скулптурен конкурс, музика												
14	Гиндарещи-окръг Констанца	Фестивал на риболова, в липовански стил												
15	Хършова	Фестивал-концерт за интерпретация на народни песни и танци "Добруджанска пролет - фолклорна пролет", 3-то издание - Дом на културата "Карсиум"												
16	Хършова	Дните на Хършова												
17	Остров - окръг Констанца	Фестивал "Ново вино"												
18	Печиняга - окръг Констанца	Фестивал на лавандулата - Добруджански преживявания												
19	Мангалия	Ден на флотата: парад, шоу, музика, военноморски традиции												
20		Национален фолклорен фестивал за деца и млади изпълнители на националната народна песен и танц „Добруджа, огнище на фолклора“												
21		Ден на Мангалия: културно-артистична програма												

№	Населено място	Месеци Културно събитие	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
22		Национален фолклорен фестивал за деца и млади изпълнители на националната народна песен и танц "Добруджа, фолклорно огнище", 12-то издание												
23	Чернавода	Чернавода - културно-артистични дни, гастрономия, изложби, традиции												
24	Мурфатлар	лагерен празник, музика, традиции												
25		Ден на Мурфатлар: лагерен празник, музика, традиции												
26		Куреш: празник на татарската общност, традиции, гастрономия, музика												
27	Наводари	Фестивал на рибата												
28	Топалу	Фестивал - Национален конкурс за интерпретация на румънската народна песен „Дан Моисеску“												
29	Тузла	Културната седмица на Тузла: традиции, музика, гастрономия												
30		Панаир на домакинството: традиции, музика, гастрономия												
31		Седмица на Добруджа: музика, традиции, гастрономия												
32	Валу луй Траян	Куреш: празник на татарската общност, традиции,												

№	Населено място	Месеци Културно събитие	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		гастрономия, музика												
33		Ден на плодородието												

Културни събития в Добрич

№	Населено място	Месеци Културни събития	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	к.к. Албена (Община Балчик)	Международен фестивал на изкуствата „Утринна звезда“												
		Национален фестивал на групите за народни хора „Хоро се вие, извива“												
		Фолклорен фестивал „Фолкиада Албена“												
		Международен мажоретен фестивал „Златен помпон“												
		Международен фестивал на творческите състави „Приатели на България“												
		Международен фестивал „Вълната на идеите“												
		Международен Младежки фестивал „Изкуство, Таланти,												

№	Населено място	Месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Културни събития												
		Море“												
2	гр. Балчик (Община Балчик)	Фестивал на любителските състави Лазаровден												
		Дионисиеви празници												
		Международен хоров фестивал „Черноморски звуци“												
		Международен фестивал „Усмивките на морето“												
		Международен фестивал „Слънчева България“												
		В „Двореца“ (In the Palace - International Short Film Festival)												
		Международен детски фестивал на изкуствата на английския език и детското творчество „Светът в детските длани“												
		Детски фестивал „Пясъчни Творения“												
		Международен фестивал „Дни на класиката в Балчик“												
		Национален събор - надпяване на хората												

№	Населено място	Месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Културни събития												
		от третата възраст												
		Международен фолклорен фестивал „Море от ритми“												
		Фестивал на младите в изкуството „Виа Понтика“												
3	с. Кранево (Община Балчик)	Международен фестивал на танцовото изкуство												
		Фестивал на цацата												
4	с. Оброчище (Община Балчик)	Празник на селото												
		Ежегоден панаир												
		Международен фестивал за религиозно пеене на име Св. Атанасий Велики - в местността „Текето“												
5	с. Стражица (Община Балчик)	Тодоровден - кушии с коне и магарета												
		Празник на селото												
6	с. Дъбовик (Община Генерал Тошево)	Национален конкурс за млади изпълнители на кавал и добруджански народни песни „Иван Георгиев“												
		Международен фестивал на руската												

№	Населено място	Месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Културни събития												
		песен „Улыбка“												
		Събор на българите, преселници от Северна Добруджа												
		Национален конкурс за млада поетеса на името на Дора Габе												
7	гр. Генерал Тошево (Община Генерал Тошево)	Празнуване на „Конски Великден“												
		Празник на хумора и шегата и Карнавал „Голямата усмивка“												
		Национален фестивал на лавандулата												
		Международен Добруджански фолклорен събор „Богородица“												
		Общински фолклорен събор „Цветница“												
		Регионален фестивал на детския танц „Бялата лястовица“												
		Фестивал на сармата и кюфтето												
		Йовкови празници												
8	с. Кардам (Община Генерал	Празник на плодородието „Кардамска есен“												

№	Населено място	Месеци												
		Културни събития	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	Тошево)	„Конски Великден“ - ритуал и народна кушия в селото												
9	с. Красен (Община Генерал Тошево)	Събор на селото												
		Международен Еньовски фолклорен събор „Край язовир Дрян“												
		Йовкови празници												
10	гр. Добрич (Община Добрич)	Европейски младежки поп-рок конкурс „Сарандев“												
		Седмица на камерната музика с международно участие „Константин Илиев“												
		Празник „Тепреш, Хъдръллез и Сабантуй“												
		Празничен концерт, посветен на Рамазан Байрам												
		Дни на руската култура												
		Международен младежки фестивал „Фолклор без граници“												
		Хляб фест												

№	Населено място	Месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Културни събития												
		Национална среща на младите балетни изпълнители „Атанас Петров“												
		Международен младежки музикален конкурс „Надежди, таланти, майстори“												
		Национални литературни празници „Йовков“												
		Литературни празници „Дора Габе“												
		Фестивал на екстремните спортове												
11	с. Батово (Община Добричка)	Празник на селото												
12	с. Бенковски (Община Добричка)	Традиционни народни и мазни борби												
		Събор на селото												
13	с. Дебрене (Община Добричка)	Фолклорен събор „Песни и танци от Слънчева Добруджа“												
14	с. Добрево (Община Добричка)	Бабин ден - пресъздаване на ритуала, общоселско увеселение												
		Деня на лозаря „Трифон Зарезан“ и Деня на влюбените,												

№	Населено място	Месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Културни събития												
		конкурс за най-добро вино												
		Празнуване на Сирни заговезни с организирано палене на огън, хвърляне на стрели и общоселско веселие край огъня (спрямо Великден в календара)												
		„Приеми духът на миналото, съхрани го и го предай на поколенията след теб“ - Ден на художествената самодейност												
		Лазаровден - обхождане на селата от лазарки и благославяне за здраве, берекет, водосвети												
		Великденски празници - тържества и програми, концерти, изложби на детски рисунки, боядисани яйца, обредни хлябове и козунаци												
15	с. Карапелит (Община Добричка)	Празник на с. Карапелит												

№	Населено място	Месеци	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Културни събития												
16	с. Малка Смолница (Община Добричка)	Тодоровден - надбягване с коне и магарета, конкурс за най-красива каруца, организирано посещение на кушии												
17	с. Методиево (Община Добричка)	Отпразнуване на празника „Цветница“ - водосвет за здраве и берекет												
		Откриване на жътвата - народни ритуали и обичаи												
		Празник на селото												
18	с. Одърци (Община Добричка)	Празник на селото												
19	с. Фелдфебел Денково (Община Добричка)	Фолклорен регионален преглед на художествената самодейност под надслов „Добруджа - обич моя“, посветен на празника на община Добричка												
20	с. Българево (Община Каварна)	Фестивал на Трабанта												
		Българево Rocks												
		Фолклорен събор „С песни и танци в Българево“												
		Фестивал на пъпеша												

№	Населено място	Месеци												
		Културни събития	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Есенен уъркшоп за гагаузка кухня и свещолеене												
21	гр. Каварна (Община Каварна)	Общобългарски фолклорен събор „С България в сърцето“												
		Празници на морето - Каварна												
		Национален фестивал на любителските театри с международно участие												
		Миден и рибен фест												
		Фестивал на старинната музика „Страваганца“												
22	с. Камен бряг (Община Каварна)	Джулай морнинг фест												
		„Джаз на село“												
23	с. Александрия (Община Крушари)	Фолклорен събор „Текето“												
		Тържество на Паметника на загиналите от село Александрия във войните												
24	с. Добрин (Община Крушари)	Събор на селото												

№	Населено място	Месеци												
		Културни събития	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
25	с. Крушари (Община Крушари)	Празник на гърнетата												
26	с. Балик (Община Тервел)	Традиционно шествие до пещерите												
		Ежегодна молитва за дъжд												
27	гр. Тервел (Община Тервел)	Общински празник на лазарските групи												
		Ежегоден празник на фолклора - Денят на град Тервел												
		Пролетни празници на културата												
		Конкурс за изпълнители на традиционна народна песен „Калинка Вълчева“												
		Добруджански събор в град Тервел												
		Общински празник на коледарските групи												
28	с. Крапец (Община Шабла)	Фестивал на старата градска и шлагерна песен „Подари ми море“												
29	с. Тюленово (Община)	Празник на с. Тюленово												

№	Населено място	Месеци												
		Културни събития	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	Шабла)	Тюленово арт-фест												
30	гр. Шабла (Община Шипка)	Шабленския панаир												
		Седмица на морето												
		Празник на плодородието и рибен фест, който бележи началото на есенния сезон, сеитбата и гроздобера												
		Фестивал на хвърчилата												

Определяне на второстепенни елементи на културните маршрути

Като второстепенни са дефинирани обектите, към които има по-слабо изразен посетителски интерес, не са разпознаваеми като туристически обекти сред националния и международния туристически пазар и биха могли да бъдат развити чрез поемане на потенциала от основните елементи на културните маршрути.

Второстепенните елементи на културните маршрути допълват основни елементи на културните маршрути, като позволяват на туристите да използват по-пълноценно времето си за посещение в дадено населено място. Те имат осезаема полза от близостта си до основните елементи. В някои случаи те имат потенциал да бъдат доразвити като основни, но за това е необходимо изграждане на довеждаща инфраструктура, приваждане на обекта в привлекателен за туристите вид и засилена рекламна дейност.

А) Към маршрут, свързан с религията:

1. Религиозни храмове (Храм „Св. Георги“, Църква „Св. Успение Богородично“, Църква „Св. Троица“, Арменска църква „Св. Ованес“, Джамя „Хаджи Осман“) - гр. Добрич, Община Добрич;
2. Църква „Св. Йоан Кръстител“ (Католическа църква) - с. Добрево, Община Добричка;
3. Храм „Св. Преподобна Параскева - Петка Търновска“ и Храм „Св. Чудотворец Николай“ - гр. Балчик, Община Балчик;

4. Църквите: „Св. Вмчк Георги“ и „Св. Успение Богородично“ и Скалната църква „Св.св. Константин и Елена“ в Архитектурен резерват „Яйла“ - гр. Каварна, Община Каварна;

5. Манастир „Св. Екатерина“ и Храм „Св. Архангел Михаил“ - с. Българево, Община Каварна;

6. Крепост „Залдапа“ - южно от с. Абрит и с. Добрин, Община Крушари;

7. Църква „Св. Димитър Солунски“ - гр. Генерал Тошево, Община Генерал Тошево;

8. Храм „Св. Харалампий“ - гр. Шабла, Община Шабла.

Б) Към маршрут, свързан с история, култура и етноси:

1. Етнографска къща - гр. Добрич, Община Добрич;

2. Исторически музей и Старият дъб - гр. Тервел, Община Тервел;

3. Манастир „Св. Пророк Илия“ и Двубредно светилище „Мустафа Канаат - св. Илия“ в м. „Текето“ - с. Александрия, Крепост „Залдапа“ - с. Абрит и с. Добрин, Община Крушари;

4. Исторически музей - гр. Генерал Тошево, Община Генерал Тошево;

5. Исторически музей, Етнографска къща, Мелницата - гр. Балчик, Община Балчик;

6. Етнографска къща, Исторически музей, Турска баня „Хамам“ - гр. Каварна, Община Каварна.

В) Към маршрут, свързан с обичаи, бит, музика и кулинария:

1. Празник на плодородието „Кардамска есен“ - с. Кардам, Община Генерал Тошево;

2. Фестивал на сармата и кюфтето - гр. Генерал Тошево, Община Генерал Тошево;

3. Празник на хляба, житото и Добруджа - с. Спасово, Община Генерал Тошево;

4. Фестивал на цацата - с. Кранево, Община Балчик;

5. Международен младежки фестивал-конкурс „Фолклор без граници“ - гр. Добрич, Община Добрич;

6. Кралската изба (ROYAL wine cellar) на двореца край Балчик - гр. Балчик, Община Балчик;

7. „Медената къща“ - с. Прилеп, Община Добричка;

8. Мидена ферма „Дълбока“ - с. Българево, Община Каварна;

9. Фермата за охлюви - с. Българево, Община Каварна;

10. Международен хоров фестивал „Черноморски звуци“ - гр. Добрич, Община Добрич;

11. Международен общобългарски младежки фолклорен събор „С България в

сърцето“ - гр. Каварна, Община Каварна;

12. Музей на историята на водката - гр. Каварна, Община Каварна;

13. Старата мелница - гр. Балчик, Община Балчик;

14. Старите чешми - гр. Каварна, Община Каварна;

15. Национален фестивал на любителските театри с международно участие - гр. Каварна, Община Каварна;

16. Национален фестивал за старинна музика „Страваганца“ - гр. Каварна, Община Каварна;

17. Празници на морето - гр. Каварна, Община Каварна;

18. Есенен уъркшоп за гагаузка кухня и свещолеене - с. Българево, Община Каварна;

19. Тюленово арт-фест - с. Тюленово, Община Шабла;

20. Празник на плодородието и рибен фестивал - гр. Шабла, Община Шабла.

Г) Към маршрут, комбиниращ рекреативен, приключенски и културен туризъм:

1. Защитена местност „Орлова могила“ (пешеходен туризъм) - с. Орлова могила, Община Добричка;

2. Лечебен камък (пешеходен туризъм) - с. Фелдфебел Денково, Община Добричка;

3. Живописните ждрела на Суха река (пешеходен туризъм) - с. Хитово, с. Воднянци, с. Карапелит, с. Малка Смолница, с. Долина, с. Одринци, с. Ново Ботево, с. Крагулево, с. Житница с. Лясково с. Камен, Община Добричка;

4. Карстова пещера в местността „Крали Маркова стъпка“ (пешеходен туризъм) - с. Карапелит, Община Добричка;

5. Традиционни народни и мазни борби - с. Бенковски, Община Добричка;

6. Парк „Свети Георги“ (място за отдых, пикник и почивка, пешеходен туризъм, скейт парк) - гр. Добрич, Община Добрич;

7. Велотурове с Велопътеки, тенис кортове - гр. Добрич, Община Добричка;

8. Защитена област „Чаиря“ (пешеходен или велотуризм/ орнитология) - с. Методиево и с. Генерал Колево, Община Добричка;

9. Останки от късноантична и средновековна крепост „Калето“ (пешеходен туризъм) - с. Одърци, Община Добричка;

10. Местността „Бузлука“ (пешеходен туризъм, пикник) - с. Одърци, Община Добричка;

11. Батовска долина (пешеходен туризъм, пикник) - с. Батово, с. Прилеп, Община Добричка;

12. „На кон в Добруджа“ - с. Малка Смолница, гр. Добрич, к.к. „Албена“, с. Българево, с. Прилеп, с. Стражица;

13.с. Кранево (таласолечение, балнео лечение, водни спортове) - с. Кранево, Община Балчик;

14. Резерват „Балтата“ (пешеходен туризъм) - с. Кранево, Община Балчик;

15. Курортен комплекс „Албена“ (таласолечение, калолечение и балнео лечение, спа, парашутизъм, тенис, футбол, мултифункционална спортна зала, плажни спортове - плажен футбол, волейбол, плажен тенис, голф, йога, аеробика, кросс фитнес, фитнес на открито, плуване и гмуркане, хокей на трева, водни спортове, конна езда, фитнес и кроссфит, голф, стрелба с лък, бiliarд, дартс, картинг, конноездене, спортен бридж, петанк, парапланеризъм, парасейлинг) - Община Балчик;

16. Каварна, нос „Чиракман“ и плаж „Икантлъка“ (рекреационен туризъм, екстремни и алтернативни спортове и туризъм - яхтен туризъм, парашутизъм, делтапланеризъм, конна езда, гмуркане с акваланг, джет, парасейлинг, каякинг тур, плаж „Икантлъка“ - условия за сърф и парапланер) - гр. Каварна, Община Каварна;

17. „Топола скайс“ - с. Топола, Община Каварна;

18. Залив на птиците (Тауклиман) (посещение на пещери) - Община Каварна;

19. Резерват „Болата“ (гмуркане, плуване) - с. Българево, Община Каварна;

20. Курортен комплекс „Русалка“ (таласолечение, калолечение и балнео лечение, плуване, гмуркане, дайвинг) - Община Каварна;

21.с. Камен бряг (спортно катерене) - Община Каварна.

Определяне на страничен ареал на културните маршрути

Страничният ареал на културните маршрути са туристическите обекти, които не са включени в него, но могат да предизвикат интерес у туристите от съответния целеви пазар и тяхната посещаемост може да бъде повлияна в резултат на териториална близост до маршрута. Като страничен ареал може да се разглежда и пресичането на маршрутите по пътя на туристите, като те биха проявили интерес към атракции и от останалите 3 маршрута. Очаква се реалното едновременно развитие на четирите маршрута да доведе до синергичен ефект и туристите да проявяват интерес към разнородни по характер туристически атракции след като са привлечени с целенасочена реклама към определен пазарен сегмент за един от четирите маршрута. Например туристите, проявили интерес към маршрут 4 „Природно опознавателно и екстремно приключение“ биха били привлечени и от атракциите в маршрут 3 „Местна храна и музика“, а при подходяща реклама и съществуваща организация на групови посещения биха посетили и обекти от маршрути 1 и 2.

Определяне на нематериалното наследство в културните маршрути

Нематериално културно наследство означава обичаите, формите на представяне и изразяване, знанията и уменията, - а така също и свързаните с тях инструменти, предмети, артефакти и културни пространства, признати от общностите, групите, а в някои случаи отделните лица като част от тяхното културното наследство. Това

нематериално културно наследство, предавано от поколение на поколение, се пресъздава постоянно от общностите и групите в зависимост от тяхната обкръжаваща среда, тяхното взаимодействие с природата и тяхната история и формира чувството им за самобитност и приемственост, като по този начин способства за насърчаване на уважението към културното многообразие и творчество на човечеството. Нематериално културно наследство се проявява по-специално в следните области:

- Устни традиции и форми на изразяване, в това число и езика в качеството му на носител на нематериалното културно наследство;
- Художествено-изпълнителско изкуство;
- Социални обичаи, обреди и празненства;
- Знания и обичаи, отнасящи се до природата и вселената;
- Знания и умения, свързани с традиционните занаяти.

Нематериалното културно наследство в Област Добрич се запазва и предава от поколение на поколение с помощта на етнографски сборки, възстановки на обичаи, фестивали и празници в областта, част от които с международно значение.

В Община Добрич през последните години се налага практиката за организиране на събития, които съчетават екстремните спортове и културните събития, като по този начин се привличат млади посетители. Този сегмент на туристи, търсещи екстремни преживявания в съчетание с културен туризъм не е експлоатиран и има потенциал.

Избор на окончателен вариант за 4-те маршрута

Основните направления на туристически интерес, които могат да бъдат експлоатирани на територията на Област Добрич и Окръг Констанца, са свързани с богатото културно-историческо наследство на територията, съществуващите бит, традиции и обичаи на местното население, неговите религиозни вярвания и съвременният начин на живот, който обуславя създаването на маршрути, съответстващи на потребителското поведение на туристите.

5. SWOT-АНАЛИЗ

Анализът е разработен в контекста на актуалното социално-икономическо състояние на трансграничния регион и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика на Европейския съюз и националните цели и приоритети за регионално развитие, при съобразяване с нормативната и институционална среда за нейното прилагане, наблюдение и оценка. В резултат на това, Документът изцяло се вписва в идентифицираните от анализиранияте стратегически документи цели, приоритетни области и мерки за развитие на културния туризъм в трансграничния регион Констанца-Добрич.

Изготвеният SWOT анализ на трансграничния регион Констанца-Добрич отчита както тенденциите на изменения във външната социално-икономическа среда и на вътрешните фактори на развитие на Региона, така и стремежа на консултантите да представят вижданията на заинтересованите страни в Проекта. Целта е, при

разработването на общата стратегия за културен туризъм в трансграничния район Констанца-Добрич 2021-2030 г. да се отчете евентуалното влияние на външната социално-икономическа среда и на съществуващия потенциал на Региона, чрез съчетаване на силните и слабите страни, тенденциите и предизвикателствата пред неговото развитие.

Правилно структурираният и реалистичен SWOT анализ е предпоставка за прецизиране формулировките на стратегическите цели, приоритетите и специфичните цели и мерки на общата стратегия за културен туризъм в трансграничния район Констанца-Добрич. Поради това, при неговото разработване са спазвани изискванията на „Методически указания на МРРБ - България“ и на Румънското министерство на регионалното развитие и публичната администрация за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие.

SWOT анализът на трансграничния регион Констанца-Добрич, показан в Таблица 7 по-долу, се основава на състоянието на факторите към момента на анализа с „известна екстраполация“ на тяхното развитие, която може да се очаква до края на стратегическия период 2021-2030 г. Вътрешните фактори се отразяват в частта „силни и слаби страни“, а външните - в частта „възможности и заплахи“. SWOT анализът се базира и на изводите от междинните оценки и актуализираните документи на Общинските планове за развитие на общините в Област Добрич и Окръг Констанца.

Необходимо е да се изтъкне също, че на територията на Трансграничния регион Констанца-Добрич се очакват неблагоприятни изменения в социално-икономическото развитие и на социалния капитал, вследствие на отстраняване на последствията от действащата в момента пандемия от COVID-19 (в началото на периода 2021-2022 г.), стабилизация и развитие до края на стратегическия период 2023-2030 г. В анализа се отчита и обективното намаляване на населението и на неговото относително застаряване.

Таблица SWOT анализ

I. СИЛНИ СТРАНИ	II. СЛАБИ СТРАНИ
1.1. Наличие на потенциал за развитие на културен туризъм - наличие на археологически обекти от над 2000 години, архитектурни паметници, религиозни сгради, музеи, институции за представления, концерти, фестивали и културни събития. Висок потенциал, извън установените туристически зони, за създаване на нови алтернативни туристически зони, посветени на други видове туризъм. 1.2. Районът чувства влиянието на три основни културни коридора в Югоизточна Европа:	2.1. Депопулацията в региона е сериозна пречка пред предоставянето на качествени туристически услуги. 2.2. Ниско качество на специализираната инфраструктура (напр. основни и допълващи услуги) за повечето обекти от маршрута. Липса на специализирани, добре информирани и организирани схеми за посещение на природни и културни обекти. 2.3. Повечето исторически и

Дунав, Истър-Понтика, Черноморския път.

1.3. Близостта на защитената зона на делтата на Дунав предлага потенциал за идентифициране на маршрути с автентична и недокосната природа, подходящи за „бягство“ от ежедневието на града.

1.4. Крайбрежната зона е една от най-развитите по отношение на туристическата инфраструктура, където съществува верига от курорти, признати както на национално ниво, така и в чужбина.

1.5. Взаимно допълване между природните и културните туристически обекти в трансграничния регион. Разнообразна флора и фауна, широколистни гори, пещери, птици, липови гори, риби и лечебни растения.

1.6. С изключение на района, граничещ с крайбрежието, останалите райони са относително недокоснати от глобализацията, урбанизацията и масовия туризъм

1.7. Наличие на опит в трансграничното сътрудничество между публичните структури в региона Констанца-Добрич.

1.8. Инициативен мениджмънт и квалифицирана специализирана администрация в Областна администрация Добрич, Окръжен съвет Констанца и общините в трансграничния регион Констанца-Добрич като предпоставка за развитие на културен туризъм.

1.9. Устойчива организация, добри примери и стабилна перспектива на трансгранично сътрудничество на ниво „област“ и общините в трансграничен регион Констанца-Добрич като основа за реализация на Стратегията за развитие на културен туризъм.

1.10. В трансграничния регион Констанца-Добрич се констатира потенциал за развитие на предприемачеството в областта на културния туризъм (например готовността на едрите земевладелци да инвестират в туристическа инфраструктура).

1.11. Наличие на добри практики в развитието на културен туризъм в туристическите

културни паметници не се поддържат и не се експлоатират, а туристически атракции, като опазването на археологически обекти често ограничава възможността за тяхното посещение.

2.4. Небалансирано икономическо и туристическо развитие на територии от целевия регион, вкл. влошаваща се демографска картина на целевия район. Местата за настаняване се намират предимно в крайбрежната зона и в съседство, без да съществува необходим минимум в други райони с туристически потенциал в региона.

2.5. Лошо качество на услугите за настаняване и хранене или липсата им в районите, представляващи потенциал за развитие на културен туризъм във вътрешността на региона (извън черноморската ивица и областния център). Общинските места и услуги са маломерни в сравнение с предприемаческото търсене, което води до нисък процент на инвестиции в туризма. Санитарни помещения не съществуват в райони с потенциал за развитие, местата за паркиране липсват, а на някои места няма електричество и вода.

2.6. С изключение на летния туризъм, свързан с предоставянето на услуги и квалифициран персонал за курортите, граничещи с крайбрежието, останалите райони са бедни на тези ресурси.

2.7. Липса на общи компетенции в местните администрации. Част от местните власти не проявяват интерес към местното развитие или имат погрешни представи за него.

2.8. Корупция в местните власти, което се изразява в

и общинските центрове.

1.12. Потенциал за децентрализирано управление на общия трансграничен маршрут в партньорство с всички заинтересовани страни.

1.13. Наличие на добре развита пътна мрежа и трансгранични връзки в регион Констанца-Добрич. Наличие в района на важни морски и речни пристанища: Варна, Констанца, Русе, Силистра, Кълъраш и Гюргево и на три международни летища наблизо: Варна, Констанца и Букурещ.

1.14. Достъп до финансиране чрез европейски програми за подобряване на достъпа чрез откриване на нови гранични пунктове и рехабилитация на пътната инфраструктура.

1.15. Включени са популярни обекти с висока културна стойност, които са основната част от маршрутите. Наличие на солидни и признати находки от неолитни, римски, тракийски, византийски, древнобългарски, османски цивилизации.

1.16. Голямо разнообразие що се отнася до вяра и религия поради съществуването на няколко етнически групи, занимаващи се със земеделие.

1.17. Опазване чрез национални програми на природни обекти, които осигуряват биологично разнообразие.

1.18. Потенциал на приключенския туризъм поради големия брой пещери.

1.19. Потенциал за развитие на спа и възстановителния туризъм, съчетан с този, посветен на фестивалната дегустация: вино и гурме.

1.20. Конкурентни цени на туристическите продукти в регион Констанца-Добрич.

Осъзната от заинтересованите страни важност на културния продукт за развитието на дестинацията в региона.

недостатъчно разпределение на бюджетните ресурси.

2.9. Лошо сътрудничество между местните и регионалните власти, икономическите и туристическите участници и местните общности. Туризмът изисква умения, които не съществуват в много от администрациите и общностите от района.

2.10. Недостатъчно финансови и технически ресурси за развитието на културния туризъм в региона.

2.11. В района транспортната инфраструктура е недостатъчна, а съществуващата инфраструктура често е в лошо състояние.

2.12. Несъществена промоция на региона в областта на културния туризъм. Не съществуват презентационни материали и минимално присъствие в дигиталните ръководства, мобилните приложения и в специализирани платформи като: booking, airbnb, trivago, tripadvisor.

2.13. Моноструктурно развитие на туризма - силно изразена сезонност. Сезонност - зависимост от летния период на туристическите услуги - максимум 5 месеца.

2.14. Няма конкретно ангажирана структура, отговорна за развитието на трансграничния район като културна дестинация. Липса на специфични туристически маршрути: религиозни, културни, кулинарни, приключенски и релаксационни.

2.15. Недобра стационарна информационно - указателна англоезична система за минимално предоставяне на туристическа информация в обектите. Не съществува свързана и последователна информационна система - недостатъчни

	информационни табла и панели, с незадоволителна информация и без повтаряемост и предварително сигнализиране. Ниска степен на внедрени ИКТ във функционирането на обектите. Липса на специализирани, добре информирани и организирани схеми за посещение на природни и културни обекти.
III. ВЪЗМОЖНОСТИ	IV. ЗАПЛАХИ
1.1. Повишено търсене на алтернативни форми на туризъм в глобален, регионален и национален план. 1.2. Повишаване на туристическото търсене на база териториална и етническа близост. 1.3. Оползотворяване на възможностите за използване на значителен допълнителен финансов ресурс по Програма Interreg V-A Румъния-България и Съвместна оперативна програма за трансгранично сътрудничество по Европейски инструмент за съседство „Черноморски басейн“. 1.4. Нарастващ дял на нискобюджетните полети и увеличаване броя на летищата, обслужващи такива полети. 1.5. Промени в поведението и нуждите на туристите. 1.6. Наличие на национална и европейска политика в областта на развитието на културния туризъм. 1.7. Част от територията на маршрута попада в обхвата на Стратегията на ЕС за развитие на Дунавския регион. 1.8. Използване на средствата от ЕСИФ за осигуряване та финансова подкрепа за предприемачите в сферата на туризма за адаптиране на обектите и атракциите към мерките за безопасност в следствие от COVID-19 и предотвратяване на рисковете от фалит на голяма част от малките предприемачи.	4.1. Действаща в световен мащаб пандемия от COVID-19 и рязък спад на туристическите пътувания. 4.2. Необходимост от адаптиране на туристическите обекти за запазване на здравето на туристите и служителите в следствие от COVID-19. 4.3. Увеличаване на разходите на предприемачите в сферата на туризма за адаптиране на обектите и атракциите към мерките за безопасност в следствие от COVID-19 и реален риск от фалит на голяма част от малките предприемачи. 4.4. Засилваща се глобална вълна от тероризъм и екстремизъм. 4.5. Влошаващ се имидж на България като „евтина дестинация“ с некачествени услуги. 4.6. Институционално безсилие за водене на ефективна борба с иманярството. 4.7. Липса на устойчива заетост на местното население - напускане на таланти и човешки ресурси към по-развити региони и в чужбина. 4.8. Нарастващи проявления на климатичните промени и природни катаклизми. Изменения на климата с прояви на екстремни явления - суша,

1.9. Възможности за разработване и прилагане на финансови и данъчни механизми за поощряване. 1.10. Използване на възможностите за външни инвестиции в обекти на маршрута. 1.11. Развитието на ИТ създават предпоставка за разрешаване на проблема с опазване на културното наследство. 1.12. Запазване на традиционната архитектура, чрез обновяване на някои сгради и чрез местните градски разпоредби. 1.13. Привличане на НПО или групи от професионалисти за предоставяне на помощ под каквато и да е форма (безплатно консултиране, институционално сътрудничество и др.) за запазване на културната специфика на районите. 1.14. Действия за опазване на културата на района, които трябва да използват реална експертиза, външна за местната администрация, но в която администрацията трябва да участва финансово и организационно. Решенията за опазване трябва да се вземат в съответствие с научните критерии, независимо от местната администрация. 1.15. Заимстване на функционални консервационни модели от други страни. 1.16. Създаване на музеи на местната история и култура, неспециализирани в областта, с постоянна консултация от специалисти. Такива музеи работят в други страни (например Швеция). 1.17. Сътрудничество с нишови организатори за туризъм, за тестване на дестинациите и организационните формули. Мониторинг на социалните мрежи за идентифициране на нишови оператори в туризма. Свързване с тях за проучване на местните възможности. 1.18. Привличане на обществеността в района, в едnodневен туризъм. 1.19. Разработване на модерна система за управление на отпадъците, съобразена с устойчивото развитие на туризма.	наводнения, бури, екстремни горещини. 4.9. Сравнително чести промени в нормативната база. 4.10. Загуба на културна специфичност на районите: професии, облекло, народно изкуство, ритуали, рецепти и др. Почти винаги действията за „запазване на традициите“, управлявани от местните власти, означават дилетантство, липса на култура и често са безполезни. Те заместват научно извършените действия и водят до трайна загуба на възможността за съхранение. 4.11. При изваждане на показ на традициите в Румъния все още се използват рецептите на националистическата идеология от комунистическия период. 4.12. Липсата или лошото прилагане на градските разпоредби, както и нерафинираните вкусове, позволяват появата на къщи с грозна архитектура. При липса на административни мерки тенденцията ще продължи и темпът ще се увеличи през следващите години. 4.13. Загуба на архитектурната специфичност на зоните, поради разпространението на стереотипни архитектурни модели. 4.14. Загуба на стари сгради поради деградация. 4.15. Развитието на туризма в лошо регулирана среда на местно ниво не осигурява устойчивост и може да повлияе на възможностите на другите. 4.16. Обезлюдяване на някои населени места. 4.17. Възрастно население, задълбочаваща се демографска криза.
---	--

1.20. Прилагане на мерки за подкрепа за създаване на малки и средни био ферми.

1.21. Създаване на сдружения на производители (тип браншови) - напр. производители на мед, мляко, стопанства за отглеждане на пилета, патици, гъски и насърчаване на партньорствата с туристически предприемачи (хотели и ресторанти), тяхното партньорство с туристическата бизнес среда.

1.22. Определяне на нови гранично-пропускателни пунктове.

1.23. Изграждане на мини пристанища по Дунав - докинг станции, в райони с достатъчно капацитет за пътнически кораби.

1.24. Генериране на мерки в полза на появата на дунавски зони за отдих - водни паркове, водни спортове.

1.25. Наличието на магистрала А2, която осигурява бърз и лесен път за достъп от района на столицата.

1.26. Планиране на инвестициите, основано на ефективното усвояване на европейските фондове след 2020 г. в подкрепа на преките и непреки мерки за подпомагане на туризма.

1.27. Дигитализация и социални мрежи - възможности за реклама и бързо включване на дестинацията, като се използват скоростта и рентабилността на новите цифрови платформи за туризъм и пътувания.

1.28. Разработване на цялостна икономическа стратегия за устойчивост на региона чрез интегриране на туризма като ключова връзка.

1.29. Все по-често търсене в света, и в България/ Румъния, на тихи, чисти дестинации, които не са твърде докоснати от съвременната цивилизация, за да ни напомнят за живота с по-бавни темпове и да заредят батериите ни с положителни емоции.

1.30. Възможности за кариерно развитие и стажантски програми в Училището по

4.18. Лошо развит сектор на услугите, голяма зависимост от селското стопанство като средство за препитание - липса на диверсификация.

4.19. Ниски доходи и нисък жизнен стандарт.

4.20. Политическа и икономическа нестабилност, нестабилна политическа визия и нестабилна рамка на управление.

4.21. Влошаване на инвестиционния и предприемачески климат.

4.22. Липса на интерес към региона от страна на инвеститорите и бизнес средата.

4.23. Неясна визия и стратегия за развитие, лошо формулирани или изпълнени бизнес планове и проекти.

4.24. Опит на цялостен подход вместо строго ориентиране към целева група и целеви сегмент.

4.25. Нарастване на основни разходи, като например цената на петрола, газа, електричеството, водата, което увеличава цените на хотелските услуги и туристическите продукти.

4.26. Липса на синергия и консенсус между заинтересованите страни.

4.27. Невключване или непълно включване на обществеността, бизнеса, регионалните медии и бизнес партньорите.

мениджмънт в Добрич, Колежа по туризъм в Добрич, Факултета по туризъм в Констанца.

1.31. Цялостно усещане за насищане и преекспониране на популярни местни дестинации, което поражда любопитство и апетит за преживявания и други приключения през XXI в.

1. Мерки за насърчаване на частните инвестиции в региона.

Разгледани от гледна точка на целите на Стратегията **силните страни** са свързани с географско положение на трансграничния регион Констанца-Добрич. Стратегията се основава изцяло върху наличните ресурси свързани с това географско положение, както и произтичащите от това инвеститорски и публични интереси. **В същото време огромен ресурс за реализирането на Стратегията са разработените на ниво Европейски съюз политики, които създават предпоставка за развитие на културния туризъм в трансграничния регион Констанца-Добрич.**

Високата степен на хармонизация на националните стратегически документи с установените европейски стратегически документи, политики и съответстващите им изисквания, регламентирани с европейските нормативни актове е силна страна, тъй като предполага ясното фокусиране на бъдещите политики, към отстраняване на пропуските и разработването на планове за тяхното прилагане.

Слабите страни са свързани с липса на достатъчно инвестиции за изграждане на инфраструктура за **развитие на културния туризъм**. От гледна точка на Стратегията това означава потенциален проблем, свързан с поставянето на изграждането ѝ на дневния ред на общините и привличане на бизнес и инвеститорски интереси.

Липсата на практическо знание от страна на местния бизнес и население, относно моделите за използване на потенциала за развитието на културния туризъм, изисква изпълнението на Стратегията да започне с образователни дейности за подготовката му.

Идентифицирана слаба страна е недостатъчната координация между субектите (национални, регионални, местни институции и бизнес), участващи в управлението на инфраструктурата за развитие на културния туризъм, което би затруднило силно реализирането на целите на Стратегията. Същевременно изискванията за изграждане на инфраструктура за развитие на културния туризъм, определени в стратегическите и нормативни европейски актове, са регламентирани в множество актове от националното законодателство на двете държави, при това от най-различна степен, което затруднява тяхното практическо прилагане при евентуално осъществяване на проекти за изграждането им.

Липсващата политика за привличане на инвестиции и концесиониране на инфраструктурата за развитие на културния туризъм, също се отчита като слаба страна, тъй като е необходимо създаването на такава, без това да е фокус на настоящата Стратегия.

По отношение на **възможностите**, те са свързани с повишаване ангажираността на

бизнеса и широката общественост в усилията им за изграждането на инфраструктура за развитие на културния туризъм, чрез предвидените в Стратегията дейности. Вследствие на координиращата и законодателна активност би се постигнало повишаване на дейностите за подобрене на условията за нейното изграждане. Като цялостна възможност е да се развие и модернизира инфраструктурата за развитие на културния туризъм, като начин да се преодолеят социално-икономическите различия. По този начин може да се повиши стандарта на живот на населението в региона.

Основните **заплахи** пред реализирането на Стратегията са свързани с факта, че се засилва тенденцията на намаляване на населението и обезлюдяване на селищата в региона. В този смисъл изграждането на инфраструктурата за развитие на културния туризъм би било възпрепятствано от независещи от Стратегията обективни фактори - липса на интерес на инвеститори и на затруднено привличане на публични средства.

6. PEST АНАЛИЗ

Пест (PEST) анализ: включва анализ на четири външни фактора, които могат да повлияят на бизнеса: **P**olitical-политически, **E**conomic-икономически, **S**ocial-социални и **T**echnological-технологични. Не бива да се бърка със SWOT анализа, който се занимава с фактори на по-ниско ниво, докато процесът PEST отчита макросредата.

Всеки регион се променя, а с промените възникват нови възможности и заплахи пред организациите. Общностите, които най-добре се ориентират в промените, обикновено се радват на процъфтяващ бизнес.

PEST анализ е анализ на:

- **P (Political)** - Политическата среда;
- **E (Economic)** - Икономическата среда;
- **S (Socio-Cultural)** - Социокултурна среда;

- **T (Technological) - Технологична среда.**

Стремежът на PEST анализа е да очертае голямата картина на нещата - главните фактори, които влияят на пазара. Направеният в рамките на разширения вариант на Стратегията PEST анализ показва, че външната среда, в това число принадлежността на района към територията на Европейския съюз, благоприятства развитието на културния туризъм в района.

ПОЛИТИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Местните или национални избори и аспектите, които политиките се стремят да прилагат, като правни ограничения, екологични разпоредби, данъчно облагане на бизнеса и хората, етикетиране на продукти и защита на клиентите.

Политически Р	1. Непрекъснатост на равнището на вземане на решения за изпълнението на мерките чрез достъп до специфични програми за финансиране, в случай на промени на управленско ниво на факторите при вземане на решения Чрез програма „Творческа Европа“ Европейският съюз подкрепя европейското кино, изкуствата и творческите индустрии с цел създаване на работни места и растеж в Европа, а също така и с цел намиране на нови възможности, пазари и публика по света. Основни приоритети на Европейския съюз в областта на културата са: • Финансиране на културата - включително и на образователни програми (Erasmus+), аудиовизуалния, културния и творческия сектор, Структурен фонд за култура, изследване на културното наследство; • Дигитална култура - подкрепя на медийни политики, които овластяват европейските граждани, за да се възползват от интерактивните услуги и възможности, давайки им достъп до всяко съдържание от всяка точка в Европа; • Културно наследство; • Спорт в ЕС; • Знак за европейско наследство (ЗЕН) - инициатива на ЕС, утвърдена с Решение 1194/2011/ЕС на ЕП и Съвета. Нейната цел е да бъдат популяризирани обекти на европейското наследство, които са станали символи на европейската интеграция, ценност, идеали и история. Като резултат от осъществяването ѝ се очаква задълбочаване на процеса на сближаване на Европейския съюз с неговите граждани. <i>apropiere a Uniunii Europene de cetățenii săi să se aprofundeze.</i> [1]
---	--

2. Приоритетите на културната политика на България са съхраняване на културната памет и историческо наследство, създаване на условия за развитие и обогатяване на всички направления в културата като фактори за устойчиво развитие, търсене на ефективен механизъм за финансиране и алтернативни източници и форми за това, усъвършенстване на нормативната база в областта на културата, подкрепа за опазване на културните ценности и дигитализиране на културното съдържание.

3. В България актуалното развитие на културните политики се характеризира с опити за ефикасно реформиране на сектора и съчетаване на държавното финансиране с пазарни модели. Основни цели на реформата в културния сектор са:

- Децентрализация на управлението и финансирането на културата;
- Свобода на действие и формиране на пазарно ориентирано поведение на културните институции и творците;
- Промени в културното законодателство, предназначени да посрещнат новите социално-икономически предизвикателства;
- Доближаване до законодателството на Европейския съюз;
- Изграждане на административна среда, улесняваща културното развитие и европейската интеграция;
- Гарантирана равнопоставеност на държавните, общинските и частните културни институции;

4. Близостта до защитената зона на делтата на Дунав и ограничаване на достъпа до програми за финансиране за развитие на инфраструктура, която може да взаимодейства с нея.

5. Липса на специални мерки за данъчно облагане на предприятията от областта на туризма и тези, свързани с тях- например: агротуризма в окръг Констанца

6. Повечето програми в подкрепа на туризма се провеждат в близост до крайбрежието.

7. Целите на културната политика хармонизират с принципите на културното развитие, следвани от Съвета

на Европа:

- Гарантирана свобода на изразяване;
- Създаване на условия за равнопоставено участие в културния живот. Съхраняване и насърчаване културата на различни етноси и религии;
- Подкрепа на културното образование;
- Подкрепа на международния културен обмен и интеркултурна комуникация.

ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Дългият списък от фактори може да включва: доверието на потребителите, икономическата стабилност при промените, обменните курсове, лихвените проценти, инфлацията, нивата на инвестиции, доверието на потребителите и разполагаемия доход, кредита, националните и местните данъчни ставки, глобализацията на тарифи.

Икономи- чески Е	1. Международна икономическа ситуация. Последните от пандемията COVID-19 ще оказват силно въздействие върху еврозоната поради намаляването на износа от зоната, както и блокирането на световните потоци на доставки, което води до несигурност в прогнозирането на икономическата активност, засягаща както предлагането, така и търсенето. Туризмът е един от секторите, силно засегнати от мерките за изолация. Като цяло се очаква реалният растеж на БВП да спадне от 1,2% през 2019 г. до 0,8% през 2020 г., покачвайки се до 1,3% през 2021 г. и 1,4% през 2022 г., ревизирано увеличение поради здравната криза. От друга страна, 2020 година, белязана от пандемията и, разбира се, от страха от пътуване до много отдалечени райони или просто от пътуване със самолет. Вярвам, че румънския туризъм ще извлече полза от това. 2. Макроикономическо развитие. Проектобюджетът за 2020 г. се основава на икономически растеж от 4,1%, бюджетен дефицит от 3,59% и среден темп на инфлация от 3,1%, според Доклада за макроикономическата ситуация за 2020 г. и неговата прогноза за 2021-2023 г. Предвидените приходи за
--	--

2020 г. са в размер на 360,149 милиарда леи, с дял в БВП от 31,89%, а разходите се оценяват на 400,694 милиарда леи, съответно 35,48% от БВП. Целта на бюджетния дефицит за 2020 г. се оценява на 3,59% от БВП (40,545 милиарда леи), а дефицитът според европейската система ESA 3,58% от БВП, който ще достигне 1,94% от БВП през 2023 г., като по този начин се спазват разпоредбите на европейските регламенти. Дефицитът по сметката се прогнозира на 10,6 милиарда евро през 2020 г., като делът от БВП намалява спрямо предходната година, съответно 4,5%, с дефицит на стоковия баланс от 7,7% от БВП. Брутният вътрешен продукт в текущи цени се оценява на 1.129,2 милиарда леи за 2020 г., в увеличение с 1.040,8 милиарда леи спрямо тази година. Инвестициите се оценяват на 4,5% от БВП, с 6,3 милиарда леи по-високи от 2019 г. Брутната печалба е на стойност 5.429 леи през 2020 г., а нетната стойност - 3.324 леи. Равнището на безработица през 2020 г. се оценява на 3%, в сравнение с 3,2% през 2019 г., а броят на безработните на 275.000. Очаква се увеличение на броя на заетите с 1,9%, едновременно с намаляването на нивото на безработица, регистрирано на 3,0% в края на 2020 г. За 2020 г. се очаква, че инфлацията ще бъде намалена, като средногодишна стойност до 3,1 %, както и в края на годината до 3.0%.

3.Общите разходи на правителствата в 28-те страни-членки на ЕС за отдых, култура и религия през 2018 г. са били 154 млрд. евро или 1.1% от БВП на ЕС. Държавите с най-голям дял от БВП за отдых, култура и религия са Унгария (3.2%) и Исландия (3.1%). Най-нисък дял регистрират Ирландия (0.5%) и Обединеното Кралство (0.6%). Основен дял от общите разходи за ЕС-28 е за „културни услуги“ (0.4% от БВП), следван от „възстановителни и спортни услуги“ (0.3%), „медийни и издателски услуги“ (0.2%) и „религиозни и други услуги за общността“ (0.0%).

Според данните от Евростат за 2018 г. българското правителство харчи 1% от БВП за отдых, култура и религия - стойност, близка до средната за ЕС. Разходите на домакинствата за отдых и култура в размер на 7.9% са под средните за ЕС. В Доклада за изпълнението за държавния бюджет на Република България за 2018 г. се посочва, че разходите за група „Култура“ по консолидираната финансова програма са 571.5 млн. лв., отчетени основно по следните бюджетни системи: държавен бюджет, бюджетите на БНТ, БНР и бюджетите на общините. Основните цели на публичните разходи в областта на културата са насочени към създаване

условия за устойчиво развитие на българската култура и изкуство, опазване на културно-историческото наследство, популяризиране на достиженията на българските творци и повишаване конкурентоспособността на културния продукт.

4.Положение на националната икономика. Според икономическите прогнози от пролетта на 2020 г. в Румъния БВП ще намалее с 6% през 2020 г. и ще се увеличи с 4% през 2021 г. Инфлацията ще достигне стойност от 2,5% през 2020 г., последвана от 3,1 % през 2021 г., докато равнището на безработица ще достигне 6,5% през 2020 г. и 5,4% през 2021 г. Икономиката на еврозоната също ще отчете рекордно свиване от 7,7 - 8% през 2020 г., а през 2021 г. ще регистрира увеличение от 6%.

Шокът, почувстван от икономиката на ЕС, е симетричен, тъй като пандемията засегна всички държави-членки, но както спадът в производството през 2020 г. (от -4% в Полша до -9% в Гърция), така и способността за възстановяване през 2021 г. ще варират значително в една и в друга държава. Икономическото оздравяване на всяка държава-членка ще зависи не само от развитието на пандемията в тази държава, но и от структурата на икономиката и способността да се реагира чрез стабилизационни политики. Динамиката на възстановяване във всяка държава-членка ще повлияе също на способността за възстановяване на останалите държави-членки, като се има предвид взаимозависимостта на икономиките на ЕС (https://ec.europa.eu/romania/news/20200707_previziuni_economice_vara_2020_en) Според икономическите прогнози от пролетта на 2020 г. в Румъния БВП ще намалее с 6% през 2020 г. и ще се увеличи с 4% през 2021 г. Инфлацията ще достигне стойност от 2,5% през 2020 г., последвана от 3,1 % през 2021 г., докато равнището на безработица ще достигне 6,5% през 2020 г. и 5,4% през 2021 г. Икономиката на еврозоната също ще отчете рекордно свиване от 7,7 - 8% през 2020 г., а през 2021 г. ще регистрира увеличение от 6%.

Шокът, почувстван от икономиката на ЕС, е симетричен, тъй като пандемията засегна всички държави-членки, но както спадът в производството през 2020 г. (от -4% в Полша до -9% в Гърция), така и способността за възстановяване през 2021 г. ще варират значително в една и в друга държава. Икономическото оздравяване на всяка държава-членка ще зависи не само от развитието на пандемията в тази държава, но и от структурата на икономиката и способността да се реагира чрез стабилизационни политики. Динамиката на възстановяване във всяка държава-членка ще повлияе също на способността за възстановяване на останалите държави-членки, като се има предвид взаимозависимостта на икономиките на ЕС (https://ec.europa.eu/romania/news/20200707_previziuni_economice_vara_2020_en)

[//ec.europa.eu/romania/news/20200707_previziuni_economice_v_ara_2020_en](https://ec.europa.eu/romania/news/20200707_previziuni_economice_v_ara_2020_en))

5. Данъчна система. Румъния има най-ниското данъчно облагане в Европейския съюз, ДДС 5%, което доведе до постоянно увеличаване на броя на туристите. Бюджетът на Министерството на туризма се увеличава всяка година, достигайки през 2019 г. 73,72 милиона леи, двойно в сравнение с 2018 г. Необходимо е да се актуализира законодателството за разходите си. От 2019 г. от държавния бюджет се отпускат ваучери за почивка, което доведе до значително увеличение на броя на туристите. Привличането на чуждестранни туристи продължава да бъде проблем. Като се има предвид, че крайбрежният туризъм е сезонен, би се посочило, че тези ваучери няма да са валидни през юни-август и по този начин курортите няма да бъдат много пренаселени, а освен това туристическият сезон ще бъде удължен.

6. Данъци в туризма. Една от мерките, предприети от правителството за подпомагане на туризма, бе премахването на специфичния данък за три месеца. Федерацията на работодателите в туризма в Румъния твърди, че тази мярка е недостатъчна. Те също така твърдят, че развитието на всички туристически дейности на открито е голям проблем и разпределянето на фиксиран процент от заплатата (41,5%) за период от няколко месеца е строга мярка, като работодателите в туризма предлагат прилагането на системата Kurzarbeit (кратък работен ден), която е комбинация от заетост и безработица, гъвкава комбинация, която може да варира от ден на ден, от отдел до отдел, от компания до компания. Това е система, която донесе облаги в Германия и се прилага в много европейски страни. Някои туроператори са поискали освобождаване от данъци върху земята и сградите до края на 2020 г., а работодателят да поема само нетната стойност на заплатите на служителите, а по време на периода на карантина и извънредна ситуация работодателят вече не би трябвало да плаща данък върху заплатите

7. Икономически цикли. След преходния период от 90-те години Румъния премина през два икономически цикъла. Първият цикъл на пазарната икономика (2000-2008 г.), характеризиращ се с висока динамика на БВП, със среден темп на растеж над 6%, масивен приток на чуждестранни инвестиции, приватизация на големите компании и развитие на банковия сектор, чрез проникване на пазара на чуждестранни банки. Процесът на макрофинансова корекция (2009-2010 г.) в резултат на Голямата рецесия, най-голямата

икономическа криза след Втората световна война, подчертана в Румъния от съществуващите дефицити и от зависимостта от външно финансиране. Цикълът след кризата (2011-2019 г.), когато темпът на растеж намаля средно до 4%, поради предпазливостта на частния сектор, намаляването на дела на неправителствения кредит и нарастването на процента на вътрешната икономика. В средносрочен план, дори в настоящите условия на здравна криза, румънската икономика предлага благоприятни перспективи, подкрепени от: потенциалната динамика на БВП (в сравнение с държавите-членки на ЕС), съживяване на структурните реформи, развитие на капиталовия пазар, присъединяване към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и не на последно място геополитическо стратегическо позициониране. (Източник: www.zf.ro)

7. Аспекти на сезонността / климата. В сравнение с естествените причини (климатичните условия) на сезонността, които представляват променливи, независими от човешкото действие, социалните причини (установяването от определени институции на училищните ваканции, платените отпуски, традиционните празници, определени периодични събития и др.) могат да бъдат повлияни по такъв начин, че да се изгладят сезонната крива в туризма. Последиците от сезонността върху дейността на туроператорите се изразяват в това, че в периодите извън сезона се наблюдава недостатъчно използване на капацитета на доставчиците на туристически услуги, което води до негативни икономически последици (ниски доходи, намалена производителност на капитала и на труда, малки печалби или дори загуби, продължителни периоди на амортизация на инвестициите и др.). През пиковите периоди общата туристическа и техническа инфраструктура (железопътна, пътна, морска, въздушна, търговска и др.) е претоварена. Това създава проблеми за нормалното развитие на трафика по маршрутите, които свързват басейните на търсенето с тези на туристическата оферта, което може да доведе дори до увеличаване на броя на произшествията. На местата, които са туристическа дестинация, може да се наблюдава недостатъчност на обществените услуги, които не са пропорционални на нивото и интензивността на заявките през периодите на максимална туристическа концентрация. Природните ресурси, които привличат туристите, могат да бъдат засегнати поради туристическото претоварване, което има отрицателни ефекти върху околната среда (замърсяване на въздуха, водата, растителността).

СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

Подобни аспекти, свързани със социалните фактори от анализа на ПЕСТ (PEST), биха могли да вземат предвид: демографски тенденции, нивата или тенденциите на безработица, поведението на потребителите в светлината на останалите три области на промяна, социалните навици или предразсъдъци и промените в законите, които ги отразяват, промяната на културните норми.

S Social	1. Културата има основополагаща роля за оформянето на днешните общества, които формират Европейския съюз: „Тя е ключов принцип на Европейския проект и ще остане здраво вкоренена в нашите идеи, ако искаме да успеем да постигнем един наистина приобщаващ, справедлив и различен съюз“ (Европейски съюз, 2014). - По данни на Евростат от 2015 г. две трети от европейското население е участвало поне в една културна дейност през годината. Културното участие има значителен ефект върху качеството на живот на хората: то допринася значимо за тяхното добро себеусещане и чувството на принадлежност към обществото. 2. Според изследването „Индекс на социалния прогрес 2018г.“, публикувано от ... относно качеството на живот и социалното благосъстояние, България е на 40-то място, а Румъния на 44-то място в световната класация (146 държави). Социалният прогрес е способността на едно общество да задоволи основните нужди на своите граждани и да създаде възможности за развитие. По отношение на задоволяването на основните човешки нужди България се нарежда на 37-мо място, а Румъния на 45-то място, въпреки че според показателя БВП на глава от населението Румъния е на 43-то място в сравнение с България, което е на 52-ро, ако сравним 3-те индекса на социален прогрес на България, тя се позиционира по-добре. 3. Бедността е главен социален проблем на селските райони, пресечени от пътища, и влияе върху другите социални и икономически процеси в района. 4. В същото време се наблюдава увеличаване на поляризацията на доходите и широко възприемане на максими като „уменията носят пари“, което допринася за продължаването на бедността, особено в селските райони. Външната миграция в търсене на работа като лично решение за бедността поражда нови проблеми: разпадане на семейства и лоши грижи за децата. Липсата на родителите причинява страдание и лошо емоционално и когнитивно развитие на децата. Децата, намиращи се в тази ситуация, лесно губят възможностите си за развитие, предлагани от обществото,
--------------------------------------	---

които и при това са малко.

5. Достъпът до обществените услуги на селското население е слаб. Проблемите на образователната система са много по-задълбочени, а дефицитът на компетентни учители е по-голям, отколкото в градските райони. Здравните услуги са слабо развити, дори достъпът до основни консултации и лечения е труден.

5. Продължителността на живота на селското население е с около три години по-малка от тази на градското население в Румъния, според данните на INSSE (Националният институт по статистика).

6. Детската смъртност е по-висока в селските райони, отколкото в градските райони в Румъния. Също така, детската смъртност в окръг Констанца е 160% от средната за страната, както в градските, така и в селските райони - данни на INSSE (Националният институт по статистика), 2019г.

7. Глобализацията и нейният ефект на културно уеднаквяване се усещат и в селските райони. Свидетели сме на загуба на форми на народно изкуство, традиционни занимания, ритуали, архитектурни форми и др.

ТЕХНОЛОГИЧНИ ФАКТОРИ

Технологичните фактори, които биха могли да окажат влияние, включват: незабавното онлайн разпространение на търговията на дребно, ИТ в енергетиката и въздействието на неща като мрежово измерване, разпределено производство и чиста енергия, уеб платформи, които позволяват на микропредприятията да процъфтяват в традиционно отворени полета, които са традиционно за операторите, нанотехнологиите и преносимите компютри.

Т Технологични

1. Еволюцията на дигиталните технологии, инструментариум и приложения (apps) позволява на широк обществен кръг по цял свят да има достъп до културно съдържание. Възникването на термина „творчески индустрии“, което е свързано с тези нови условия на създаване, популяризиране, разпространение и потребление на културни продукти, измества изкуството и културата като нетърговски обществени феномени.
2. Онлайн видимостта в настоящия контекст е

определящ и диференциращ елемент спрямо конкуренцията потребителя. По този начин присъствието в онлайн социалните мрежи (Facebook, Instagram, LinkedIn) и взаимодействието с техните потребители, непрекъснато и устойчиво, чрез забележителен принос към организирането и популяризирането на граждански събития, необходими за насърчаване и подкрепа на туризма в района на проекта, е неструктурирано и разединено

3. Онлайн средата, социалните медии и компютърните технологии са основният технологичен фактор за промените, настъпващи в общата културна среда и в културния туризъм, в частност. Творческите индустрии са сериозно повлияни от конвергенцията, свързана с поэтапното навлизане на телевизията, компютърните технологии, интернет и телекомуникационните технологии, както и възможностите, които съответните технологии предлагат за съхранение на данни, големи бази данни (big data), свързани данни, манипулация, трансляция и репродуциране на дигитални медии. Интернет революционизира начините на дистрибуция и споделяне на информация, в това число и културни произведения, както и начина, по който хората си сътрудничат в тяхното съвместно създаване и продуциране. Творческата и културната икономика са широко обсъждани като важна и растяща част от глобалната икономика заради социалноикономическия потенциал на търговията с креативност, знание и информация, на създаването на работни места, благосъстояние и културна ангажираност. В сърцевината на творческата икономика са културните и творческите индустрии, които се намират на „кръстопътя“ на изкуствата, културата, бизнеса и технологията. Това, което унифицира тези дейности е фактът, че всички те се занимават/търгуват с културни ценности под формата на интелектуална собственост - това е концептуалната рамка, чрез която креативността се трансформира в икономическа стойност.

4. Технологичният комфорт, който всеки потребител на туристически услуги и продукти търси, се състои от сбора от общите съоръжения в градската среда: клетъчна телефония, мобилни данни за осигуряване на достъп до онлайн информация от интелигентни устройства, пунктове за зареждане на интелигентни устройства, WiFi мрежи. Настоящата инфраструктура е в процес на разработка и поради водещата позиция в света на националната инфраструктура, тя има достатъчно елементи, за да позволи постигането на достатъчно развити възли в обектите на предложените маршрути
5. Електронните транзакции са основно изискване в настоящия контекст, понеже повечето решения относно избора на туристическа атракция са свързани, от една страна, с легитимността, предлагана от една сигурна транзакция по време на плащането, и, от друга страна, с лесната електронна комуникация, достъпа по всяко време както до информацията за туристическите продукти, така и до тяхното закупуване
6. Онлайн промотирането показва тенденция на нарастване след кризата от 2008 г., подчертана от настоящата пандемична криза, поляризираща повечето от маркетинговите кампании. Съществуването на специализирани приложения за анализ на поведението, интегрирани в платформи за платено промотиране (напр. Google AdWords), позволява разработването на интелигентни кампании, които могат да допълнят съществуването на наръчник за хора с предварително програмирани предложения.
7. Изкуственият интелект (AI) е пионер на 21 век, като постепенно се превръща в интегриран компонент на всяко специализирано приложение. Създаването на платформа, посветена на този проект, съдържаща AI модул, е предимство, което ще бъде преведено, като допринесе за подобряване на взаимодействието на потребителите с програмата и ще добави компонент за виртуална помощ, присъщо необходим през следващия период

7. ВИЗИЯ И МИСИЯ, СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Визията на Обща стратегия за културен туризъм в трансграничния район Констанца-Добрич е дефинирана в съответствие с основните принципи, залегнали в Методологията за стратегическо планиране на Република България и на Румънското министерство на регионалното развитие и публичната администрация за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие. При подготовката на визията са взети предвид и добрите практики за изработване на стратегически документи в ЕС, както и опита на авторите на регионално ниво (*Методически указания, 2011 г.*).

Визията предлага картина за желаното състояние на субектите и инфраструктурата за културен туризъм в трансграничния регион, които преодоляват слабите страни и усилват силните страни на региона. Визията дава отговор на въпроса, какъв искаме да видим трансграничния регион в края на стратегическия период 2021-2030 г., след като е осъществено предлаганото в Стратегията развитие на културния туризъм в региона.

При формулиране на визията са използвани следните три принципа:

1. Териториално сближаване на схващанията на общините в Региона за осъществяване на промяната към балансирано развитие на културния туризъм и ефикасно управление от страна на регионалните и местните публични администрации.

2. Визията да отразява съвместния принос на заинтересованите страни в Региона за увеличаване на ползите от изпълнение на Стратегията за развитие на културния туризъм.

3. Научна и професионална обосновка за направлението на развитие, за желания еталон за сравняване и за темпа на постигане на резултати от промяна към желан и реалистичен дял на културния туризъм спрямо общия дял на туризма.

Въз основа на извършената оценка на потребностите и на предизвикателствата и съобразно горните принципи е формулирана следната визия за развитие на културния туризъм в трансграничния район Констанца-Добрич:

ЧРЕЗ РАЗВИТИЕТО НА ЧЕТИРИТЕ ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН КОНСТАНЦА-ДОБРИЧ СЕ ОСИГУРЯВА РАЗПОЗНАВАЕМОСТ НА РЕГИОНА И ТОЙ СЕ ПРЕВРЪЩА В ПРЕДПОЧИТАНО МЯСТО ЗА КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ ЧРЕЗ ИЗГРАЖДАНЕ НА ЕМОЦИОНАЛНА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДЕСТИНАЦИИТЕ И ПОТРЕБИТЕЛИТЕ. НАЛАГАНЕТО НА МАРШРУТИТЕ КАТО ПРОДУКТИ ОБЕДИНЯВА УСИЛИЯТА И ПРИВЛИЧА ПОДКРЕПАТА НА ВСИЧКИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ, С КОЕТО СЕ МАКСИМИЗИРАТ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЕФЕКТИ ЗА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ. РАЗРАБОТВАНЕТО НА МАРШРУТИТЕ КАТО ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ СЕ БАЗИРА НА УВАЖЕНИЕ КЪМ ОКОЛНАТА СРЕДА, ОПАЗВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И УСТОЙЧИВОТО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ В ЗАЩИТЕНИТЕ ЗОНИ.

За да се постигне ефективно развитието на културния туризъм в района и да се осигури жизнеспособността на туристическия продукт, се изисква строго стратегическо планиране, основаващо се на проучвания, задълбочени изследвания и дебати относно материалното и нематериалното културно наследство с туристически потенциал в трансграничния район Констанца - Добрич. Всяко действие, водещо към напредък, трябва да се разглежда през призмата на стратегическото планиране за постигане на желания успех.

Визията за развитие на културен туризъм в трансграничния регион обединява вижданията на партньорите за осъществяване на промяната. Тя включва и перспективата за широко участие и обществена ангажираност в нея. Така формулираната визия изразява желание за бъдещо подобро състояние, което се постига чрез споделено участие на всички заинтересовани лица. В този смисъл, визията изисква интегриран подход за търсене и реализиране на връзката между развитието на културния туризъм и благоденствието на общностите в региона.

Мисия

Мисията на заинтересованите страни за развитието на културния туризъм за постигане на визията отчита правомощията и възможностите за подкрепа от партньорските организации за използване на потенциала за развитие на културния туризъм в региона. Съобразно спецификите в правомощията и възможностите на местните и регионалните публични и частни организации да влияят върху процеса на развитие на културния туризъм в региона е дефинирана следната мисия в изпълнението на Стратегията:

УСКОРЕНО РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ ЧРЕЗ ИЗБОР НА ПЕРСПЕКТИВНА ОРГАНИЗАЦИЯ И ЕФЕКТИВНО ПАРТНЬОРСТВО ЗА ПРИЛАГАНЕ НА „KNOW-HOW“ ОТ ВОДЕЩИТЕ РЕГИОНИ НА ЕС, В ПОДКРЕПА НА БАЛАНСИРАНОТО И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНТЕ В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН КОНСТАНЦА-ДОБРИЧ

Дефинираната мисия проектира лидерската роля на местната власт и заинтересованите страни в реализацията както на публичните политики и мерки, така и на частните, за развитието на културния туризъм. Тази мисия разширява ангажиментите и функциите на Областна администрация Добрич, Окръжен съвет Констанца и Общинските администрации в трансграничния регион да подпомагат заинтересованите страни в процеса на публично управление и да осъществяват взаимодействие в търсенето на консенсус за ускорено социално-икономическо развитие чрез успешното използване на потенциалът от развитието на културния туризъм.

Проектът е разработен за справяне с общите проблеми на румънско-българските общности, свързани с липсата на туризъм в района на Хършова-Добричка, въпреки съществуващото богато културно и природно наследство.

По този начин и двамата партньори установиха необходимостта от стимулиране на социално-икономическия контекст чрез устойчиво използване на културното и

природно наследство чрез туризма, сектор, признат за истински двигател на развитието и благосъстоянието на общността.

В този смисъл се роди идеята да се създаде и популяризира културен туристически продукт, който интегрира както елементите на културната инфраструктура, така и елементи, свързани с културни събития (фестивали) или услуги, необходими в културния туризъм (туристическа ориентация).

Туристическият продукт, създаден и популяризиран в рамките на проекта, не може да има единна приемственост в средносрочен и дългосрочен план, без стратегическо планиране на мерките и действията, които трябва да се предприемат на местно и областно ниво от всички вземащи решения, имащи силата да действат в полето на културното наследство и управлението на туризма.

Стратегически цели

Настоящите стратегически цели детайлизират визията и мисията на Стратегията. Формулирани са следните стратегически цели:

- **Стратегическа цел № 1:** Развитие на маршрутите като разпознаваеми и привлекателни дестинации на трансграничния регион Констанца-Добрич;
- **Стратегическа цел № 2:** Повишаване качеството на съществуващите услуги, развитие на нови и създаване на функционална свързаност на туристическите територии;
- **Стратегическа цел № 3:** Подобряване качеството на физическата и туристическа инфраструктура на територията на четирите туристически маршрута.

Изборът на целите е осъществен в съответствие със съществуващи стратегически документи, както на европейско и национално ниво, така и на базата на съществуващи стратегически документи на регионално ниво, отнасящи се за трансграничния регион Констанца-Добрич.

Целите се базират на задълбочено познаване на състоянието и тенденциите във вътрешната и външната среда. Те са съобразени с пазарното позициониране на интегрирания туристически продукт, конкурентите му предимства, финансови ресурси, управление, рентабилност и обществена отговорност. При определяне на целите е търсен синергичен ефект с всички действащи, новопредлагани и др. инструменти за развитие на културен туризъм в трансграничния регион Констанца-Добрич.

Целите се придържат към основните принципи за развитие на културния туризъм, като идеята е изпълнението им да доведе до максимум социални и икономически ползи за местните общности и минимум отрицателно въздействие върху културните обекти и околната среда.

8. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН

Мерки и дейности за постигане на стратегическите цели

Туристическата марка има важна роля за насърчаването и привличането на туристи. Тя трябва да има способността да предава важни съобщения за дестинацията и да привлича вниманието на масмедииите. Марката трябва да бъде много добре персонализирана, така че потребителят да може правилно да идентифицира дестинацията и да събуди определени предпочитания за идентични или подобни оферти от други страни, за да повлияе на решението му да закупи туристическа оферта, свързана с тази марка.

Туристическите продукти и услуги на дадена дестинация трябва да бъдат припознати от целевата аудитория на марката. Дестинацията не трябва да се представя накратко, а с всички приветливи характеристики на района, с позоваване на културата, автентичността, безопасността, традициите и т.н. Понякога дори придружени от определени истории, легенди, картини, които привличат вниманието на виртуалния посетител.

Необходимо е да се раздели на сегменти туристическият пазар, като се вземат предвид естеството и красотата на пейзажа, културните, спортните и приключенските събития.

За да имат успех, мениджърите на туристически продукти и услуги трябва да се съсредоточат през първия етап върху оползотворяването на съществуващите ресурси.

През следващия етап, след като финансовите ресурси се увеличат, понякога дори и поради дейностите, извършени през първия етап, те могат да инвестират в развитието на инфраструктурата и създаването на нови атракции в зависимост от ценностите, търсени от туристите: културни, социални, образователни, религиозни ценности и т.н..

В същото време трябва да се анализират офертите на конкурентите на пазара, търсенето и предлагането в реално време, като се има предвид, че в настоящите условия туристите разполагат с изключително голям брой варианти и ще изберат дестинациите, които имат най-доброто съотношение цена-качество в сравнение с конкуренцията.

Източници на финансиране

Към този момент няма достатъчно подробна информация за формата, която ще има финансирането през следващия финансов период 2021-2027 година.

Този план за действие обаче си поставя за цел да формулира мерки, които отчитат информацията, достъпна на уебсайта: www.fonduri-structurale.ro и https://ec.europa.eu/commission/index_ro. В следващия дългосрочен бюджет на ЕС за 2021-2027 г. Комисията предлага да се модернизира политиката на сближаване, основната инвестиционна политика на ЕС.

Инвестициите в регионалното развитие ще бъдат насочени по-специално към цели 1 и 2. 65% до 85% от средствата от ЕФРР и Кохезионния фонд ще бъдат разпределени за тези приоритети, в зависимост от относителния просперитет на държавите-членки.

В следващия дългосрочен бюджет на ЕС за 2021-2027 г. Комисията предлага модернизиране на политиките на сближаване, основната политика на ЕС за изследвания. В следващия дългосрочен бюджет на ЕС за 2021-2027 г. Комисията предлага модернизиране на политиките на сближаване, основната политика на ЕС за изследвания.

Определени са пет инвестиционни приоритета за целия ЕС:

По-интелигентна Европа:

Компонентът „Научни изследвания и иновации“ ще продължи да бъде приоритет за финансиране, включващ развитието и укрепването на научноизследователския и иновационен капацитет на организациите чрез създаване на атрактивни иновационни системи (напр. SMART системи в здравеопазването) и адаптиране на модерни технологии за създаване на солидна предприемаческа система.

Ако обсъждаме **конкурентоспособността**, властите обявяват, че искаме да улесним достъпа до финансиране за МСП през следващия период, да ги подкрепим за интернационализация и инвестиции в нови технологии.

Дигитализацията също ще бъде цел, която ще бъде от полза за гражданите, фирмите и държавните органи.

В контекста на икономика, основана на знания, на ниво МСП ще се развият умения за **интелигентна специализация, индустриален преход и предприемачество**, включително организиране на курсове за практическо обучение, обучение за прилагане на стандарта - Система за управление на иновациите във фирмите. В същото време ще се развият административният капацитет на участниците, включени в изпълнението, мониторинга, прегледа на стратегиите за интелигентна специализация.

По-зелена Европа

Ако разглеждаме енергийните проекти като конкретни предложени цели, трябва да споменем насърчаването на енергийната ефективност и намаляването на емисиите на парникови газове, насърчаването на възобновяеми енергийни източници и развитието на интелигентни енергийни системи, мрежи и съхранението извън TEN-E (трансевропейски мрежи) енергия).

Тъй като живеем във време, когато последиците от изменението на климата и водната криза са основните рискове, Комисията подкрепя финансирането на проекти, които насърчават адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска и устойчивостта на бедствия и насърчават устойчивото управление на водите.

За насърчаване на прехода към **кръгова икономика** ще бъдат направени инвестиции за разширяване и подобряване на интегрираните системи за управление на отпадъците, увеличаване на повторната им употреба и рециклиране, предотвратяване на образуването и отклоняването на отпадъци от депата

Защитата на природата и биологичното разнообразие ще бъде подобрена чрез развитие на екологична инфраструктура (особено в градските райони) и намаляване на замърсяването.

По отношение на целта за **градска мобилност**, тези проекти ще бъдат избрани, за да улеснят по-бързия и по-евтин достъп на населението до градската зона.

Свързана Европа

Част от финансирането, отпуснато на Румъния за този етап (приблизително **30,6 милиарда евро**), ще бъде насочено към **свързаност**, т.е. към тези инвестиции, които ще улеснят развитието на трайна, устойчива на климата, интелигентна, сигурна и интермодална мрежа TEN-T (Трансевропейската транспортна мрежа). В същото време ще бъдат разгледани инвестиции в широколентова инфраструктура с много висок капацитет, широколентов тип.

По-социална Европа

С тази операция се възнамерява да се приложи европейския стълб на социалните права, т.е. ще се търсят инвестиции за подобряване на достъпа до **пазара на труда** чрез активни политики на пазара на труда (**заетост на работната сила**), чрез предвиждане на нуждите от умения и чрез подпомагане на прехода и мобилността на пазара на труда. Ще бъдат анализирани и инвестиции, които също ще подобрят качеството, ефективността и значимостта на пазара на труда чрез създаване на активни системи за **високоэффективно образование и обучение** в здравеопазването.

Европа, по-близка до своите граждани

Ще бъдат подпомогнати стратегически проекти за устойчиво развитие, които ще са насочени към инвестиции в **туризма** (градски туристически курорти от национален интерес), инвестиции в културната инфраструктура, инвестиции в културното наследство, инвестиции за градско възстановяване и сигурност на публичните пространства.

През следващия програмен период, 2021-2027, се обявява **персонализиран подход към регионалното развитие**. По този начин някои от методите за разпределяне на фондовете (напр. БВП на глава от населението) ще бъдат запазени и ще бъдат въведени нови критерии за подбор (безработица сред младите хора, ниски нива на образование, климатични промени и прием и интеграция на мигранти), за да се реализират на практика, те се адаптират към регионалните нужди и специфики, чрез децентрализиране на управлението и изпълнение на нивото на местни власти.

Политиката на сближаване продължава да инвестира във всички региони въз основа на 3 категории (по-слабо развити, в преход, по-развити). Методът за разпределяне на фондовете все още се основава до голяма степен на БВП на глава от населението.

Въвеждат се нови критерии (безработица сред младите хора, ниско ниво на образование, климатични промени и прием и интеграция на мигранти), за да се добие ясна представа за реалността на място. Най-отдалечените региони ще продължат да получават специална подкрепа от ЕС. Политиката на сближаване продължава да подкрепя стратегиите за развитие на местно ниво и да дава възможност на местните власти да управляват фондовете. Също така се увеличават градските параметри на политиката на сближаване чрез отпускане на 6% от Европейски фонд за регионално развитие за устойчиво градско развитие и нова програма за мрежа и укрепване на капацитета, посветена на градските власти, под името Европейска градска инициатива.

Опростяване: по-кратки, по-малко и по-ясни правила

Според Европейската комисия, за предприятията и предприемачите, покрепяни от ЕС, новата рамка предлага по-малко бюрокрация и по-лесни начини за искане на плащания, използвайки опростени опции за разходи. С цел улесняване на взаимодействията/синергиите, единната регулаторна рамка понастоящем обхваща 7 фонда на ЕС, прилагани в партньорство с държавите-членки („споделено управление“). Също така Комисията предлага по-облекчен контрол върху програмите с добри резултати, по-голямо доверие в националните системи и разширяване на принципа на „единния одит“, за да се избегне дублиране на контрола.

По-гъвкава рамка

Новата рамка обединява стабилността, необходима за инвестиционното планиране, с адекватно ниво на бюджетна гъвкавост за справяне с непредвидени събития. Междинна оценка ще определи дали е необходимо да се променят програмите за последните две години от периода на финансиране, въз основа на възникващите приоритети, на изпълнението на програмата и на най-новите препоръки, специфични за всяка държава.

В определени граници ще бъдат разрешени трансфери на ресурси в рамката на програмите, без да е необходимо официално одобрение от Комисията. Конкретна разпоредба улеснява мобилизирането на фондовете на ЕС още от първия ден в случай на природно бедствие.

По-тясна връзка с европейския семестър и икономическото управление на Съюза

Политиката на сближаване подкрепя реформите, за да се създаде благоприятна за инвестиционна среда, в която предприятията да могат да процъфтяват. Ще се осигурят в новата си и засилена форма взаимно допълване и цялостна координация с програмата за подкрепа за реформа.

По време на бюджетния период специфичните за всяка страната препоръки (STR), направени в контекста на европейския семестър, ще бъдат взети предвид два пъти: първо при разработването на програми на политиката на сближаване и след това при междинната оценка. За да се определят условията за икономически растеж и създаване на работни места, новите благоприятни условия ще допринесат за

премахване на бариерите при инвестиране. Прилагането им ще бъде наблюдавано през целия финансов период.

Повече възможности за полезни взаимодействия в набора от бюджетни инструменти на ЕС

Единната регулаторна рамка, обхващаща фондовете на политиката за сближаване и Фонда за убежище и миграция, ще улесни създаването на стратегии за интегриране на мигрантите, подпомагани локално чрез ресурси на ЕС, използвани в синергия; Фондът за убежище и миграция ще се съсредоточи върху краткосрочните нужди на мигрантите при пристигането им, докато политиката на сближаване ще подпомогне тяхната социална и професионална интеграция. В допълнение към единната регулаторна рамка, синергиите с други инструменти на ЕС, като **общата селскостопанска политика**, "Хоризонт Европа", LIFE или Еразъм + .

Interreg: премахване на трансграничните бариери и подпомагане на междурегионалните иновационни проекти

Междурегионалното и трансгранично сътрудничество ще бъде улеснено от новата възможност за даден регион да използва части от собствените си средства за финансиране на проекти в други части на Европа, заедно с други региони. Новото поколение програми за междурегионално и трансгранично сътрудничество („Interreg“) ще помогне на държавите-членки да преодолеят трансграничните бариери и да развият общи услуги. Комисията предлага нов инструмент за граничните региони и страните, които желаят да хармонизират своите правни рамки, наречен Европейски трансграничен механизъм.

Въз основа на успеха на пилотните действия 2014-2020, Комисията предлага да се създадат междурегионални инвестиции за иновации. Регионите с подходящи активи за „интелигентна специализация“ ще продължат да бъдат подпомагани за съставянето на паневропейски клъстери в приоритетни сектори като масови данни, кръгова икономика, напреднали производствени системи или киберсигурност.

Консолидирани правила за най-ефективни инвестиции в ЕС

Всички програми ще поддържат своята рамка за изпълнение с количествено измерими цели (брой създадени работни места или допълнителен достъп до широколентовите мрежи). Новата рамка установява ежегоден преглед на изпълнението под формата на политически диалог между програмните органи и Комисията. Ефективността на програмите също ще бъде оценена по време на междинната оценка. От съображения за прозрачност и за да могат гражданите да проследяват напредъка, държавите-членки ще трябва да докладват всички данни за изпълнението на всеки два месеца, а отворената платформа за данни за сближаването ще се актуализира автоматично.

По-интензивно използване на финансовите инструменти

Според Европейската комисия субсидиите могат ефективно да бъдат допълнени от финансови инструменти, които имат подсилващ ефект и са по-близо до пазара.

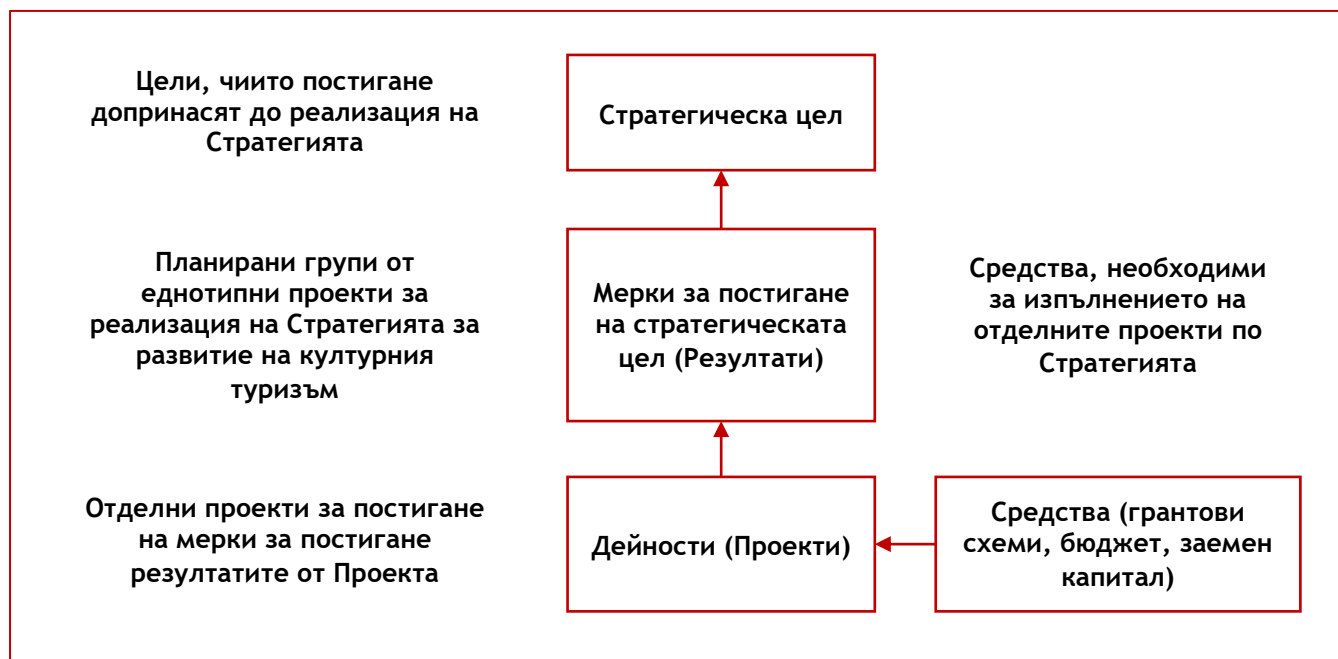

Държавите-членки ще могат да прехвърлят част от ресурсите на политиката на сближаване към новия централно управляван фонд InvestEU, за да получат достъп до гаранцията, предлагана от бюджета на ЕС. Ще бъде по-лесно да комбинирате субсидиите и финансовите инструменти. Новата рамка включва също и специални разпоредби за привличане на повече частен капитал.

Стабилната еврозона е предварително условие за създаване на работни места, икономически растеж, инвестиции и социална справедливост в нашия Съюз. **Според договорите еврото е единната валута на Европейския съюз**, а конвергенцията и икономическата стабилност са целите на Съюза, както и много други. След оттеглянето на Великобритания от ЕС, брутният вътрешен продукт (БВП) на еврозоната ще представлява повече от 85% от общия брутен вътрешен продукт (БВП) на ЕС. Ето защо инструментите за укрепване на икономическия и паричен съюз не трябва да бъдат разделени, а трябва да бъдат неразделна част от цялостната финансова структура на Съюза.

За формулиране на стратегическите цели и мерки е използван методът на логическата матрица. Следва се логиката на причинно-следствените връзки „мерки - стратегическа цел“:

Фигура № 2. Схема за „извличане“ на мерки на Стратегията

- **ПЪРВА ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕНА ВРЪЗКА:** каква е конкретната цел на проекта, така че нейното изпълнение да допринесе за постигането на дадената стратегическа цел.
- **ВТОРА ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕНА ВРЪЗКА:** какви конкретни мерки (и проекти) да се планират, че да се постигне специфичната цел, а тя да допринесе за постигането на стратегическата цел.
- **ТРЕТА ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕНА ВРЪЗКА:** какви дейности (т.е. проекти)

трябва да бъдат осъществени, за да се постигне изпълнението на планираните.

1.1. Мерки и дейности за постигане на стратегическите цели

Изпълнението на целите от стратегическата рамка на Стратегията, която обхваща период от 10 години (2021-2030 г.), се подкрепя от дейности, които тематично са групирани в 14 мерки, които обхващат стратегическото планиране, управление, наблюдение и оценка.

Изпълнението на **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Маршрутите да се развият като разпознаваеми и привлекателни дестинации на трансграничния регион Констанца - Добрич** ще се осъществява чрез три групи инициативи, както следва:

Мярка 1.1: Разработване на брандове на четирите туристически маршрута и въвеждане на интегриран бранд мениджмънт в трансграничния регион (ТГР) Констанца-Добрич

Брандът като име, знак или символ се използва за идентифициране на продукти или услуги и за разграничаване от конкурентите. Той е набор от възприятия в съзнанието на потребителя и включва всичко, което мислят и чувстват потребителите по отношение на дадена стока или услуга. Брандът е в съзнанието на потребителя и има отношение към аспектите, свързани с продукта: собствен потребителски опит, начин на живот, съвети на близки или лидери на мнения, рекламните изяви, достъпност, лекота на използване. Тоест, заедно с обозначававането на отличието от конкуренцията, брандът е в състояние да създаде потребителски предпочитания и да гради лоялност към определена марка.

Към бранда могат да се причислят всички мисли и чувства, които потребителят асоциира във връзка с продукта, дори те да нямат пряко отношение към реално или желано потребление.

Брандът на маршрутите трябва да се базират на основните характеристики на дестинацията: природа, ландшафт, хора, култура и история. Брандът се определя по начина, по който тези атрибути са възприети от потенциалните посетители и чрез емоционалната стойност, които те носят. Брандът трябва да е съобразен с реалната идентичност на дестинацията и маркетинговите средства трябва да бъдат съобразени с нея. Силният бранд води до по-добър икономически ефект от туристическата дейност. Основната цел при развиването на силен бранд е да се повиши конкурентоспособността и привлекателността на трансграничния регион Констанца-Добрич като туристическа дестинация и туристите да го предпочитат в сравнение с други подобни дестинации. Това ще допринесе за увеличаване на икономическия и социален ефект от развитието на културния туризъм за всички заинтересовани страни.

Две са ключовите стъпки за изпълнение на мярката:

1. Развиване на бранда - включва анализ на ситуацията, определяне на фокус, развитие на елементи и архитектура на бранда и популяризиране на основните му ценности. Определянето на фокус е свързано с провеждане на проучвания на приоритетните пазари с цел обобщаване на очакванията на потенциалните туристи.

2. Интегриран бранд мениджмънт - включва последователност и координация на всички нива, дългосрочен ангажимент за развитие на бранда, управление на

портфолио на бранда и мониторинг на развитие на бранда.

Управлението на бранда трябва да включва набор от дейности, от които задължително следните:

- Провеждане веднъж годишно на маркетингово проучване сред представителна извадка потенциални туристи от целевите пазари, включително вътрешни и външни. Проучването ще проследява ръста на туристическите посещения, отношението на туристите към дестинацията и развитието на бизнеса на местните предприемачи година след година;
- Провеждане веднъж годишно на маркетингово проучване сред местното население в трансграничния регион Констанца-Добрич с цел да се проследи дали има промяна в икономическото развитие на общностите и на благосъстоянието на жителите;
- Оценка на изпълнението на комуникационната и рекламни стратегии. Ръст на инвестициите в рекламни и комуникационни дейност;
- Измервания на продуктово ниво: Класическите измервания на ценността на бранда на продуктово ниво се осъществяват чрез сравняване на цената на аналогичен продукт без бранд с цената на еквивалентен на него брендиран продукт. При равни други условия разликите в цената се дължат на ценността на бранда;
- Измервания на потребителско ниво: Този подход цели да картографира съзнанието на потребителите и разкрие какви асоциации към бранда потребителите имат в съзнанието си. Подходът цели да измери познаването (спонтанната познатост и разбирането) и имиджа на бранда (цялостните асоциации, които брандът предизвиква). Индикатор е доколко резултатите от изследването съвпадат с предварително заложените цели в стратегическите документи.

Мярка 1.2. Реализиране на рекламни дейности

Чрез реализацията на тази мярка се предлагат различни канали и инструменти за рекламиране на маршрутите, които от своя страна ще популяризират и отделните обекти и населени места, част от тях. Рамката на рекламата ще определи възможните канали, по които може да се взаимодейства с потенциалните целеви групи. Подходящите рекламни инструменти и канали за популяризиране на туристическите маршрути са:

- Създаване на общ портал (уеб сайт) съдържащ информация за трансграничния регион, с възможност за резервация на хотел, транспорт, ресторант, закупуване на билети за туристически атракции и др., включително IOS и android приложения;
- Подписване на договори с туристически агенции;
- Разработване на атрактивни указателни табели за отделните обекти във всеки маршрут, които да привлекат вниманието на туристите;
- PR, информационни и рекламни материали и публикации в регионални, национални и европейски медии; Регулярни публикации за предимствата на маршрутите през целият период на тяхното развитие; Покани към журналисти да ги посещават и да правят репортажи; Сегментиране на медиите и преценка на най-

подходящите, в които да бъде публикувана информация;

- Участия в туристически борси и изложения съвместно с националните щандове на България и Румъния, основно на европейски туристически борси;
- Директен маркетинг - Ел. поща - и с персонализирано послание и възможност за абонамент за регулярен електронен бюлетин; Използване на услугите на специализирана маркетингова агенция, която да разполага с база данни и да осъществи директен маркетинг;
- Специализирани списания - статии и рекламни страници с възможност за прецизно таргетиране на целевите аудитории;
- Реклама чрез брошури и листовки - разпространение в местата за настаняване в трансграничния регион. Използвани езици-английски, немски, френски, румънски и български;
- Външна реклама на локации, през които минава интензивен трафик - първокласна пътна мрежа;
- Радио реклама в местни медии; Целта е насърчаване на вътрешния туризъм и предизвикване на интерес от населението от трансграничния регион;
- Банерна реклама на специализирани туристически сайтове и портали;
- Дигитално позициониране сред потенциалните туристи.

Препоръчват се сайтове като www.booking.com; www.Airbnb.com; <http://bulgariatravel.org/>, <http://romaniatourism.com/>, <https://www.roughguides.com/>, <http://www.lonelyplanet.com/>, <https://www.viator.com>, <https://www.tripadvisor.com/>, а също на сайтовете на общините, на чиято територия се намират обекти от маршрута.

Мярка 1.3. Реализиране на комуникационни дейности

В рамките на тази мярка са предвидени дейности за улесняване обмена на информация. Чрез нея се определят каналите за дистрибуция и популяризиране на туристическия продукт и се осигурява разпознаваемостта му на национално, трансгранично и международно ниво. Целта на комуникационните дейности е да бъде създадена информираност на потребителите за съществуването на трансграничния регион Констанца-Добрич като единно туристическо предложение с уникални характеристики и възможности. Тази информираност трябва да е насочена както към потенциалните потребители, така и към т.нар. „вътрешна аудитория“, която представлява заинтересованите страни.

Подходящите комуникационни канали за популяризиране на туристическия продукт са:

1.3.1. Специално събитие за медии и заинтересовани страни за оповестяване на създаването на маршрутите - при създаването на маршрутите е препоръчително да се организират специални събития за представители както на румънски и български медии, така и на европейски медии. На това събитие ще се представят маршрутите, стратегията за развитие и промоциране и ще имат

възможност за минат по част от тях, включващи обекти като в Румъния, така и в България. Опитът от първо лице ще спомогне за по-добро представяне на предимствата на маршрута и ще превърне журналистите в негови естествени посланици.

1.3.2. Създаване и развиване на туристическа гео-информационна онлайн платформа - това е онлайн базиран софтуер, който има за цел да популяризира, систематизира и каталогизира туристическите услуги на територията на трансграничния регион Констанца-Добрич. Платформата представлява система за управление на съдържанието (Content Management System), която позволява на местните представители на туристическия бранш автономно да добавят, редактират, развиват и промотират напълно безплатно туристическите си обекти без значение от какъв тип са. Целите на софтуера са да предостави безплатен достъп до строго специализирани функционалности, които позволяват управлението на процесите в туристическата сфера, като например - разработка на уеб страници на хотели, къщи за гости, ресторанти, музеи, галерии и други, които обикновено са изключително скъпи и представляват инвестиционна трудност за собствениците и мениджърите на такъв тип обекти. Същевременно са от изключителна важност, тъй като информационните канали в момента, както и достигането до краен потребител се извършва изключително в онлайн среда. Системата ще се разработи на принципа на социална мрежа, която се поддържа от потребителите си. Административната поддръжка ще се изразява в минимална намеса от страна на операторите по отношение на премахване на евентуално появил се зловреден код, както и чисто от гледна точка на модерирание по отношение на агресивни коментари, нелоялни отзиви и т.н.

1.3.3. Събитие календар на общините, природни паркове и други заинтересовани страни, който да се използва като база за специализирани оферти от туристическия бизнес.

1.3.4. Статии, интервюта, коментари и анализи, коментари на „трета страна“, продуктова информация.

1.3.5. Разработване на Канал в YouTube с обучителни видео материали; предоставяне на възможност на туристите сами да качват в канала видео съдържание от пътуването в рамките на маршрутите. Възможност за споделяне на видеата и в други социални мрежи.

1.3.6. Създаване и развиване на профили в социални мрежи и блогове, които успешно се съчетават с други дигитални канали и комуникационни активности. Ангажиране на знаменитости и популярни лица, които да се превърнат в посланици на бранда на маршрутите - за целта е добре да се привлекат популярни лица не само от България и Румъния, но и такива с влияние в страните, които представляват целеви пазари. Преминаването по маршрута или по части от него и споделянето на преживяването в социални мрежи, рекламни материали и телевизионни предавания безспорно ще допринесе за изграждането на позитивна познатост на маршрутите и ще помогне за ръст на намерението у потенциалните туристи до го посетят. Преливането на положителен имидж от страна на известните личности би било работещ похват, който ще подсили останалите маркетингови инструменти.

1.3.7. Информационни кампании в социални мрежи; споделяне на видео и снимки, възможност за споделяне на съдържание от страна на посетилите маршрутите. Отделяне на бюджет за спонсориране на съдържанието, така че то да достигне до максимално широка аудитория.

Изпълнението на **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Да се повиши качеството на съществуващите услуги, да се развият нови и да се създаде функционална свързаност на туристическите територии** ще се осъществява чрез седем групи инициативи, от които последните три са обект на инвестиция само от страна на румънските партньори:

Мярка 2.1. Обучения на заинтересованите страни

Мярката цели обучението на заинтересованите страни от трансграничния регион относно съвременните тенденции на предлагане на културно туристически продукти - за хотели, ресторанти и ТИЦ. Тя ще подпомогне създаването на туристически пакети. Чрез нея целевите групи в подробности ще се запознаят с туристическите маршрути.

Мярка 2.2. Периодично информирание на туристическия бранш

Мярката цели на всеки шест месеца туристическия бранш да бъде информиран за развитието на бранда, за предложения за изготвяне на туристически пакети, базирани на ценовата стратегия.

Основните тематики, които партньорските организации следва да се информират, са въпросите свързани с: концесиониране, либерализация, изграждане на пазарно-ориентирани подходи, осигуряване на прозрачни и недискриминационни условия за достъп до пазара, осигуряване на условия за лоялна конкуренция, търсене на спешни и ефективни решения за проблема с дефицита на кадри в сектора и др.

Мярка 2.3. Подобряване организацията и повишаване качеството на ежегодно провеждащите се фестивали, конкурси и други културни събития, част от туристическите маршрути

Достъпът до международни иновации и постижения, както и обмяната на опит с частни и публични институции от сферата на изследваната проблематика, е важна предпоставка за успешното развитие на ежегодно провеждащите се фестивали, конкурси и други културни събития, част от туристическите маршрути. Причината е огромната нужда от инвестиции в интелигентно знание, образование и обучение за развитие на тази сфера. А обменът на опит за протичането на процеса за развитие на културния туризъм чрез участие в изложения, борси и обучения е важен за придобиването на увереност от изпълнителите, че могат успешно да развиват тази интелигентна дейност, включително и съвместно с регионални и международни партньори.

Мярката е подходяща и за обучения на туристически водачи, аниматори, за владеење на чужди езици.

Мярка 2.4. Подобряване на системата за достъп до информация на потенциални инвеститори в сферата на културния туризъм

Всички очертани до момента предложения за действие от страна на партньорските

организации налагат постоянно надграждане на придобити знания и опит в работата по различните аспекти на планирането и реализацията на политики и проекти в областта на културния туризъм. По-конкретно, очертана е необходимост от повишаване знанията и уменията включени в системата за подобряване достъп до информация на потенциални инвеститори в областта на културния туризъм. За целта е предвидено представители на целевите организации да участват в национални и международни обучения по въпроси, свързани с подобряване системата за достъп до информация на потенциални инвеститори в сферата на културния туризъм.

Мярка 2.5. Популяризиране и насочване на младите хора към професии в сферата на туристическата дейност (туристически агент, екскурзовод, рецепционист, шеф на ресторант, сервитьор, пиколо, инструктор по яхтинг, инструктор по подводно гмуркане, инструктор по леки плавателни съдове, инструктор по делтапланеризъм и парапланеризъм, други)

Мярка 2.6. Внедряване на програмата във факултети със специалности: туризъм, археология, религия, спортни дейности, изучаване на навигация, езда, делтапланеризъм, други

Мярка 2.7. Увеличаване броя на длъжностите в образователната система със задачи в областта на туризъм

Изпълнението на **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Да се подобри качеството на физическата и туристическа инфраструктура на територията на четирите туристически маршрута** ще се осъществява от 4 групи дейности, които са насочени за решаване на действащите в сферата на културния туризъм предизвикателства.

Мярка 3.1. Инвестиции за опазване на обектите

В тази мярка са предвидени дейности за опазване на биоразнообразието в съществуващата природа; опазване на защитените зони; почистване на пясъчната ивица от замърсяване; опазване на морската вода; опазване запасите от лечебна кал от изчерпване; опазване на съпътстващата флора и фауна; опазване популациите на всички редки и застрашени представители на флората и фауната; опазване на археологическите находки; извършване на системна инвентаризация чрез специализирани методики - необходимо е дори в случай на кражба, нелегален износ или подмяна; включване в глобална система от практически мерки и технически съоръжения за сигурност; създаване на най-съвременни условия и форми на консервация; създаване на пречиствателни станции; поставяне на знаци за безопасност на движението; поставяне на кошчета за отпадъци; проучване и паспортизация на обектите; обезопасяване на достъпа до обектите за туристи; поставяне на инструкционни поведенчески табели; поставяне на видеонаблюдение; осигуряване на охрана; дигитализация на музейните фондове; завеждане на движимите културни ценности в инвентарни книги и регистри; създаване и спазване на регулаторните условия за съхранение и противопожарна охрана и др.

Мярка 3.2. Инвестиции за възстановяване и съхранение

Мярка 3.2 е своеобразно продължение на предходната мярка, като фокусът тук са

дейностите, свързани със Спазване на регулаторните условия за съхранение на движимите културни ценности (температура- влажност, светлина, санитарно-хигиенни); консервация, реставрация, видеоаснемане, дигитализация на движимите културни ценности; разработване на виртуални каталози; текущо консервиране и реновиране на обектите; конструктивно укрепване; създаване на архив за обичая; събиране и записване на легенди, свързани с обекта и разказани от местните жители; прилагане на изискуеми според Натура 2000 мерки, за запазване или възстановяване на благоприятния природозащитен статус на естествените местообитания и популациите на диви животински и растителни видове; провеждане на теренни археологически проучвания; консервационни и реставрационни дейности; контролиран достъп до обекта; балансирано социализиране и експониране на защитената територия; изграждане на екопътеки, прогледни площадки и кули за наблюдение на птици; прилагане на изискуеми, според Натура 2000, мерки за запазване или възстановяване на благоприятния природозащитен статус на естествените местообитания и популациите на диви животински и растителни видове.

Мярка 3.3: Инвестиции за насърчаване осигуряването на видимост

В тази мярка са предвидени дейности за поставяне на указателни табели; поставяне на информационни табели; поставяне на карти на зоната; осигуряване на централно осветление; изграждане на асфалтов път до самите обекти; поставяне на билбордове; прецизно разположение и четимост на текстовете, съпровождащи музейните експонати; поставяне на атрактивно осветление; поставяне на информация за достигане до местността в сайта на организаторите; поставяне на тематична украса.

Мярка 3.4. Инвестиции в подобряване на достъпността на обектите

Актуалното състояние на достъпността на голям брой от обектите на туристическите маршрути е все още далече от желаното. Предстои да се извърви дълъг път, който изисква големи по мащаб инвестиции за изграждане и реновиране на довеждаща и съпътстваща инфраструктура като пътища, улици, осветление, обособени пешеходни пространства, тоалетни, паркинги, екопътеки, велоалеи и др.

1.2. Програма за реализация

Програмата за реализация на Стратегията дава по-конкретна информация за изпълнението на заложените мерки, като структурата ѝ следва йерархията на конкретната стратегическа цел. За постигане на стратегическите цели са представени планираните мерки. Изпълнението на програмата за реализация е базирано на наличните ресурси и на кръга от възможности за въздействие на различните заинтересовани страни.

Към програмата за реализация е представен и бюджета, необходим за реализирането ѝ. Всяка дейност е остойностена и са посочени възможните източници за финансиране. Поради факта, че периодът на изпълнение на Програмата започва от началото на програмния период 2021-2027 г., понастоящем не е възможно да се определят конкретните финансови източници и индикативния размер на публични средства. Предвид на това, и за осигуряване на възможност за изпълнение на

Програмата с минимални ограничения, за всяка една дейност са посочени повече от един вид възможен финансов източник.

2. ИНДИКАТИВНА ФИНАНSOVA ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица е разработена на ниво мерки, като са представени конкретните и необходими финансови ресурси за реализацията на Стратегията. Необходимите финансови ресурси за реализиране на този дългосрочен документ възлизат на **48,339,350.93 евро**. Те са изцяло съобразени с изискванията за допустимост на бенефициенти по настоящите национални и европейски фондове, световни и европейски финансови инструменти за финансиране, както и с приоритетите и заложените бюджети към момента. Във връзка със заложените финансови ресурси е необходимо да се направят следните уточнения:

1. Поради това, че настоящият стратегически документ се разработва в условията на приключващ програмен период, то финансовите ресурси са заложили чисто индикативно и в съответствие със сега действащите оперативни програми и законодателна рамка за финансиране с публични средства;
2. Програмата за реализация на Стратегията и нейната индикативна финансова рамка не съдържат график за провеждане на отчуждителни процедури и съгласувателни процедури;
3. В програмата за реализация на Стратегията и нейната индикативна финансова рамка не са посочени операции от съответна оперативна програма, тъй като последните все още не са известни.

Период 2021-2030 г.	Партньор	Собствено и местно публично финансиране (в евро)			Външно публично финансиране(в евро)						Частно финансиране (в евро)		Партньор	Общо (в евро)	
Мярка		Местен бюджет	Държавен бюджет	Общ дял	Централен бюджет	Общ дял	Фондове на ЕС	Общ дял	Други източници	Общ дял	ПЧП/ друго частно финансиране	Общ дял			
				(%)		(%)		(%)		(%)		(%)			(%)
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Развитие на маршрутите като разпознаваеми и атрактивни дестинации на трансграничния регион Констанца-Добрич														БГ	650 000,00
														РУМ	438 659,42
Мярка 1.1. Разработване на брандове на четирите туристически маршрута и въвеждане на интегриран бранд мениджмънт в трансграничния регион (ТГР) Констанца-Добрич	БГ	100 000,00	100 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	200 000,00		
	РУМ	69 693,55	10 249,05	53%	15 373,58	10%	35 871,68	24%	10 249,05	7%	10 249,05	6%	151 685,97		
Мярка1.2.: Реализиране на рекламни дейности	БГ	70 000,00	70 000,00	93%	-	0%	-	0%		0%	10 000,00	7%	150 000,00		
	РУМ	20 498,10	20 498,10	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	40 996,21		
Мярка 1.3.: Реализиране на комуникационни дейности	БГ	140 000,00	140 000,00	93%	-	0%	-	0%		0%	20 000,00	7%	300 000,00		
	РУМ	122 988,62	122 988,62	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	245 977,25		
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Подобряване качеството на съществуващите услуги, разработване на нови и създаване на функционална свързаност на														БГ	1 935 000,00

туристическите територии													РУМ	932 663,73
Мярка 2.1.: Обучения на заинтересованите страни	БГ		75 000,00	25%		0%	225 000,00	75%		0%		0%		300 000,00
	РУМ	-	-	0%	73 793,17	30%	172 184,07	70%	-	0%	-	0%		245 977,25
Мярка 2.2.: Периодично информирание на туристическия бранш	БГ	20 000,00	30 000,00	100%		0%	-	0%		0%		0%		50 000,00
	РУМ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%		-
Мярка 2.3.: Подобряване организацията и повишаване качеството на ежегодно провеждащите се фестивали, конкурси и други културни събития, част от туристическите маршрути	БГ	1 500 000,00	-	100%	-	0%	-	0%		0%	-	0%		1 500 000,00
	РУМ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%		-
Мярка 2.4.: Подобряване на системата за достъп до информация на потенциални инвеститори в сферата на културния туризъм	БГ	-	25 000,00	29%		0%	60 000,00	71%		0%		0%		85 000,00
	РУМ	40 996,21	-	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%		40 996,21
Мярка 2.5. Популяризиране и насочване на младите хора към професии в	БГ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%		-

сферата на туристическата дейност (туристически агент, екскурзовод, рецепционист, шеф на ресторант, сервитьор, пиколо, инструктор по яхтинг, инструктор по подводно гмуркане, инструктор по леки плавателни съдове, инструктор по делтапланеризъм и парапланеризъм, други	РУМ	194 731,99	-	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	194 731,99	
Мярка 2.6. Внедряване на програмата във факултети със специалности: туризъм, археология, религия, спортни дейности, изучаване на навигация, езда, делтапланеризъм, други	БГ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	
	РУМ	-	-	0%	86 092,04	30%	200 881,42	70%	-	0%	-	0%	286 973,45	
Мярка 2.7. Увеличаване броя на длъжностите в образователната система със задачи в областта на туризма	БГ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	
	РУМ	-	-	0%	49 195,45	30%	114 789,38	70%	-	0%	-	0%	163 984,83	
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Подобряване качеството на физическата и туристическата инфраструктура на територията на четирите туристически маршрута													БГ	€ 13 600 000,00

													РУМ	€ 30 783 027,79
Мярка 3.1.: Инвестиции за опазване на обектите	БГ	300 000,00	200 000,00	42%	300 000,00	25%	300 000,00	25%		0%	100 000,00	8%		1 200 000,00
	РУМ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%		-
Мярка 3.2.: Инвестиции за възстановяване и съхранение	БГ	400 000,00	400 000,00	22%	1 200 000,00	33%	1 200 000,00	33%		0%	400 000,00	11%		3 600 000,00
	РУМ	230 603,72	230 603,72	28%	215 230,09	13%	502 203,55	31%	230 603,72	14%	230 603,72	14%		1 639 848,52
Мярка 3.3.:Инвестиции в осигуряването на видимост	БГ	100 000,00	100 000,00	25%	300 000,00	38%	200 000,00	25%	-	0%	100 000,00	13%		800 000,00
	РУМ	-	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%		-
Мярка 3.4.: Инвестиции в подобряване на достъпността на обектите	БГ	300 000,00	300 000,00	8%	1 000 000,00	13%	6 000 000,00	75%		0%	400 000,00	5%		8 000 000,00
	РУМ	1 679 563,39	3 688 377,58	18%	6 887 362,92	24%	16 070 513,48	55%	408 680,95	1%	408 680,95	1%		29 143 179,27
ОБЩО ДЯЛ ОТ ОБЩИЯ БЮДЖЕТ	БГ	2 930 000,00	1 440 000,00	27%	2 800 000,00	17%	7 985 000,00	49%	-	0%	1 030 000,00	6%	БГ	16 185 000,00
	РУМ	2 359 075,59	4 072 717,07	20%	7 327 047,25	23%	17 096 443,58	53%	649 533,72	2%	649 533,72	2%	РУМ	32 154 350,93